

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

AYAHUASCOVÉ OBŘADY – MOTIVACE A EFEKTY
AYAHUASCA SESSION – MOTIVATION AND EFFECTS

Magisterská diplomová práce

Autor: Šárka Vosáhlová

Vedoucí práce: Mgr. Martin Kupka, PhD.

Olomouc

2015

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma: „Ayahuascové obřady – motivace a efekty“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V dne Podpis

Poděkování

Děkuji své rodině za jejich lásku, podporu a důvěru.

Děkuji Mgr. Martinu Kupkovi, PhD., že si mě vzal pod svá křídla. Děkuji za inspirativní konzultace. Velmi si Vás vážím jako člověka i učitele.

Děkuji Veronice Kavenské, že mě seznámila s touto magickou bylinou.

Děkuji paní Ivaně, že mi pomohla sehnat účastníky mého výzkumu.

Děkuji účastníkům svého výzkumu, bez jejichž přispění by tato práce nemohla vzniknout.

Byli jste pro mě inspirací i cenným zdrojem učení.

Děkuji Tomovi Dominikovi, zachránci nás všech, kteří se příliš nekamarádíme se statistikou.

Rovněž děkuji Káji, která trpělivě pročítala ty tisíce slov, jež jsem vyprodukovala, a pátrala tak po chybách, které se mezi ně vloudily.

Obsah

Úvod.....	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	7
1 Šamanismus.....	7
1.1 Šamanské učení a iniciace.....	8
1.2 Jihoamerický šamanismus a jeho specifika.....	9
1.3 Neošamanismus.....	10
2 Ayahuasca.....	12
2.1 Halucinogenní rostliny	12
2.2 Ayahuasca – základní charakteristika	12
2.3 Chemické složení	14
2.4 Ayahuascový obřad.....	15
2.4.1 Dieta.....	15
2.4.2 Typy rituálů a jejich průběh.....	16
2.4.3 Další aspekty rituálu	16
2.4.4 Fyziologické účinky ayahuascy	17
2.4.5 Percepční změny	18
2.4.6 Kognitivní změny	19
2.4.7 Emocionální změny	20
2.4.8 Spirituální prožitky	21
2.5 Purgativní sezení a tzv. diety	21
2.6 Brazilská synkretická náboženství	22
3 Ayahuascový šamanský turismus.....	24
3.1 Motivace.....	24
3.2 Přínosy ayahuascové zkušenosti	26
3.3 Rizika a opatření	30
3.4 Legalita ayahuascy	32
II. PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 Předmět výzkumu a výzkumné otázky.....	34
4.1 Výzkumné cíle	34
4.2 Výzkumné otázky.....	34
4.3 Hypotézy	35
5 Metodologický rámec a realizace výzkumu	36

5.1	Organizace a průběh výzkumu.....	38
5.2	Etika výzkumu	39
6	Výběrový soubor a jeho charakteristiky.....	40
7	Analýza dat a prezentace výsledků.....	41
7.1	Výsledky kvalitativní části výzkumu	41
7.1.1	Výzkumná otázka č. 1.....	41
7.1.2	Výzkumná otázka č. 2.....	43
7.1.3	Výzkumná otázka č. 3.....	46
7.1.4	Výzkumná otázka č. 4.....	48
7.2	Výsledky kvantitativní části výzkumu	52
8	Diskuze	55
	Závěry	60
	Souhrn.....	61
	Seznam použitých zdrojů a literatury	65
	Abstrakt diplomové práce	
	Abstract of Thesis	

PŘÍLOHY PRÁCE

Příloha 1: Formulář zadání diplomové práce

Příloha 2: Dotazník pozorovaných změn

Příloha 3: Obsah vizí některých účastníků

Příloha 4: Osobní poselství jednotlivých účastníků

Příloha 5: Otázky polostrukturovaných rozhovorů

Příloha 6: Ukázka úvodního rozhovoru

Příloha 7: Ukázka rozhovoru týden po zkušenosti

Příloha 8: Ukázka rozhovoru tři měsíce po zkušenosti

Úvod

Má ayahuascová cesta započala přibližně před dvěma a půl lety a na jejím počátku stálo zoufalství z toho, že nevím, o čem napsat svou postupovou práci. Již při realizaci svého prvního výzkumu o ayahuasce jsem byla nucena přehodnotit svůj způsob myšlení a náhledu na svět, čelit svému strachu a opustit své dosavadní pravdy. Po absolvování své první ayahuascové ceremonie jsem u sebe pozorovala řadu změn. A právě tyto změny mě přivedly na myšlenku blíže prozkoumat první ayahuascovou zkušenost a její potencionální přínosy.

V první části práce čtenáře krátce seznámíme s podobami jihoamerického šamanismu a nově se rozvíjejícího neošamanismu, abychom následně mohli popsat, co ayahuasca je, jak ayahuascový rituál probíhá a jak ayahuasca působí na rovině těla i mysli. Třetí kapitola je věnována aktuálnímu fenoménu ayahuascového šamanského turismu. Zmiňujeme v ní výzkumy týkající se motivace lidí k účasti na ayahuascové ceremonii a také studie zaměřené na přínosy této zkušenosti. Abychom podali ucelený pohled na tuto problematiku, rovněž zmiňujeme rizika spojená s tímto fenoménem.

V praktické části prezentujeme výsledky našeho výzkumu, jenž byl zaměřen na první ayahuascovou zkušenost. Konkrétně nás zajímalo, jaké důvody stojí za rozhodnutím člověka zúčastnit se první ayahuascové ceremonie a co během ní prožívá. Rovněž jsme si kladli otázku, jaký vliv má tato zkušenost na následující život účastníků, jaké změny u sebe účastníci po absolvování rituálu pozorují a zda se jedná o změny krátkodobé, nebo dlouhodobé. Abychom lépe postihli změny, které může ayahuascová zkušenost vyvolat, používali jsme kromě polostrukturovaných rozhovorů také dotazníkové šetření. Prostřednictvím dotazníkového šetření jsme se snažili potvrdit, či vyvrátit naše výchozí předpoklady. Domnívali jsme se, že ayahuascová zkušenost povede u účastníků ke změně ve vztahu k sobě, ke smrti a v jejich schopnosti zacházet se sebou a se světem.

Svou práci jsme se snažili o hlubší prozkoumání přínosů ayahuascové zkušenosti, které v České republice nejsou příliš probádány.

„Je mnoho knih, které se snaží vysvětlit ayahuascu (mnoho velmi zajímavých a dobrých), protože Západní svět má rád fakta. Náš mozek má rád jistotu a vysvětlení, ale řeknu vám to narovinu, ayahuasca k vám nechodí touto cestou. Nevstupuje do vašeho mozku z levé strany. Je globální. Rozsvěcuje celý váš mozek. Ztěžujete si komunikaci, pokud k ní přistupujete levou polovinou vašeho mozku.“

José Campos (2011, s. 1)

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Šamanismus

Najít v dnešní době vystihující definici šamanismu není nikterak jednoduchý úkol. Důvodem této nejednoznačnosti je jednak to, že se šamanismus stal v posledních letech velmi oblíbeným pojmem, o kterém bylo napsáno mnoho vědeckých i populárních prací, a také to, že ve vědeckých kruzích stále probíhá debata o tom, co všechno tento pojem pojímá, kam vycestovat, aby se člověk potkal se „skutečným“ šamanem, nebo kdy je vůbec možno tento termín použít. Šamanismus patří mezi pojmy, které se používají velmi často a ve velice širokém slova smyslu, zahrnují mnoho různorodých jevů, které spolu souvisejí jen velmi málo a už téměř nejsou ve shodě s tím, od čeho byly primárně odvozeny (Luna, 2002, Bowie, 2008).

Na šamanismus můžeme pohlížet jako na transkulturní fenomén, který má svá místní specifika téměř po celém světě. Někteří autoři uvádějí, že kořeny šamanismu lze nalézt ve střední a severní Asii, podle jiných autorů jsou počátky šamanismu spojeny s arktickou oblastí (Zelený-Atapana, 2007).

Slovo šaman pravděpodobně pochází od sibiřských Tunguzů (též Evenků) a znamená „léčitel či čarodějný doktor“. Označuje tak jedince, který je schopen dostat se do stavu transu a komunikovat tak s „duchy“. Tito „duchové“ mu pomáhají uzdravovat nemocné, zajišťují plodnost, ochranu a stávají se průvodci duším mrtvých (Vitebsky, 1996, Zelený-Atapana, 2007, Bowie, 2008).

Podle Hultkranze (1978; in Luna, 2002; in Zelený-Atapana, 2007) tkví hlavní idea šamanismu v kontaktu s nadpřirozeným světem, kterého je dosahováno pomocí extatické zkušenosti šamana. Čtyři ústřední složky šamanismu dle něj jsou:

1. víra v existenci nadpřirozeného světa a kontakt s ním;
2. zaměření aktivit ve prospěch skupiny lidí;
3. komunikace a spolupráce s pomáhajícími duchy;
4. extatické zkušenosti, kterých dosahují zejména prostřednictvím užívání psychotropních rostlin.

Eliade (1997) definuje šamanismus jako techniku extáze a šaman je podle něj „vyvolený“, který má přímý kontakt s posvátnem, který je ostatním členům společnosti nepřístupný.

Celkově lze odborné texty pojednávající o šamanismu rozdělit do čtyř hlavních proudů. Jedná se o následující: šamanismus ve smyslu původního vědění domorodých národů,

šamanismus ve smyslu nejstaršího náboženství, šamanismus jako severoarktický jev a šamanismus jako učení pro každého. Hranice mezi těmito proudy nejsou ostře vymezené. První proud je typický zejména pro anglosaské země a chápe šamanismus v kontextu různých forem extatického jednání. Druhý proud vnímá šamanismus jako původní náboženství a nejstarší podobu lidské moudrosti. Předposlední proud je vlastní zejména ruským a skandinávským odborníkům, v jejichž pojetí je šamanismus úzce vymezen a popisován jako zvláštní kulturní rys a světonázor v sibiřsko-arktické oblasti. Poslední proud bývá také označován jako neošamanismus a jeho zastánci tvrdí, že šamanem se může stát kdokoliv (Bowie, 2008).

1.1 Šamanské učení a iniciace

Šamanem se jedinec může stát dvojím způsobem. Prvním je zdědění šamanského povolání. Druhým způsobem je pak spontánní vybrání či vyvolení, jinak řečeno následování „výzvy“ bohů či duchů. U některých kmenů se můžeme setkat i s případy, kdy se jedinec stane šamanem z vlastní vůle, nebo z vůle klanu (Eliade, 1997).

Předávání zkušeností má podobu extatickou a podobu tradiční. Extatická podoba zahrnuje sny a stavy transu. V rámci tradiční části se jedinec učí různé šamanské techniky, mytologii a genealogii kmene, jména a úlohy jednotlivých duchů. Tyto zkušenosti jsou zprostředkovávány prostřednictvím duchů nebo tzv. mistrů šamanů (Eliade, 1997).

Součástí rituálu zasvěcení bývá u mnoha kultur také prožití symbolické smrti a následujícího vzkříšení či zmrtvýchvstání (Vitebsky, 1996). Tato symbolická smrt může mít různou podobu, Eliade (1997) popisuje šest nejběžnějších:

- a) pobyt v lese spojený s odloučením od komunity a určitými zákazy (nemůže například jíst některé potraviny);
- b) pomalování obličeje a těla popelem nebo jinými látkami, aby jedinec získal barvu mrtvých;
- c) symbolické pohřbení;
- d) symbolická cesta do podsvětí;
- e) požití nápoje, po němž jedinec ztratí vědomí;
- f) fyzické zkoušky (rány holí, zavěšení ve vzduchu, amputace prstů, ...).

V Jižní Americe, konkrétně Horní Amazonii, probíhá šamanská iniciace následujícím způsobem. V období iniciace žije jedinec určitou dobu v izolaci, dodržuje určitá stravovací omezení a sexuální abstinenci. Ideální dieta se skládá z vařených banánů a uzené ryby,

někteří konzumují i rýži a maniok. Je zakázáno požívat sůl, cukr a jakékoliv koření, tuky, alkohol, vepřové maso, kuře, ovoce, zeleninu a studené nápoje. Tento stravovací zákaz je podobný tomu, který by měli dodržovat lidé, kteří se rozhodnou užít ayahuascu. Další omezení se týkají styku se ženami. Jedinec musí dodržovat sexuální abstinenci a musí se vyhnout jakémukoli kontaktu s plodnými ženami, například jídlo mu mohou připravovat pouze dívky, které ještě nezačaly menstruovat, nebo ženy po přechodu. Člověk v šamanském učení popíjí nápoj z kůry různých rostlin, jehož prostřednictvím komunikuje s duchy těchto rostlin, kteří se mu zjevují buď ve snu, anebo ve vizích, a získává od nich znalosti a „schopnost vidět“. Učí se magickým melodiím a používání léčivých rostlin. Starší šaman funguje pouze v roli ochránce před zlými duchy a jako dohled nad dodržováním diety (Luna, 2002).

1.2 Jihoamerický šamanismus a jeho specifika

Jihoamerický šamanismus má podobné prvky jako sibiřský šamanismus. Jejich kosmologie také dělí svět na vrstvy, které jsou vzájemně propojeny kosmickým stromem. Toto spojení umožňuje šamanům cestovat jak do horního, tak do dolního světa. Dalším společným rysem je také využívání pomocných duchů (Vitebsky, 1996, Zelený-Atapana, 2007).

Mezi specifika jihoamerického šamanismu patří používání halucinogenních rostlin, které navozují stav transu a vidin. K těmto účelům bývá využívána téměř stovka rostlin. Kromě rostlin jsou důležitou součástí jihoamerického šamanismu také zpěvy zvané ícaros, které jsou považovány za velmi mocné prostředky a jsou také znakem šamanovy síly (Vitebsky, 1996). Každý šaman získává své vlastní ícaro během zasvěcení, kdy k němu samo přichází od duchů rostlin. Jeden domorodý curandero to vysvětlil následovně: „*Člověk je jako strom. Za vhodných podmínek mu vyrůstají větve. Tyto větve jsou ícaros*“ (Luna, 2002, s. 119). Ícaros slouží k vyvolávání duchů rostlin, k upravování a ladění vizí při ayahuascové ceremonii, k léčení. V domorodé tradici se používají i při lovu, či při cestování do jiných sfér. Zpěv bývá také doprovázen různými hudebními nástroji, v Jižní Americe to bývají nejčastěji chřestidla. Podle domorodých šamanů symbolizuje držátko chřestidla kosmický strom a dutá tykev na konci vesmír. Semena či oblázky, které jsou uvnitř, znázorňují duše předků, jež při třesení ožívají a stávají se pomocníky šamana (Vitebsky, 1996, Luna, 2002).

V amazonské oblasti se slovo šaman příliš nepoužívá. Mestičtí šamani, míšenci domorodých a evropských předků, sami sebe nazývají vegetalisty, neboli rostlinoznalci,

protože pracují s rostlinami (vegetales), od kterých získávají své vědění (Vitebsky, 1996). Vegetalisté se od sebe liší rostlinou, kterou používají jako hlavní nástroj při diagnostice a léčení. Ti, kteří používají ayahuascu, se nazývají ayahuasqueros. Dále zde najdeme třeba tabaqueros, což jsou jedinci, kteří používají převážně tabák. Alternativním označením je curandero, neboli léčitel. Můžeme se setkat i s označením maestro, doctor či médico (Luna, 2002; Campos, 2011).

1.3 Neošamanismus

V posledních desetiletích je pozorován v západních zemích, zejména ve Spojených státech, nebývalý zájem o šamanismus a šamanská studia. Pořádají se různé šamanské semináře a kurzy, které svým účastníkům tvrdí, že šamanem se může stát kdokoli. Techniky putování duše se učí prostřednictvím knih či z kazet se šamanským bubnováním (Bowie, 2008). Asi nejznámějším představitelem neošamanismus je Michael Harner, který říká: *„Šamanské metody vyžadují uvolněnou disciplínu, soustředění a záměr. Současný šamanismus, podobně jako šamanismus kmenových společností, používá typickým způsobem ke vstupu do změněných stavů vědomí monotónní zvuk bubnů. Tato klasická nedrogová metoda je pozoruhodně bezpečná. Pokud praktikant neudrží soustředění a záměr, pak se prostě vrátí do obvyklého stavu vědomí. Navíc tu není předem daná doba trvání změněného stavu vědomí, jak tomu bývá při intoxikaci psychedelickými drogami“* (Harner, 2010, str. 9). Tvrdí, že si tito lidé nesnaží hrát na indiány, pouze se snaží dojít ke stejným spirituálním zdrojům, a že jejich prožitky jsou autentické a ve shodě s prožitky domorodých šamanů. *„Šamanská práce je stejná, lidská mysl, srdce a tělo jsou stejné, pouze kultury se různí“* (Harner, 2010, str. 12).

DuBois (2011) vymezil ve své práci tři základní charakteristiky neošamanů. Prvním ze znaků neošamanské praxe je důraz na vědomou volbu, zatímco u tradičních šamanů se jedná o něco, co k nim přišlo zvenčí, buď následkem iniciační nemoci, skrze dědičnost, anebo výběrem komunity. Neošamani sami sebe popisují jako otevřené a zvědavé bytosti, které se k šamanismu dostaly v souvislosti s četbou a cestováním. Vědci se domnívají, že toto duchovní hledání je typickým rysem soudobé západní společnosti, kde mezi sebou soupeří obrovské množství různých náboženských hnutí s cílem získat nové členy. Dalším rysem neošamanismu je individuální zaměření. Neošamani kladou důraz na individuální povahu svých zkušeností a zaměření jejich aktivit je osobní, nevyhrazují se proti pomáhání druhým, ale nepovažují to za hlavní smysl jejich praxe. Naopak tradiční šamani se

zaměřují převážně na komunitu a kosmos. Třetí rozdíl mezi tradičním šamanismem a neošamanismem je v jejich kosmologii. Neošamani propojují západní pohled na fyzikální vesmír s jinými způsoby chápání kosmu.

2 Ayahuasca

2.1 Halucinogenní rostliny

Ayahuasca se řadí mezi rostliny, které jsou označovány jako halucinogeny. Tento termín je poměrně nedostačující, protože rozsah účinků halucinogenních rostlin je mnohem širší (Schultes, Hofmann, 1996). Proto se objevují i jiné přívlastky jako psychedelické, psychomimetické nebo psychointegrační. Poslední ze zmiňovaných přívlastků se jeví jako nejvhodnější výraz pro vyjádření hlavních účinků těchto látek (Strassman a kol., 2010).

Halucinogeny, jak už z názvu vyplývá, mohou vyvolat různé druhy halucinací, z nichž nejčastější jsou halucinace vizuální často spojené s barevnými vidinami. Halucinacemi však mohou být postiženy i ostatní smysly. Halucinogeny způsobují změny ve vnímání skutečnosti, jak prostoru, času, tak i v uvědomění si sebe sama. Většina halucinogenů pochází z rostlin a jejich užívání je datováno hluboko do historie. Halucinogenní rostliny patří mezi hlavní pilíře domorodé medicíny. Chemické sloučeniny obsažené v halucinogenních rostlinách se podobají chemickému vzorci serotoninu a specificky působí na určitou část centrální nervové soustavy tím, že ovlivňují stejné mozkové receptory jako serotonin (Schultes, Hofmann, 1996; Narby, 2006).

Mezi další halucinogenní rostliny patří například: aztécké posvátné houby *teonanácatl*, které obsahují psilocybin, nebo také *peyotl* používaný indiánskými kmeny v Mexiku, jež obsahuje alkaloid meskalin, a v neposlední řadě také *iboga*, africký tropický keř, který obsahuje ibogain (Metzner, 2006).

2.2 Ayahuasca – základní charakteristika

Pojmem ayahuasca se jednak označuje halucinogenní nápoj, který domorodé kmeny severozápadní části Jižní Ameriky používají při svých rituálech už od předkolumbovských dob, jednak samotná liána, ze které se spolu s dalšími přísadami tento nápoj vyrábí. Ayahuasca má mnoho jiných domorodých názvů odvíjejících se od jednotlivých oblastí výskytu, např. *caapi*, *mihi*, *kahi* či *yagé*. Název ayahuasca pochází z jazyka kmene Kečua, kdy *waska* = liána a *aya* = duch či smrt, a bývá překládána jako „réva duše“ nebo také „réva smrti“, neboť zážitek, který nám ayahuasca zprostředkovává konfrontováním nás s naší symbolickou smrtí, nám nabízí možnost uvědomění si a uznání, že život je jak konečný, tak věčný (Schultes, Hofmann, 1996; Campos, 2011).

Existuje několik mýtů o objevení ayahuascy. Jeden z nejznámějších pochází od kolumbijského kmene Tukanů, který do vědeckého povědomí přinesl Reichel-Dolmatoff (1975; in Luna, 2011). Tukanové věří, že první lidé připluli na kánoi ve tvaru anakondy. Spolu s prvními muži připlula také Yajé žena, která byla prostřednictvím intenzivního žlutého světla pocházejícího od Otce Slunce, které do ní proniklo skrze oko, oplodněna a následně porodila yajé révu ve formě zářícího dítěte. Peruánští mestičtí vegetalisté zase věří, že ayahuasca a její příměsi pocházejí z kostí a krve lidí. Tento mýtus v upravené podobě převzala brazilská církev União do Vegetal (Luna, 2011).

Ayahuasca jako liána (*Banisteriopsis caapi*) má hladkou hnědou kůru a tmavozelené vejčité kopinaté listy, drobné růžové květy a plody s charakteristickými křídélky (Valíček, 2000). Nápoj ayahuasca se připravuje několika způsoby. Obvykle se čerstvě sloupnutá kůra vaří dvanáct hodin, dokud nevznikne hustý hořký vývar, který se pak v malých dávkách pije. Někdy se kůra musí nejdříve důkladně hníst ve studené vodě, takto připravený nápoj je pak méně koncentrovaný a pije se ve větším množství. Existuje několik doporučení týkajících se přípravy ayahuascy. Mezi tato doporučení patří to, že by se měla vařit během noci a mělo by u toho být přítomno co nejméně lidí. Při její přípravě je rovněž důležité nemít špatné myšlenky, nežertovat a nejíst. Ayahuascu by neměl připravovat člověk, který měl předešlou noc pohlavní styk. Během varu zpívá šaman své *ícaro*, což je píseň, ve které ayahuascu žádá, aby z pralesa přinesla svou sílu (Schultes, Hofmann, 1996; Furst, 1996; Kuchař, 1998).

Ayahuasca obvykle obsahuje nejméně jednu další přísadu, a to rostlinu, jež obsahuje DMT. O jakou přísadu se jedná, rozhoduje zeměpisná poloha, tradice a účel rituálu. V Kolumbii a Ekvádoru touto příměsí bývá *Diplopterys cabrerana*, což je liána z rodu *Malpighiaceae*, stejného rodu jako *B. caapi*. V Peru, Bolívii a Brazílii to bývá *Psychotria viridis* neboli chacruna, což je křovina z čeledi *Rubiaceae*. Chacruna je v západním světě asi nejznámější vizionářskou příměsí, neboť většina znalostí o ayahuasce a potažmo i výzkumů na toto téma vychází z tradice peruánských domorodých kmenů, nebo od brazilských náboženských organizací, které ayahuascu používají jako svátost (Strassman a kol., 2010). *Banisteriopsis caapi* používá ať už bez přísad, nebo s dalšími přísadami, sedmdesát dva domorodých kmenů náležících do několika jazykových rodin. A s největší pravděpodobností není tento seznam vyčerpávající (Luna, 2011).

Vegetalisté považují ayahuascu za *un doctor*, rostlinnou učitelku, a řadí ji do skupiny rostlin-matek (*madres*), díky tomu má mezi amazonskými kmeny výjimečné postavení. Ayahuasca je vnímána jako inteligentní duchovní bytost, se kterou je možné komunikovat,

být s ní ve vzájemném styku a získat od ní vědění a sílu. Ayahuasca se v tradici domorodých amazonských kmenů používá k diagnostikování a léčení nemocí, nebo k provádění šamanských úkolů, jako je komunikace s duchy rostlin nebo zvířat, s duchy zemřelých, cestování do jiných světů apod. (Luna, 2002; Campos, 2011).

Richard Evans Schultes, jeden z průkopníků studia amazonských halucinogenních rostlin, tímto výrokem vyjádřil důležitost ayahuascy mezi indiánskými kmeny: „*Snad žádný jiný halucinogen – dokonce ani peyotl – nezmění vědomí způsoby, které by se daly tak hluboce a zcela vyhodnotit a interpretovat. Caapi skutečně vstupuje do každého aspektu života. Sahá do prenatálního života, ovlivňuje život po smrti, působí během pozemské existence, hraje roli nejen ve zdraví a nemoci, ale také ve vztazích mezi jednotlivci, vesnicemi a kmeny, v míru i ve válce, doma i v cestování, v lovu i v zemědělství. Ve skutečnosti, je nemožné jmenovat nějaký aspekt života či umírání, bdění či spánku, kde caapi halucinogen nehraje důležitou, ba ohromující roli*“ (Schultes, 1982; in Luna, 2011, s. 4).

2.3 Chemické složení

Banisteriopsis caapi v sobě obsahuje beta-karbolinové alkaloidy harmin, tetrahydroharmin, menší množství harmalinu a dalších sloučenin, které zapříčiňují, že DMT (*N,N*-dimethyltriptamin) obsažené v chacruně, nebo jiných příměsích může být orálně aktivní a účinkovat tak v těle. Při orálním užití je totiž DMT samo o sobě neaktivní, neboť je ve střevech a játrech deaktivováno enzymy monoaminové oxidázy. Je-li však užito společně s harminem, který je inhibitorem monoaminové oxidázy, je jím ochráněno, a tím pádem může proniknout skrz hematoencefalickou bariéru a působit tak na receptory serotoninu (Riba a kol., 2003). Druhý nejdůležitější alkaloid v *B. caapi* je tetrahydroharmin (THH), který je středně silným inhibitorem opakované absorpce nesynaptického serotoninu, čímž přispívá ke zvýšení hladiny serotoninu v synapsích mozkových buněk. Tato zvýšená hladina způsobuje, že jsou lidé pod vlivem ayahuascy naprosto bdělí, ale zároveň sní (Luna, 2002; Strassman a kol., 2010). THH může také prodloužit poločas účinku DMT blokováním jeho intraneuronálního vychytávání, a tím i jeho inaktivace pomocí monoaminové oxidázy (Callaway a kol., 1999). DMT je podle výzkumů přítomno u všech savců včetně člověka, kde bylo detekováno v krvi, moči a mozkomíšním moku (Strassman a kol., 2010). Koncentrace alkaloidů v ayahuascovém nápoji je několikanásobně vyšší než v rostlinách, ze kterých je připravován, a může se značně lišit v závislosti na způsobu přípravy nápoje, jakož i na množství těchto rostlin (McKenna, 2004). Výzkumníci

vypočítali, že ve 100 ml ayahuascy, která je připravována peruánskými ayahuasqueros, je obsaženo 467 mg harminu, 160 mg tetrahydroharminu, 41 mg harmalinu a 60 mg DMT (McKenna a kol., 1984). Callaway a kol. (1996) se pokoušel určit koncentraci alkaloidů v ayahuascovém nápoji, který používá při svých obřadech církve União do Vegetal. Typická 100 ml dávka „hoascy“ obsahuje: 24 mg DMT, 107 mg THH, 20 mg harmalinu, a 170 mg harminu.

2.4 Ayahuascový obřad

Tradiční ayahuascové rituály jsou velmi rozmanité a od počátku až do konce jsou prováděny podle posvátných tradic. Zahrnují v sobě celou řadu rituálních procedur, obřadních nařízení a zákazů. V současnosti dochází k nárůstu rozmanitosti ayahuascových obřadů. Tento jev je dán tím, že noví ayahuasqueros pochází jak z různých zemí, tak i z různých kulturních tradic (Strassman a kol., 2010; Furst, 1996).

2.4.1 Dieta

Při konzumaci ayahuascy je nesmírně důležitý stav mysli a okolí, proto je od účastníků obřadu obvykle požadována nějaká doba přípravy. Účastníci jsou obvykle žádáni o „dodržení diety“, která trvá v rozmezí tří dnů před ceremonií a tří dnů po ceremonii. Jedná se o vynechání soli a cukru, zřeknutí se pohlavního styku (včetně masturbace) a alkoholu. Existují i další doporučení, je vhodné vyvarovat se konzumaci tučných a smažených pokrmů, kořeněné stravy a vepřového masa. Strava by měla být kvalitní a lehká. Tyto požadavky jsou mnohem mírnější a volnější v případě, že se nejedná o osobu z amazonské oblasti. V náboženských organizacích se na stravu klade mnohem menší důraz nebo dokonce vůbec žádný, výjimkou je pouze alkohol, který nekonzumují vůbec. Dále je nutné vyhnout se minimálně čtrnáct dní před obřadem konzumaci antidepresiv. Léky, které není nezbytně nutné užívat, by měly být alespoň týden dopředu vysazeny, zamezí se tím možným nepříznivým reakcím, které by mohly nastat v kombinaci s ayahuascu. Obecně platí, že čím důsledněji se člověk na ceremonii připraví, tím bude mít ayahuascový zážitek lepší výsledek (Luna, 2002; Strassman a kol., 2010; Campos, 2011).

2.4.2 Typy rituálů a jejich průběh

Mezi domorodými kmeny severní části Amazonie najdeme dva typy ayahuascových obřadů, které poprvé popsal Reichel-Dolmatoff (1975; in Luna, 2011) u kolumbijského kmene Tukanů. Prvním je velký kolektivní obřad, při kterém se tančí, zpívá, přednáší a hraje na různé hudební nástroje, chřestítka a flétny. Tyto obřady mají sociální charakter a používají se při zasvěceních nebo pohřbech. Druhý typ rituálu je mnohem komornější, účastní se ho jen několik málo lidí a slouží k šamanským praktikám jako je léčení, věštění a učení.

S rozvojem ayahuascového šamanského turismu a se vzrůstajícím počtem neošamanů došlo ke změně podoby tradičních léčebných rituálů. Ralph Meztner (2006) je nazývá „hybridní šamanicko-psychotherapeutické rituály“. Můžeme v nich nalézt některé prvky z tradičních šamanských léčebných ceremonií. Mezi tyto prvky patří: struktura kruhu (účastníci buď sedí, nebo leží v kruhu), oltář nebo oheň vprostřed kruhu, přítomnost vedoucího rituálu a jeho pomocníka či pomocníků, minimální osvětlení, nebo tma, používání bubínků, chřestidel, zpívání či přehrávání reprodukováné hudby a vzývání ochranných sil na začátku rituálu.

Kavenská a Vosáhlová (2013) na základě výsledků svého výzkumu popsaly typický průběh ayahuascového obřadu v České republice, který v sobě zahrnuje: rituální otevření prostoru (vykuřování prostoru tabákem za zpěvu icáros, oslovování jednotlivých elementů); instrukce o průběhu ceremonie a o působení ayahuascy; seznamovací kolečko (postupně se každý představí a řekne svůj záměr, to, co od ayahuascy očekává); očista tabákem, šalvějí či kopálem; se západem slunce podávání individuálního množství ayahuascy; hra na hudební nástroje; zpěv. U všech obřadů je přítomen pomocník a překladatel. Obřad trvá až k ránu a účastníci postupně v rituálním kruhu usínají. Dopoledne následujícího dne mají účastníci možnost sdílet svou zkušenost s ostatními účastníky a vedoucím rituálu.

2.4.3 Další aspekty rituálu

Rituál by měl vést zkušený vůdce, který je obeznámen se všemi stavy, které ayahuasca může navodit. Účastníci by v něj měli mít důvěru, aby byli schopni odvážně se pustit a jít ve svých zážitcích tak hluboko, jak to jen jde. Don José Campos (2011, s. 26) na začátku ceremonie účastníkům říká, aby je naladil a připravil na to, co se bude dít: „*představte si, že jste uprostřed oceánu. Někdy zde bývají bouře. Někdy je klidný. A my jsme v malém*

člunu a uprostřed „mareo“ (slovo, kterým vyjadřují zvuk, který přináší intoxikace ayahuasca) budou někteří křičet. Někteří lidé budou žádat o záchrannou vestu. Jediná věc, o kterou vás žádám, je dýchejte. Nechte to plynout. Splyňte s mořem. Podívejte se na vlny, rozběhnou se silné a potom se trochu zklidní a toto je správný směr. Někdy máte surfovací prkno a někdy si jen hraje ve vlnách.“

Vedoucí rituálu obvykle nápoj také konzumuje, měl by však být schopen pod jeho vlivem normálně fungovat a reagovat na jakoukoli situaci, která může během obřadu nastat. Vegetalisté to nazývají souslovím *dominar la mareación*, což v překladu znamená mít kontrolu nad stavem opojení (Strassman a kol., 2010).

O velikosti dávky ayahuascy rozhoduje obvykle šaman, standardně se používá malý šálek nebo miska. Don José Campos (2011, s. 13) na otázku, jak pozná, co je správná dávka pro každého jednotlivce, odpovídá: *„Dobře, abych řekl pravdu, cítím to, je to čistá intuice. Odhaduju dávku podle toho, co z toho člověka cítím. Podívám se na něj a vím, že potřebuje jen trošku, nebo že potřebuje větší dávku. Někdy na ceremonii přichází lidé s myšlenkou, že čím víc toho vypijí, tím víc věcí se jim stane! Ale takhle ayahuasca nepracuje. Někdy ty nejdůležitější vize a to nejdůležitější léčení přichází jen po trošce.“*

K rituálu neodmyslitelně patří i *ícaro*, které bývá zpíváno buď v domorodých jazycích, nebo ve španělštině, či v kombinaci obou. Don José Campos (2011), peruánský *curandero*, dokonce říká, že předtím než k němu *ícaro* přišlo, neuměl jazyk kmene Kečua, ale že ho to rostlina naučila. U *ícaro* je velmi důležitá melodie a rytmus. I na cizince, kteří jazyku domorodců nerozumí, *ícaro* působí. Prostřednictvím *ícaros* *curandero* celý rituál řídí, vede a naviguje, neboť účastníci ayahuascových obřadů jsou během rituálu zvýšeně citliví na vnímání hudby. Podle tradice daného kmene je zpěv doprovázen různými hudebními nástroji, používají se *brumle* a různá chřestítka. Při současných rituálech jiných než tradičních amazonských může být používána i nejrůznější reprodukováná hudba (Luna, 2002; Strassman a kol., 2010).

2.4.4 Fyziologické účinky ayahuascy

Po fyzické stránce ayahuasca velmi často působí jako detoxikační činitel. Účastníci často pociťují nevolnost, zvrací, mají průjem. Tyto účinky ayahuascy jsou spojovány s vnitřními očistnými procesy, kdy se účastníci obřadu zbavují svých zlovyků, negativních emocí či traumat. Dále se u nich mohou projevovat návaly horka a chladu. U někoho se může vyskytnout zejména v počáteční fázi snížení krevního tlaku. Někteří na požití ayahuascy

reagují zvýšením tepové frekvence (v průměru o 5, 6 tepů za minutu) a lehkým zvýšením frekvence dechu. Někdy se objevuje i křeč a bolest v určité části těla, zpravidla v té části, která vyžaduje léčbu (Strassman a kol., 2010; Riba a kol., 2003). Prvotní somatické projevy se začínají objevovat po 15 až 30 minutách, psychické projevy po 30 až 60 minutách. Jak somatické, tak psychické účinky ayahuascy dosahují nejvyšší intenzity mezi 60 a 120 minutami. Poté se postupně snižují a kolem 240 minuty po požití plně vymizí (Riba a kol., 2001).

Při požití ayahuascy bez přidaných příměsí dochází k závratím, silnému pocení a nevolnosti. Přidáním tryptaminových přísad jsou tyto příznaky intenzivnější, přidává se třes, škubavé záchvěvy, zrychlení pulsu a rozšíření zorniček. Mění se i barevnost vidin, bez přísad jsou vidiny většinou modré, šedivé a fialové, po přidání příměsí se mění na jasně červené a žluté (Schultes, Hofmann, 1996).

Ayahuasca způsobuje aktivaci frontálního laloku a paralimbického systému. Po požití ayahuascy je sledován nárůst prokrvení v oblasti přední části ostrovního laloku, nejvíce v pravé hemisféře a v oblasti cingulární kůry pravé hemisféry. Tyto oblasti jsou spojovány s tělesným uvědomováním, subjektivními emočními stavy a emočním nabuzením. Dále bylo pozorováno prokrvení i v oblasti amygdaly, která stojí rovněž za emočním nabuzením. Amygdala přiřazuje událostem emoční náboj a hodnotí jejich význam (Riba a kol., 2006). Na psychologických efektech vyvolaných ayahuascou se podílí unimodální a heteromodální asociační oblasti mozkové kůry a limbický systém (Riba a kol., 2004).

Užití ayahuascy v průběhu dne také následně ovlivňuje spánkový cyklus, nezhoršuje však kvalitu spánku. Dochází k prodloužení druhého spánkového stádia, ke zkrácení doby trvání REM fází spánku a k prodloužení non-REM fází (Barbanoj a kol., 2008).

2.4.5 Percepční změny

Shanon (2010; in Liester, 2013) popsala tři typy percepčních změn, které jsou vyvolány užitím ayahuascy. Jedná se o halucinace, zvýšené smyslové vnímání a vizualizace. Posledně zmíněné vizualizace můžeme rozdělit do šesti kategorií na: vizualizace bez jakéhokoliv sémantického kontextu (mřížky, linky, kruhy); primitivní obrazové prvky; obrázky (měnící se kaleidoskopické obrázky, tváře, ...); scény; virtuální realitu a vidění světla. Často se objevují synestetické zážitky. A může docházet ke změněnému vnímání času a prostoru (Metzner, 2006).

Obsah ayahuascových vizí je ovlivněn kulturním prostředím, ze kterého člověk pochází, a také vlastními přáními a fantaziemi. Obecně lze obsah vizí rozčlenit do těchto kategorií:

- osobní a autobiografický materiál, což jsou vize, ve kterých se objevují scény z minulosti daného jedince;
- lidské bytosti, které se staví do role průvodce nebo učitele, či jsou chápány jako minulé životy jedince;
- přírodní svět – různé rostliny, zvířata (zejména hadi a jaguáři);
- mytologické a fantazijní bytosti nebo tvorové – víly, skřítci, elfové, příšery a mimozemšťané;
- kulturní svět – budovy, města, umělecká díla, knihy, ...;
- historie, evoluce a náboženství;
- duchovní vize – aury, energie;
- cestování – meziplanetární a mimozemské cestování (Shanon, 2010; in Liester, 2013).

Tento seznam není vyčerpávající, neboť se lidé velmi liší v tom, jak na požití ayahuascy reagují na úrovni mysli. Někteří lidé mají více vizuálních vizí než jiní, kteří jsou třeba více založeni na zvukové vjemy. Existují však motivy, které jsou běžné. Patří mezi ně přeměna v hada, nebo pocit pohlcení hadem, či pocit, že v těle člověka je nějaký plaz, který se v něm hýbe a nakonec mu vyleze ústy (Strassman a kol., 2010).

Obrazové vize, které se objevují v průběhu ayahuascového sezení, jsou vyvolány aktivací rozsáhlé neuronální sítě v týlních, spánkových a čelních oblastech mozku. Tyto oblasti jsou dávány do souvislosti s viděním, epizodickou pamětí, představivostí, pracovní pamětí a se zpracováním informací z interních zdrojů. Ayahuascové vize jsou na stejné úrovni jako obrazy, které skutečně vidíme. Autoři tohoto výzkumu tuto skutečnost popisují slovy: „*ayahuasca propůjčuje niterným zážitkům status reality*“ (Araujo a kol., 2012, s. 2559).

2.4.6 Kognitivní změny

Účastníci si mohou vybavit různé zážitky z minulosti, mohou pocítit potřebu usmířit se buď se sebou samými, či s druhými lidmi. V souvislosti s vybavením si zasunutých vzpomínek, kdy se může jednat o různé negativní zážitky či traumata, může dojít ke katarznímu vyjádření emocí, které bývá často doprovázeno fyzickými projevy, zvracením nebo průjmem, a následně k integraci tohoto zážitku. Prostřednictvím vizí o sobě samém či o druhých lidech může dojít k uvědomění si některých souvislostí, kterých si jedinec dosud

nebyl vědom, či může získat nový pohled na sebe a svůj život. V některých případech účastníci popisují, že prožili svou vlastní smrt. Tomuto fenoménu se říká tzv. iniciační či symbolická smrt. Může mít různé podoby, od pocitu smrti, pocitu zbláznění, po zážitek pozření hadem. Tento zážitek vlastní smrti může vést daného jedince k přehodnocení života a životních hodnot (Horák, 2010, Mabit, 2007).

Mohou se objevit stavy depersonalizace, kdy má jedinec pocit oddělení se od vlastního já, od vlastního těla, nebo derealizace, kdy dochází ke změnám vnímání reality. Také se může měnit vnímání vlastního těla a jedinec může zažívat pocity, že vymizely hranice mezi ním a ostatními (Metzner, 2006).

Účastníci výzkumu Kavenské a Vosáhlové (2013) popisovali následující kognitivní prožitky. Patří mezi ně: proces desidentifikace, kdy se člověk zbavuje svých rolí a svých vytvořených názorů, až se dostane k samotnému bytí; dialog s rostlinou, ve kterém jim rostlina říkala, co mají dělat; dále uváděli různé vhledy na svůj život, na své chování a aha momenty.

Po vypití ayahuascového nápoje dochází dle výzkumů k narušení verbální pracovní paměti. Exekutivní funkce však narušeny nejsou. Dokonce se ukázalo, že účastníci této studie řešili Stroopův test rychleji, nereagovali impulzivně a nepřesně. V testu Londýnské věže si vedli mnohem lépe pravidelní uživatelé ayahuascy na rozdíl od účastníků s minimální ayahuascovou zkušeností, kteří test řešili déle a s větším počtem pohybů (Bouso a kol., 2013).

2.4.7 Emocionální změny

V průběhu ayahuascového sezení dochází k zesílení prožívaných emocí, které se mohou pohybovat na škále od extáze po hrůzu či děs. Pocity strachu a úzkosti jsou často spojovány se zážitky, kdy má jedinec pocit, že ztrácí kontrolu nad sebou samým či nad danou situací, má pocit, že se zblázní, nebo zemře. Dále se objevuje celá řada pozitivních emocí zahrnujících pocity radosti, blaženosti, klidu a lásky (Metzner, 2006; Shanon, 2010; in Liester, 2013).

Respondenti ve výzkumu Kubíčkové (2014) pociťovali jak pozitivní, tak negativní emoce. Mezi pozitivními emocemi, které zmiňovali, najdeme pocity radosti, lásky ke světu i okolí, pokoru, soucit, otevřenost a souznění. Nejčastěji zmiňované negativní emoce byly strach, úzkost, nervozita a smutek. Častým doprovodem negativních emocí byl pláč.

Výzkumníci se také snažili zjistit, zda dlouhodobí uživatelé ayahuascy (min. 10 let) vnímají po jejím užití změny v pociťování úzkosti, paniky a beznaděje. Po požití ayahuascy skórovali účastníci signifikantně níž ve škálách měřících paniku a pocit beznaděje, zatímco ve škálách měřících úzkost a úzkostnost nedošlo k žádným signifikantním změnám (Santos a kol., 2007).

2.4.8 Spirituální prožitky

Pouze velmi málo výzkumů bylo zaměřeno čistě na spirituální obsah ayahuascových sezení. Krippner a Sulla (2011) použili k identifikaci duchovního obsahu ve výpovědích o ayahuascových zkušenostech Casto Spiritual Scoring System, který se používá na zjišťování spirituálních obsahů ve snech, a zjistili, že ayahuascová zkušenost zahrnuje všechny složky tohoto skórovacího systému. Ayahuascová zkušenost obsahuje jak spirituální zážitky, emoce, aktivity, tak i duchovní objekty, postavy a místo.

Ayahuasca může vyvolat mystické prožitky jednoty a harmonie s okolím, transcendence prostoru a času, prožitky blaženosti, radosti, míru, štěstí, lásky, vděčnosti a prožitky nesdělitelnosti, kdy lidé často uvádějí, že jejich zkušenost nelze slovy popsat (Shanon, 2010; in Liester, 2013; Kubíčková, 2014).

2.5 Purgativní sezení a tzv. diety

Někteří pořadatelé nabízejí kromě ayahuascových rituálů také purgativní sezení a tzv. diety, proto se o nich v krátkosti zmíníme. Purgativní sezení slouží k celkové detoxikaci organismu, ale mohou mít účinek i na psychickou stránku účastníků. V průběhu zvracení může docházet k vybavování si traumatických vzpomínek či nepříjemných emocí a jeho prostřednictvím lze tyto emoce na symbolické úrovni zpracovat. Při těchto sezeních se používají rostliny s purgativním účinkem, mezi které například patří: *yawar panga* – nejsilnější z purgativních rostlin, slouží ke komplexní očistě na fyzické, psychické i spirituální úrovni; *tabák*; *azuzena* – očista zejména v oblasti břicha; a *purgahuasca*, která na rozdíl od ayahuascy neobsahuje DMT, pije se ve velkém množství a bezprostředně po vypití způsobuje zvracení, které napomáhá k celkové očistě těla (Horák, 2010; Kavenská, 2012).

Dieta je izolovaný pobyt v pralese, při kterém se užívají rostliny (tzv. plantas maestras neboli rostliny učitelky), které mohou mít slabý psychoaktivní účinek. Izolace vede

k nedostatku vnějších podnětů a rozvoji senzorické deprivace. Cílem diety je očista organismu a kontakt se sebou samým, se svým vnitřním světem (Kavenská, 2012). Velmi významné jsou na dietě sny a snová činnost. Mezi rostliny používané na dietě patří například: *ushpawasha sanango*, která zintenzivňuje emocionální prožitky a vzpomínky člověka; *ajo sachá*, jejíž účinek je, že si člověk uvědomí, kým je, a jaké je jeho poslání; *palos* či *bubinzana*, o které indiáni kmene Šipibo tvrdí, že harmonizuje partnerský život (Horák, 2010).

2.6 Brazilská synkretická náboženství

Ve 20. století došlo v Brazílii ke spojení amazonské tradice užívání ayahuascy s různými formami křesťanství. Vznik těchto brazilských synkretických náboženství způsobil, že se ayahuasca začala užívat mimo kontext šamanských léčebných rituálů, a navýšil se tak počet a rozmanitost lidí, kteří se dostali do přímého kontaktu s touto magickou rostlinou. Zároveň se otevřel prostor pro výzkumníky, kteří se zabývají fenomény spojenými s užíváním ayahuascy. V Brazílii najdeme nejméně tři organizovaná náboženství, která používají ayahuascu jako svátost (Metzner, 2006).

Ve 30. letech 20. století vznikla církev Santo Daime. Založil ji afrobrazilský sběrač kaučuku Raimundo Irineo Serra, kterému se dle legendy po osmi dnech opakovaného užívání ayahuascy zjevila Královna Lesa, ztělesnění Panny Marie, a nařídila mu, aby založil novou církev, která bude ayahuascu využívat jako svátost. V průběhu bohoslužeb této církve zpívá celá náboženská obec písně a při některých obřadech také tančí (Metzner, 2006, DuBois, 2011).

Ve 40. letech se zrodila další organizace známá jako Barquinha. Říká se, že její zakládající člen obdržel během ayahuascového zážitku tzv. modrou knihu. Barquinha spojuje afrobrazilské prvky s šamanským užíváním ayahuascy. Využívá metafory malé loďky k popisu duchovní cesty, kterou zprostředkovává ayahuasca, a kombinuje ji se skupinovým zpěvem a tancem vycházejícím z afrobrazilské hudební tradice (Metzner, 2006, DuBois, 2011).

Další významnou organizací je União do Vegetal (UDV), která byla založena v 50. letech 20. století a v současnosti se jedná o vůbec největší organizaci. Byla založena dalším sběračem kaučuku Gabrielem de Costou, který měl vizi kostela. Tato organizace chápe ayahuascu, kterou nazývají zkráceně hoasca, čili réva či liána, jako nástroj ezoterického poznání. Atmosféra při bohoslužbách je velmi střízlivá a formální. Během celé bohoslužby

se sedí na židlích, poslouchá se kázání a písně tzv. mestres – vůdce skupiny (McKenna, 2004, Metzner, 2006, DuBois, 2011).

V roce 1987 schválila brazilská vláda legálním užívání ayahuascy v rámci náboženského obřadu, což bylo vůbec poprvé, kdy vláda udělila povolení nepůvodnímu obyvatelstvu využívat psychedelické látky v kontextu náboženských praktik (McKenna, 2004).

Tyto organizace mají svá centra téměř ve všech brazilských městech a na některých místech v Evropě a USA (Luna, 2002; DuBois, 2011).

3 Ayahuascový šamanský turismus

Moderním trendem v západní společnosti je nárůst zájmu o různé nezápadní způsoby léčení a spirituality (Lewis, 2009). Tradiční medicína Jižní Ameriky se stala jedním z terčů tohoto zájmu. V posledních dvaceti letech je pozorován obrovský nárůst počtu zejména evropských a severoamerických turistů, kteří cestují do Amazonie s cílem navštívit deštný prales, seznámit se s domorodou kulturou a hlavně zúčastnit se ayahuascové ceremonie vedené místním šamanem (Metzner, 2006). Tento fenomén je nazýván šamanský turismus. Vzrůstající zájem o ayahuascový turismus je podporován šířením odborných i populárních informací o tradiční medicíně, využívání rostlin k léčbě a také levnými náklady na cestování. Velký zájem o tuto oblast ze strany západní společnosti vyvolal reakci jihoamerického trhu, který spirituální hledání proměnil ve velmi rozvinutý business (Homan, 2011). Poprvé na fenomén šamanského turismu upozornila Dobkin de Rios (2009) v roce 1994, kdy popisovala praktiky šarlatánů lákajících lidi ze Západu do peruánské, ekvádorské a brazilské části Amazonie za účelem účasti na ayahuascových ceremoniích. Nazývá to daní za globalizaci.

Ayahuascový šamanský turismus s sebou přináší jak řadu pozitiv, tak i řadu rizik. Cílem této kapitoly je prozkoumat obě stránky tohoto fenoménu.

3.1 Motivace

Řada výzkumníků si kladla tutéž otázku: jaká je motivace lidí, kteří cestují stovky, někdy i tisíce kilometrů, aby se mohli zúčastnit ayahuascové ceremonie ať už v Horní Amazonii, která je domovem této halucinogenní rostliny, nebo v jiných částech světa, Severní Americe, Evropě? Co stojí za jejich rozhodnutím?

Winkelman (2005) se ve své práci zaměřil na motivaci 11 mužů a 5 žen většinou Severoameričanů a Evropanů, kteří se v Jižní Americe zúčastnili ayahuascové ceremonie. Jejich motivaci rozdělil do sedmi kategorií. Jednalo se o následující kategorie: *kontakt s posvátnem, osobní duchovní vývoj, citový problém, záměr a cíl, problém s drogami, vědecký zájem a hédonismus*. Účastníci spadající do první kategorie uváděli, že se chtěli spojit s Matkou přírodou či s duchem rostlin, chtěli nalézt něco, co je přesahuje. Druhý typ motivace vystihují slova: zjistit, kdo skutečně jsem; zažít to, že všechno souvisí se vším. Třetí skupina očekávala od ayahuascové zkušenosti emocionální léčení, vyřešení nedokončených věcí a záležitostí v rodině. Kategorie „záměr a cíl“ hledala touto

zkušeností odpovědi na otázku, co dělat dál, kam svůj život dál směřovat. Další skupina chtěla touto cestou vyřešit svůj problém s alkoholem, nalézt vzorce závislostního chování a přestat pít alkohol. Předposlední kategorie se zajímala o ayahuascu z vědeckého úhlu pohledu. Poslední skupina si naopak přišla užít barevné obrazy, vize a všechny úžasné věci, co jim ayahuasca může ukázat.

Holman (2010) ve své disertační práci týkající se ayahuascového turismu rozlišila tři typy turistů podle způsobu, jakým se dostali k užívání ayahuascy. První skupinu tvoří lidé, kteří si objednají a zaplatí ayahuascový zájezd. Tito turisté očekávají zkušeného šamana a cestují do Peru s primárním cílem pít ayahuascu v organizovaném, kontrolovaném a příjemném prostředí. Motivace této skupiny turistů by dle dělení Winkelmana (2005) spadala do kategorie spirituální růst a/nebo transformace. Druhá skupina se skládá z lidí, kteří berou ayahuascovou zkušenost jako bonus ke své ekologické či dobrodružné výpravě po Amazonii. Tito turisté obvykle pijí ayahuascu pouze jednou nebo dvakrát a na rozdíl od první skupiny to není jediný cíl jejich cesty do Peru. Vhodnou ceremonii si hledají skrz síť služeb, která zprostředkovává ayahuascové obřady a je přítomna v každém větším peruánském městě. Motivace této skupiny lidí se pohybuje na škále od hédonismu po spirituální hledání. Třetím typem turistů jsou lidé, kteří si účast na ceremonii zařídí sami a to tak, že zareagují na inzerát, který visí někde ve městě, nebo se z doslechu dozví o nějakém šamanovi. Pít ayahuascu není hlavní cíl jejich cesty do Peru, je to pouze jedna z aktivit na jejich seznamu toho, co chtějí v Amazonii podniknout. Na tyto turisty se nejlépe hodí označení od Dobkin de Rios (1994) „drogoví turisté“. Tito lidé vyhledávají užívání ayahuascy z hédonistických a nespirituálních důvodů. V důsledku jejich nahodilého, neinformovaného a spontánního rozhodnutí užít ayahuascu se stávají nejrizikovější skupinou pro různé šarlatány.

Homan (2011) se pokusil doplnit Winkelmanovu studii a ve své diplomové práci představil údaje, které získal prostřednictvím řady neformálních rozhovorů přímo v terénu. Uvádí, že motivace naprosté většiny turistů, se kterými mluvil, se týká tří základních témat: spiritualita, zdraví a experimentování. Na základě těchto témat rozlišil tři typy účastníků. První typ definoval jako jedince, kteří zažili nějaké trauma, psychické, fyzické, či spirituální, a toto trauma jim způsobilo somatické onemocnění, které si přijeli do Amazonie vyléčit. Druhým typem byli lidé se spirituální motivací. A posledním typem byli jedinci hledající pouze další zkušenost.

Hariss a Gurel (2012) zkoumali ve své psychologické studii o ayahuasce mimo jiné také motivaci lidí, kteří se ayahuascové ceremonie zúčastnili na území Spojených Států.

A zjistili, že původní záměr většiny lidí byl osobní nebo spirituální růst. Pouze tři z celkových osmdesáti jedněch účastníků hledali léčbu pro své zdravotní obtíže, a tři popsali svou motivaci jako zvědavost.

Guillermo Arrévalo, jihoamerický domorodý šaman z kmene Šipibů, v rozhovoru uvedl, jaké jsou dle jeho zkušeností nejčastější motivace lidí, kteří navštíví ayahuascový rituál. Říká, že v první řadě lidé přicházejí, aby si vyřešili své osobní problémy. Jiní hledají odpovědi na duchovní otázky. Dalšími motivy jsou seberozvoj a léčení různých somatických onemocnění (Dobkin de Rios, 2005).

Motivací účastníků českých ayahuascových sezení se zabývaly Kavenská a Vosáhllová (2013), které rozlišily 5 kategorií motivací. Nejčetnějšími dvěma kategoriemi byly *seberozvoj* a *psychický problém*. Účastníci kategorie seberozvoj vnímali ayahuascu jako další způsob práce na sobě, další možnost sebezkušenosti a seberozvoje. Do kategorie psychický problém spadali účastníci, kteří pocítovali nějaký konkrétní problém (rozchod s partnerem, absence životního smyslu), jež chtěli touto zkušeností vyřešit. Dalšími kategoriemi bylo *sebepoznání a léčení duše*, *další zkušenost s psychedeliky* a *zvědavost*. Poslední dvě zmíněné kategorie uvedli pouze dva respondenti.

Na Čechy a jejich motivaci k účasti na zahraniční ayahuascové ceremonii se zaměřila Simonová (2014), které zjistila následující: 2/3 respondentů zmiňovaly jako svou motivaci *zvědavost a touhu po dobrodružství*. Polovina respondentů navštívila ayahuascovou ceremonii se záměrem *lépe poznat sám sebe* a třetina pak s přáním *zbavit se svých psychických problémů*. Tyto dvě kategorie motivace se u mnoha respondentů doplňovaly. U třetiny respondentů byla primární motivací touha po *duchovním rozvoji*. Byly nalezeny také další motivační faktory, mezi které patří: zájem o psychedelickou medicínu, ujasnění si životního směřování, urychlení procesu poznání, zlepšení mezilidských vztahů, zbavení se závislosti na návykových látkách a v neposlední řadě také vyléčení somatických problémů.

3.2 Přínosy ayahuascové zkušenosti

Řada výzkumů se rovněž snažila vypátrat, jaké změny účastníci po absolvování ayahuascových obřadů pozorují. Jaký je vliv či přínos ayahuascové zkušenosti na jejich následující život? Část z těchto studií je prováděna na členech brazilských synkretických náboženství.

Winkelman (2005) kromě toho, že zkoumal motivaci účastníků ayahuascových sezení, se také zaměřil na přínos dané zkušenosti. Účastníci udávali *zvýšení sebedůvěry, emoční a fyzické léčení, spirituální zážitek a pozitivní změnu v životním směřování*.

Následující dvě studie byly provedeny na členech církvi Santo Daime a União do Vegetal. Jednalo se o jejich první rituální užití ayahuascy. Nejprve byl zjišťován krátkodobý efekt, který byl měřen týden až dva po zkušenosti. A výsledky byly následující: u lidí, kteří se zúčastnili obřadu Santo Daime, došlo k signifikantnímu snížení vedlejších psychiatrických symptomů. Členové obou skupin u sebe pozorovali změny v chování, byli *více asertivní*, pociťovali *vnitřní klid a radost ze života* (Barbosa a kol., 2005). Po šesti měsících došlo k dalšímu měření jak psychiatrických symptomů, tak osobnostních proměnných a kvality života. U lidí účastnících se obřadů Santo Daime přetrvávalo signifikantní *snížení vedlejších psychiatrických symptomů* a došlo u nich k *zlepšení duševního zdraví a ke změnám v postojích*. Začali více důvěřovat sami sobě a byli optimističtější. U skupiny navštěvující obřady União do Vegetal došlo k *poklesu fyzické bolesti* a k změně v postoji, kdy se tito lidé stali *nezávislejšími*. Nezávislost pozitivně korelovala s počtem absolvovaných obřadů a negativně korelovala s dobou, kdy se obřadů nezúčastnili (Barbosa a kol., 2009).

O zkušenosti dvaceti pěti Severoevropanů s ayahuascovým nápojem se zajímala tato evropská studie, která přišla s následujícími poznatky. Evropští účastníci ayahuascových obřadů u sebe pozorovali *větší sebevědomí, lepší spojení se sebou samým*. Dále uvedli, že se *naučili milovat sebe, druhé a život*. Došlo u nich ke *zlepšení interpersonálních vztahů* a stali se více empatickými. Rovněž u nich vzrostla kreativita, zlepšily se kognitivní schopnosti a změnily se jejich zájmy, které se nyní více týkaly přírody a také mytologie (Kjellgren a kol., 2009).

Zjištění studie provedené na 32 členech církve Santo Daime poukazují na to, že ayahuasca má pozitivní vliv na život těchto členů, kteří u sebe pozorují jak psychické, tak fyzické zisky z jejího pravidelného užívání. 19 z těchto 32 členů trpělo před tím, než začalo navštěvovat ceremonie této církve, některým z psychiatrických onemocnění (panická porucha, bipolární afektivní porucha, deprese, fobie, bulimie, posttraumatická stresová porucha). 6 z nich je v době studie v částečné remisi, 13 v úplné remisi a u 8 se projevuje postupné vymizení příznaků. 24 členů mělo také problémy se závislostí na alkoholu a drogách. V období, kdy studie probíhala, 22 z nich úspěšně abstinovalo (Halpern a kol., 2008).

Trichter a kol. (2009) se pokoušeli nalézt odpověď na otázku, zda dochází ke změnám ve spiritualitě u účastníků, kteří poprvé navštíví ayahuascový obřad. Jednalo se o kvalitativně-
-kvantitativní studii, kdy kromě rozhovoru používali také Škálu vrcholových zážitků, Dotazník mysticismu a Škálu spirituální pohody. Účastníci skórovali vysoko ve Škále vrcholových zážitků. Tyto vrcholové zážitky také zmiňovali v rozhovoru (navázání spojení s duchovním, světem duchů, léčení vztahů, pocit hlubokého dojetí a vděčnosti). Vysoko skórovali také ve Škále spirituální pohody a Dotazníku mysticismu. Přibližně polovina účastníků vypověděla, že je pro ně nyní duchovní život mnohem důležitější součástí jejich každodenního života. Jsou nyní *více empatictí, cítí se více ve spojení s druhými, s přírodou a duchovním světem.*

Většina účastníků výzkumu Harisse a Gurela (2012) pocítuje ve svém životě změny k lepšímu. Cítí se *více klidní, více otevření a láskyplní, pocítují nárůst v spirituálním povědomí a žijí více v přítomném okamžiku.* Pijí méně alkoholu, nebo ho přestali pít úplně. Došlo u nich k zlepšení schopnosti intuice, kreativity, hudebního projevu. Zlepšila se jejich schopnost soustředění se a naladění se během meditace. Co se týče fyzického zdraví, cítí se mladší, mají méně bolestí a lépe se jim dýchá. Někteří se stali vegetariány. Vnímají změny i ve vztazích, kdy se cítí více spojení se svým srdcem a schopni milovat. Vyhledávají autentické, upřímné vztahy. Jsou více tolerantní, trpěliví a vědomi si druhých. Jejich sny jsou intenzivnější, živější, jasnější, mnohem snáze zapamatovatelné. Mnozí udávali prohloubenou a zesílenou lásku k Bohu. Další vypověděli, že pocítují větší uvědomování si přírody a víru ve vědomí rostlin a entity z jiných realit.

Další studie se zaměřila na pravidelné užívání ayahuascy a jeho vliv na duševní zdraví a psychickou pohodu. Zkoumali také osobnost a výkon v neuropsychologických testech. Pravidelní uživatelé ayahuascy vykazovali nižší výskyt psychopatologických příznaků a skórovali lépe v neuropsychologických testech než skupina kontrolní. Byli také více spirituálně orientovaní a lépe se adaptovali na různé psychosociální situace (Bouso a kol., 2012).

Cílem studie Frecska a kol. (2012) bylo vědecké ověření předpokladu, že ayahuasca zvyšuje kreativitu. Kreativitu měřili pomocí Torranceho testu tvořivého myšlení, konkrétně pomocí jeho figurální verze, kterou zadali čtyřiceti účastníkům dvoutýdenního ayahuascového sezení před jeho absolvováním a po jeho absolvování. Výsledky srovnávali s kontrolní skupinou. Opakované užití ayahuascy v rituálním prostředí má za následek zvýšení počtu vysoce originálních odpovědí a odpovědí obsahujících optické iluze.

Kavenská (2012) se ve své disertační práci zabývala léčbou v centru Takiwasi a jejím vlivem na formování pacientova vztahu k sobě. Takiwasi je terapeutická komunita v Peru, která se zaměřuje na léčbu závislostí. Koncept léčby v tomto centru propojuje praktiky tradičního amazonského léčitelství s prvky současné psychoterapie. V rámci této studie bylo prokázáno, že v průběhu léčby dochází ke *zlepšování pacientova vztahu k sobě* v důsledku sebepoznávání, kdy na počátku léčby je jeho vztah k sobě negativní, v druhé fázi dochází ke zlepšení a ve třetí fázi již mají pacienti pozitivní vztah k sobě samému. Toto zlepšení se projevuje tím, že se mají rádi, důvěřují si a dobře se znají. Dále dochází ke *vnitřnímu a trvalému sebezpřijetí* pacienta. Užívání rostlin je základem léčby a slouží k sebepoznávání. Prostřednictvím užívání rostlin se pacient dostává do kontaktu se sebou samým, se svými emocemi, tělem, získává zpětnou vazbu o svém chování a reálný pohled na sebe. Dále u něj dochází k rozvoji spirituality. Užívání rostlin má u pacientů vliv na jejich snovou činnost. Tento výzkum ukázal, že způsob léčby v Takiwasi podporuje proces formování pacientova vztahu k sobě.

Zkoumání změn, které u sebe čeští účastníci ayahuascových obřadů pozorují, bylo také součástí výzkumu Kavenské a Vosáhlové (2013). Účastníci českých ayahuascových obřadů uváděli tyto změny: vnitřní klid, lepší spojení se životem, hlubší poznání sebe sama, zlepšení vztahů s druhými, poznání toho, že všechno se vším souvisí, zbavení se psychických bloků, přívál nové energie, pozitivní vliv na uměleckou tvorbu.

Dalším příspěvkem na poli výzkumů zabývajících se přínosy ayahuascové zkušenosti je výzkumná studie Simonové (2014). 90 % českých účastníků zahraničních ayahuascových sezení u sebe pozorovalo pozitivní změny na rovině osobní, konkrétně bylo zmiňováno *hlubší sebepoznání, seberozvoj*. Došlo u nich ke *zlepšení vztahu k sobě*, k sebezpřijetí. Byli více přirození a více si důvěřovali. Dále měli pocit vyrovnanosti, nezávislosti a zodpovědnosti za sebe i svůj život. 2/3 účastníků rovněž udávaly změny v duchovním životě a *zlepšení vztahů s druhými*. Téměř polovina těchto účastníků se pomocí ayahuascové zkušenosti *zbavila psychických problémů a strachů*. A také u sebe pozorovali *změnu životních postojů a hodnot a ujasnění si životního směřování*.

Z výše uvedených výzkumů vyplývá, že užívání ayahuascy má pozitivní vliv na fyzickou, psychickou, sociální i spirituální stránku člověka. Don José Campos (2011), peruánský curandero, říká, že ayahuasca nás učí být více lidmi.

3.3 Rizika a opatření

Ayahuascový šamanský turismus má i svou stinnou stránku. Mnoho neošamanů postrádá potřebné zkušenosti, vhodné osobnostní kvality a nezbytný výcvik pro tuto práci. Většina je neschopna diagnostikovat nemoci, ať už psychické nebo fyzické, kterými jejich klienti trpí, a už vůbec ne je vyléčit. Mnohdy nemají ani znalosti o možných chemických interakcích. Neošamani jsou vesměs muži a ženy střední třídy, kteří doufají, že takto rychle zbohatnou. Většina neprošla šamanským učením, ani doporučenými dietami, jejichž prostřednictvím tradiční léčitelé získávají svou schopnost rozumět účinkům halucinogenních rostlin. Tito samozvaní léčitelé cestují po celém světě, mají vlastní webové stránky a centra. Vydávají různé brožury, ve kterých například tvrdí, že dokážou vyléčit AIDS, rakovinu, žloutenku či revma (Homan, 2011), a vlastní cestovní kanceláře (Dobkin de Rios, 2009).

Holman (2011) se zaměřila na analýzu webové stránky nabízející účast na ayahuascové ceremonii. Hlavní reklamní strategií tohoto poskytovatele webových stránek byl důraz na obchodní a spirituální stránku, k čemuž používal slova jako „specializujeme se“, „all inclusive“, „workshopy“, „vynikající služby“, „posvátný“, „vizionářský“ a „transformační“. Dále používal mnoho barvitých popisů místa, kde ceremonie bude probíhat. Tyto popisy dokládal krásnými fotografiemi. Nebyla zde zmínka ani o šamanech, kteří ayahuascovou ceremonii povedou, ani o jakémkoli historickém, sociálním či tradičním kontextu užívání ayahuascy. Obřad je zde nabízen jako zboží a ayahuascová zkušenost zbavená svých tradičních kořenů prodávána jako produkt, který si je možno koupit.

Komerční šamanismus se v Peru stal velmi výdělečným systémem, který nabízí cizincům zážitek s psychedelickou rostlinou za 300 – 500 dolarů za ceremonii, což je desetinásobek toho, kolik za obřad zaplatí místní lidé (Dobkin de Rios, 2009).

O komerčním šamanismu mluví také Guillermo Arrévalo, šaman z kmene Šipibů, který říká, že mnozí z těch, kteří se nazývají šamany, šamany ve skutečnosti nejsou a ayahuascové ceremonie provádí pouze za účelem získání peněz. Zmiňuje, že vláda těmto praktikám nevěnuje pozornost, neboť země žije z cestovního ruchu. Turistům proto doporučuje, aby si předem zjistili co nejvíce informací o osobě, do jejíž péče se svěřují (Dobkin de Rios, 2005).

I když existuje vícero možností, jak pít ayahuascu (například s místním curanderem v malé vesničce či městečku), většina turistů se rozhodne pro all inclusive chatky. Tyto chatky se

obvykle nacházejí v příměstských oblastech velkých amazonských měst, jako je Iquitos, Pucallpa, Tarapoto a Yurimaguas. Cena za týden v těchto chatkách se pohybuje od 3000 amerických dolarů směrem nahoru. Pobyt v sobě zahrnuje kromě užívání ayahuascy také různé semináře, workshopy, přednášky a samozřejmě ubytování. V oblastech extrémní chudoby, jako je například severovýchodní část peruánské Amazonie, kde průměrný měsíční příjem je 76 amerických dolarů, představuje ayahuascový turismus mimořádnou příležitost k přivýdělku. Mnoho curanderos se tak přestěhovalo ze svých domovů na venkově do města s vidinou získání finančního přivýdělku. Tento trend však způsobil, že ve vesnických oblastech chybí tradiční léčitelé, kteří byli dříve v každé malé vesničce. Nyní za nimi lidé musí cestovat desítky kilometrů (Homan, 2011).

Objevují se i skupiny, které nejsou vedeny šamanem nebo zkušeným vedoucím, což je značně nebezpečné, protože při ayahuascovém obřadu má šaman nezastupitelné místo. Otevírá prostor, kontroluje průběh obřadu a pomáhá lidem s jejich procesy. Proto je důležité, aby při těchto rituálech byl někdo, kdo má potřebné znalosti a zkušenosti (Campos, 2011).

Někteří autoři se domnívají, že výše zmíněné změny ničí tradiční domorodé léčení halucinogeny, které má své kořeny v dávné době. Dochází k zneužívání kultury domorodých obyvatel, což by mohlo vést k zániku domorodé spirituality a identity (Tupper, 2009; Homan, 2011).

Naopak Fotiou (2010, in Luna, 2011) spatřuje pozitiva v této vzájemné výměně, kdy domorodí nebo mestičtí šamani přijímají západní myšlenky a přizpůsobují své postupy očekáváním lidí ze Západu. A lidé z jiných zemí zase naopak přijímají jejich představy a poznatky o inteligentních duších rostlin a rostlinách jako takových. Říká, že to není nic nového, neboť výměna symbolů a metafor je klíčovou součástí amazonského šamanismu.

Guillermo Arrévalo v rozhovoru rovněž zmiňuje, že mnoho ze samozvaných šamanů používá příměsi, které jsou pro lidský organismus toxické. Tyto toxické příměsi mohou způsobit fyziologické či psychologické problémy. Dokonce jsou známy případy lidí, kteří se po požití ayahuascy zbláznili či zemřeli (Dobkin de Rios, 2005). Objevují se i zmínky o znásilnění či sexuálním obtěžování. Owen (2006) ve své disertační práci mluví dokonce o stovkách takových případů.

Rizikem z medicínského úhlu pohledu je kombinování ayahuascy s léky na předpis, zejména s SSRI antidepresivy (selektivní inhibitory zpětného vychytávání serotoninu). Kombinace SSRI antidepresiv a ayahuascy může způsobit serotoninový syndrom, což je potenciálně život ohrožující stav (Callaway, Grob, 1998).

Lewis (2008) upozorňuje na spirituální krizi jako důsledek ayahuascové zkušenosti. Ayahuasca totiž může vyvolat různé mystické stavy, které jsou v rozporu se západním pohledem na svět. Náhlá a radikální změna systému víry daného člověka může vést k prožívání duševní nepohody. Lewis se domnívá, že citliví a vyškolení psychoterapeuti mohou pomoci lidem prožívajícím duchovní krizi. Následná psychoterapeutická péče je také jedno z opatření, které by dle Trichtera (2010) mělo být přijato, aby se tak zajistila ochrana účastníků ayahuascových obřadů. Dalším opatřením je edukace. Veřejnost by měla být velmi dobře obeznámena o tom, jak vypadá tradiční užití ayahuascy, ať už při ceremoniích brazilských synkretických náboženství, nebo při domorodých rituálech. Měli by znát jak přínosy, tak rizika, aby se mohli zodpovědně rozhodnout, zda se rituálu zúčastní či nikoliv. Dále by se měly vytvořit etické směrnice správného užívání ayahuascy, aby se zamezilo tomu, že ayahuascové ceremonie budou nabízet i lidé bez příslušného vzdělání a znalostí.

3.4 Legalita ayahuascy

Otázka legality, nebo lépe řečeno ilegality, ayahuascy není v mnoha západních zemích a zejména v USA plně dořešená. Může za to především Úmluva o psychotropních látkách, kterou v roce 1971 vydala OSN. Ayahuasca a její příměsi by podle této mezinárodní úmluvy neměly být zakázány, neboť obsahují přirozeně se vyskytující DMT. Ayahuasca samotná obsahuje alkaloidy harmin, harmalin a tetrahydroharmin, které nepatří na seznam mezinárodně zakázaných látek. Kontroverzi vzbuzují její příměsi, které obsahují DMT. Čisté DMT je ve většině zemí na seznamu kontrolovaných psychotropních látek (McKenna, 2004; Labate, Feeney, 2012).

Mezi země, kde je užívání ayahuascy za určitých podmínek povoleno, patří Brazílie a Peru. Od roku 1987 mohou členové brazilských synkretických náboženství legálně používat ayahuascu jako svátost při svých obřadech (McKenna, 2004). A od roku 2008 je užívání ayahuascy v rámci náboženských obřadů považováno za součást Brazílského národního kulturního dědictví (Peru declares Ayahuasca as National Heritage, 22. července 2008).

V červenci roku 2008 peruánská vláda prohlásila za národní kulturní dědictví tradiční ayahuascové rituály praktikované domorodými amazonskými kmeny. Podle peruánského Národního kulturního Institutu jsou ayahuascové rituály nezbytnou součástí domorodého léčitelství a jedním z pilířů identity amazonských národů (Peru declares Ayahuasca as National Heritage, 22. července 2008).

Brazilská synkretická náboženství rozšířila svá pole působnosti i mimo území Brazílie a mají několik kostelů i v USA, nebo v jiných západních zemích. Existence těchto církví v USA a zejména importování a užívání ayahuascy na území Spojených Států vedla k několika soudním sporům. V roce 2006 vyhrála církev União do Vegetal soudní spor ohledně importu a držení jejich svátosti. Také církev Santo Daime vyhrála podobnou soudní při. Tyto církve mají dovoleno dovážet ayahuascu z Brazílie za účelem jejího užití jako svátosti při obřadech. Tento dovoz je však regulován a přísně kontrolován ze strany amerického protidrogového úřadu (Labate, 2011; Labate, Feeney, 2012).

Kanadský právní systém zakazuje DMT, harmalol a harmalin – tři alkaloidy, které jsou obsaženy v ayahuascovém nápoji. *Psychotria viridis* a *Banisteriopsis caapi*, rostlinné složky ayahuascového nápoje, však nejsou explicitně v zákoně uvedeny. Vlastnictví a prodej rostlin používaných k výrobě ayahuascy není trestným činem. Ale vlastnictví a distribuce ayahuascového nápoje již trestným činem jsou a mohou být za ně uděleny trestní sankce (Tupper, 2011).

Francie je jediná země, která má v zákoně přímo uvedeno, že je zakázáno uchovávání rostlin: *Banisteriopsis caapi*, *Peganum harmala*, *Psychotria viridis*, *Diplopterys cabrerana*, a látek harminu, harmalinu, tetrahydroharminu (France Control Ayahuasca Plants & Chemicals, 5. května 2005). V Nizozemí je dle nařízení Nejvyššího soudu povoleno užívání ayahuascy v rámci náboženských rituálů církve Santo Daime (Shanon, 2002).

V České republice je ayahuasca nelegální, neboť obsahuje DMT, které je uvedeno v Seznamu č. 4 psychotropních látek, který je součástí Nařízení vlády 463/2013 Sb. O seznámech návykových látek (Ministerstvo vnitra, 2013).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 Předmět výzkumu a výzkumné otázky

Výzkumným problémem této práce je první zkušenost s ayahuascou, jihoamerickým halucinogenním nápojem. Zajímalo nás, co vede jedince k účasti na prvním ayahuascovém rituálu. Jak tento rituál probíhá a co během něj účastníci prožívají. Dále jsme si kladli otázku, zda tato ojedinělá zkušenost může mít vliv na následující život účastníků. K jakým konkrétním změnám na rovině tělesné, duševní, vztahové a spirituální dochází a zda jde o změny krátkodobé, nebo dlouhodobé. Dalším předmětem našeho zájmu byl popis osobnostních charakteristik účastníků těchto obřadů.

Při volbě zkoumané problematiky jsme vycházeli z vlastní zkušenosti s ayahuascovým rituálem. Výzkumné otázky a hypotézy jsme stanovili jak na základě naší zkušenosti, tak na základě studia předchozích výzkumů, zmíněných v teoretické části naší práce. Svým výzkumem bychom chtěli prozkoumat potencionální přínos ayahuascové zkušenosti jako možného nástroje k sebepoznání, seberozvoji a léčbě.

4.1 Výzkumné cíle

Cílem tohoto výzkumu bylo popsat:

- motivaci účastníků, kteří se rozhodnou poprvé navštívit ayahuascový obřad;
- průběh ayahuascového obřadu včetně jeho prožitkové stránky;
- krátkodobé a dlouhodobé efekty ayahuascové zkušenosti na rovině fyzické, psychické, vztahové a duchovní;
- pomocí relevantních výzkumných metod osobnost účastníků, zda u nich dochází ke změnám ve vztahu k sobě, ke smrti a v jejich schopnosti zacházet se sebou a se světem.

4.2 Výzkumné otázky

Na základě výše zmíněných výzkumných cílů byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

1. *Jaké motivy lze identifikovat u lidí, kteří se poprvé rozhodnou zúčastnit ayahuascové ceremonie?*
2. *Jaký je průběh ayahuascového obřadu (organizační i prožitková stránka)?*

3. *Jaké změny u sebe účastníci pozorují po týdnu až dvou od absolvování ayahuascového obřadu?*
4. *Jaké změny u sebe účastníci pozorují po třech měsících od absolvování ayahuascového obřadu?*

Výzkumné otázky byly v průběhu realizace výzkumu pozměněny. Byla přidána výzkumná otázka týkající se průběhu ayahuascového obřadu. Bylo tak učiněno pro lepší a hlubší pochopení změn, které u sebe účastníci po absolvování ceremonie pozorovali.

4.3 Hypotézy

Jelikož má náš výzkum kvalitativně-kvantitativní design, stanovili jsme si rovněž následující hypotézy:

H1: *Existuje statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Neuroticismus v NEO-FFI.*

H2: *Existuje statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Extraverze v NEO-FFI.*

H3: *Existuje statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Otevřenost vůči zkušenosti v NEO-FFI.*

H4: *Existuje statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Přívětivost v NEO-FFI.*

H5: *Existuje statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Svědomitost v NEO-FFI.*

H6: *Respondenti dosahují v Rosenbergově škále sebehodnocení statisticky významně vyššího skóre tři měsíce po požití ayahuascy než před jejím prvním užitím.*

H7: *Respondenti prožívají statisticky významně nižší míru strachu ze smrti tři měsíce po požití ayahuascy než před jejím prvním užitím.*

H8: *Existuje statisticky významný rozdíl mezi celkovým skóre v ESK měřeným před prvním užitím ayahuascy a celkovým skóre ESK měřeným tři měsíce po zkušenosti.*

5 Metodologický rámec a realizace výzkumu

Z metodologického hlediska se jedná o tzv. smíšený výzkum, který kombinuje kvalitativní a kvantitativní metody. Existují dva typy smíšených výzkumů, v našem případě se jedná o druhý typ, který je charakterizován tím, že kvalitativní a kvantitativní postupy se využívají uvnitř jednotlivých fází výzkumného procesu. Zjednodušeně to můžeme popsat tak, že se nejdříve určují výzkumné otázky u kvalitativního výzkumu a hypotézy u kvantitativního výzkumu, poté se shromažďují jak kvantitativní, tak kvalitativní data, tato data se nakonec statisticky analyzují nebo interpretují (v případě kvalitativních dat). V tomto typu výzkumu se využívá komplementarity obou přístupů, čímž dochází k jejich doplňování a vzájemnému vyrovnávání jejich nevýhod (Hendl, 2005).

První zvolenou výzkumnou metodou bylo **polostrukturované interview**. Vzhledem k tomu, že náš výzkum probíhal ve třech etapách – před první ayahuascovou zkušeností, týden až dva týdny po této zkušenosti a tři měsíce po této zkušenosti – používali jsme tři různé polostrukturované rozhovory. V prvním polostrukturovaném rozhovoru jsme se zaměřili na motivaci a očekávání. Rozhovor sestával z osmi otevřených i uzavřených otázek. V úvodu tohoto rozhovoru byli účastníci dotazováni na základní demografické údaje: pohlaví, věk, profesi, kraj, ve kterém bydlí, rodinný stav a počet dětí, víru. Druhý rozhovor obsahoval deset otevřených i uzavřených otázek týkajících se průběhu obřadu, změn, které u sebe účastníci pozorují, přínosů zkušenosti a plánů do budoucna. Při třetím rozhovoru jsme účastníkům kladli pět otevřených i uzavřených otázek, v nichž jsme se jich dotazovali na dlouhodobé změny v jejich životě, na hodnocení zkušenosti, reakci okolí, a zda absolvovali v průběhu tří měsíců další obřad, či zda ho mají v plánu navštívit. Otázky jednotlivých rozhovorů jsou uvedeny v příloze č. 5.

Druhou zvolenou metodou bylo **dotazníkové šetření**. Pro účely našeho výzkumu jsme zvolili následující metody: NEO pětifaktorový osobnostní inventář (NEO-FFI), Existenciální škála (ESK), Rosenbergova škála sebehodnocení (Self-Esteem Scale), Death Attitudes Profile-Revised (DAP-R) a Dotazník pozorovaných změn.

NEO-FFI

Pro zmapování osobnostních charakteristik lidí, kteří se poprvé rozhodnou navštívit ayahuascový rituál, jsme zvolili NEO pětifaktorový osobnostní inventář (NEO Five-

-Factory Inventory), a to zejména z důvodu jeho časové nenáročnosti. Autory tohoto inventáře, který je zkrácenou verzí inventáře NEO-PI, jsou P. T. Costa a R. R. McCrae. Do češtiny byl přeložen H. Hřebíčkovou a T. Urbánkem. Tento inventář vychází z pětifaktorového modelu osobnosti a poskytuje údaje o úrovni pěti dimenzí osobnosti: Neuroticismus, Extraverze, Otevřenost vůči zkušenosti, Přívětivost a Svědomitost. Inventář se skládá z 60 položek, každou dimenzi sytí 12 výroků, které respondenti posuzují na pětibodové škále (0 – vůbec nevystihuje, 1 – spíše nevystihuje, 2 – neutrální, 3 – spíše vystihuje, 4 – úplně vystihuje) (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

ESK

K ověření předpokladu, že ayahuascová zkušenost vede člověka k vědomějšímu a smysluplnějšímu žití, jsme zvolili Existenciální škálu (ESK) autorů Längleho, Orglerové a Kundího. Existenciální škála je sebeposuzovací dotazník, který obsahuje 46 položek s šestibodovou stupnicí pro odpověď a měří schopnost člověka zacházet se sebou a se světem. Položky sytí čtyři základní faktory, kterými jsou: Sebeodstup (schopnost poodstoupit od sebe samého a otevřít se tak nezkreslenému vnímání situace), Sebepřesah (schopnost vyjít za hranice sebe sama a vstoupit do citového vztahu k něčemu nebo někomu jinému), Svoboda (schopnost rozhodnout se pro možnosti podle jejich subjektivního ocenění) a Odpovědnost (schopnost aktivně jednat a nést důsledky). První dva faktory spolu tvoří faktor vyššího řádu tzv. Personalitu, další dva pak tzv. Existencialitu. Dotazník do češtiny přeložil a upravil Karel Balcar (Balcar, 2001).

Rosenbergova škála sebehodnocení

Zajímalo nás také, zda u respondentů dochází po absolvování ayahuascové ceremonie ke změně ve vztahu k sobě. Pro tento účel jsme zvolili Rosenbergovu škálu sebehodnocení, kterou vytvořil americký sociolog Morris Rosenberg. Tato škála obsahuje deset položek. Každá položka je posuzována na čtyřbodové škále – od rozhodně souhlasím po rozhodně nesouhlasím (Rosenberg, 1965).

DAP-R

Dalším naším předpokladem bylo, že ayahuascová zkušenost povede u respondentů ke snížení strachu ze smrti. K ověření tohoto předpokladu jsme použili Revidovaný profil postoje ke smrti. Autory této revize jsou Wong, Reker a Gesser, kteří rozšířili původní DAP o pozitivní dimenze. DAP-R obsahuje 32 položek, na které se odpovídá na

sedmibodové Likertově škále v rozmezí od zcela souhlasím (1) po zcela nesouhlasím (7), a postihuje pět dimenzí postoje ke smrti. Tyto dimenze jsou: strach ze smrti, vyhýbavý postoj ke smrti, neutrální postoj ke smrti, postoj přijetí smrti a postoj únikového přijetí smrti (Wong, Reker, Gesser, 1994). Dotazník byl administrován v českém překladu Machů (Machů, 2012).

Dotazník pozorovaných změn

Tento dotazník jsme vytvořili sami na základě studia literatury, zahraničních výzkumů, výsledků našeho předchozího výzkumu ayahuascových obřadů v České republice a také na základě vlastní zkušenosti s ayahuascovým nápojem. Dotazník se skládá z 25 výpovědí (změn), které jsou rozděleny do čtyř oblastí (úrovní): tělesná úroveň, psychická úroveň, oblast mezilidských vztahů, duchovní oblast. Každá položka je hodnocena na pětibodové škále (1 – vůbec nepozoruji, 2 – spíše nepozoruji, 3 – nevím, 4 – spíše pozoruji, 5 – rozhodně pozoruji). Znění dotazníku uvádíme v příloze č. 2.

5.1 Organizace a průběh výzkumu

Výzkum byl realizován v období únor až prosinec 2014. Účastníci byli kontaktováni prostřednictvím e-mailu, ve kterém obdrželi informace o cílech výzkumu, o tom, jak bude výzkum probíhat, a informace o osobě výzkumníka. Výzkum byl rozdělen do tří etap. **První etapa** proběhla před absolvováním účastníkovy první ceremonie a zahrnovala v sobě krátký polostrukturovaný rozhovor a online dotazníkové šetření. S účastníky z Olomouckého kraje byl rozhovor udělán osobně, s účastníky z ostatních krajů prostřednictvím komunikačního programu Skype. Tato forma komunikace byla zvolena z důvodu úspory času a financí. Ve výjimečných případech, pokud účastník nevlastnil tento program, či jeho prostřednictvím odmítl komunikovat, vyplnil otázky v textovém editoru MS Word. Online dotazníkové šetření v sobě zahrnovalo tyto metody: NEO-FFI, ESK, Self-Esteem Scale a DAP-R. **Druhá etapa** se uskutečnila týden až dva týdny po absolvování ayahuascové ceremonie a její součástí byl polostrukturovaný rozhovor a administrace Dotazníku pozorovaných změn. Tentokrát jsme se setkali se všemi účastníky osobně. **Poslední etapa** se odehrála přibližně tři měsíce po absolvování ayahuascové ceremonie a opět se jednalo o krátký polostrukturovaný rozhovor a online dotazníkové šetření. Rozhovor byl proveden stejně jako v první etapě buď v rámci osobního setkání, nebo prostřednictvím programu Skype. V rámci online dotazníkového

šetření účastníci znovu vyplňovali tyto testy: ESK, Self-Esteem Scale, DAP-R a Dotazník pozorovaných změn. Všechny rozhovory byly nahrávány na diktafon. Průměrná délka prvního a posledního rozhovoru byla 14 minut. Druhý rozhovor trval v průměru 33 minut. Všichni účastníci byli velmi vstřícní a ochotní k rozhovoru.

5.2 Etika výzkumu

Účastníci výzkumu byli předem informováni o cílech výzkumu i o tom, jak bude výzkum probíhat. Tyto informace byly posílány již v oslovovacím e-mailu, spolu s informacemi o osobě výzkumníka. Účast byla ryze dobrovolná a účastníci mohli z výzkumu kdykoliv odstoupit. Před zahájením rozhovoru byli účastníci dotázáni, zda může být jejich výpověď nahrávána na diktafon. Tato nahrávka sloužila pouze k zachycení celé odpovědi a k následnému přepisu sdělovaného. Po přepisu nebylo s nahrávkou nijak dále nakládáno. Pouze jeden respondent nesouhlasil s nahráváním na diktafon a jeho odpovědi tak byly zaznamenávány ručně. Rozhovor jsme se snažili vést citlivě a respektovat při něm míru sdílnosti daného účastníka. Pokud účastníci nechtěli odpovídat, nebyli k odpovědím nuceni.

Účastníci byli rovněž obeznámeni s tím, že výzkum je zcela anonymní a podle toho také bude nakládáno s jejich údaji. Každému účastníku byl přidělen kód, pod kterým byla uchována jeho data.

Online dotazníkové šetření probíhalo na serveru Survio (www.survio.com). Nebylo veřejně přístupné. Účastníci se na něj dostávali prostřednictvím speciálního linku, který jim byl zaslán v e-mailu. Ihned po získání a přepsání dat byly dotazníky ze serveru smazány.

Účastníkům nebyla za účast ve výzkumu slíbena žádná finanční či hmotná odměna. Byla jim pouze nabídnuta možnost zaslání již zhotovené a obhájené práce a také vyhodnocení výsledků v dotazníkovém šetření.

Výzkum byl proveden v souladu s Etickým kodexem Českomoravské psychologické společnosti a se Zákonem o ochraně osobních údajů č.101/2000 Sb.

6 Výběrový soubor a jeho charakteristiky

Zkoumanou populací jsou lidé, kteří se poprvé zúčastnili ayahuascové ceremonie. Jednalo se o jejich úplně první zkušenost s touto halucinogenní rostlinou. Toto bylo jediné kritérium pro zařazení do našeho výzkumu.

Výběrový soubor kvalitativní části tvoří 15 lidí – 9 žen a 6 mužů ve věku od 19 do 54 let. Průměrný věk respondentů je 36, 6 let a směrodatná odchylka 9, 4. Jako nejvyšší dosažené vzdělání uvedlo 10 respondentů vzdělání vysokoškolské, 4 středoškolské a 1 respondent vzdělání základní. Většina respondentů ($n = 12$) je zaměstnaná, pouze 3 jsou studenti. Nejvíce respondentů bylo z Olomouckého kraje ($n = 5$), z Hlavního města Prahy ($n = 4$) a Královéhradeckého kraje ($n = 2$). Dále byl vždy jedním respondentem zastoupen kraj Východočeský, Jihomoravský a Středočeský. Jedna respondentka byla ze Slovenské republiky. Rodinný stav respondentů byl následující: 6 z celkových 15 bylo svobodných, 4 vdané či ženatí, 3 rozvedení. Jedna respondentka byla vdova a jedna zasnoubená. Většina respondentů má alespoň jedno dítě ($n = 9$), 6 respondentů je bezdětných. Převážná většina respondentů se považuje za věřící, ale bez příslušnosti k nějaké církvi ($n = 12$), pouze 3 sami sebe charakterizují jako ateisty. 9 respondentů navštívilo svůj první ayahuascový obřad na území České republiky, zbývajících 6 se zúčastnilo rituálu mimo území ČR, konkrétně v Peru.

Výběrový soubor kvantitativní části tvoří 13 lidí. Jedna respondentka odmítla účast na dotazníkovém šetření, druhá musela být vyloučena, jelikož nevyplnila opětovné dotazníkové šetření, a tudíž jsme neměli s čím porovnat její předchozí výsledky.

Výzkumný soubor byl vybrán na základě samovýběru. Před zahájením výzkumu jsme oslovili tři pořadatele ayahuascových ceremonií s žádostí o spolupráci na našem výzkumu. Od dvou se nám dostalo kladné odpovědi. Před každou ceremonií rozesílali pořadatelé námi vytvořený e-mail s prosbou o zapojení se do výzkumu účastníkům, kteří šli na ceremonii poprvé. Součástí e-mailu byl také dokument, ve kterém byly podrobně popsány cíle výzkumu a jednotlivé etapy sběru dat. Účastníci, kteří měli zájem se zúčastnit našeho výzkumu, se nám poté ozvali na námi uvedenou e-mailovou adresu.

7 Analýza dat a prezentace výsledků

Rozhovory byly nahrávány na diktafon a poté přepsány do textového editoru MS Word. Přepis nebyl doslovný. Vynechávali jsme zejména nepodstatné části – odpovědi odbíhající od tématu. Pauzy a přeřeknutí také nebyly zaznamenávány. Následně jsme přiřazovali jednotlivé odpovědi účastníků k příslušným výzkumným otázkám. Data byla analyzována pomocí metody vytváření trsů a metody prostého výčtu. Odpovědi byly seskupovány na základě podobnosti a byla k nim vytvořena nadřazená kategorie. Následně jsme spočítali, jak často se vyskytovaly odpovědi sytící danou kategorií.

Paralelně se zpracováním kvalitativních dat probíhalo i vyhodnocení dotazníkového šetření. K analýze kvantitativních dat jsme použili neparametrické metody, a to z důvodu nízkého počtu respondentů ($n = 13$). Ve všech případech jsme k ověření hypotéz zvolili Wilcoxonův párový test. Tento test byl použit i při doplňkové analýze. Při ověřování hypotéz 1-5 jsme porovnávali hrubé skóre respondentů s hrubým skórem padesátého percentilu (mediánu) příslušného faktoru NEO-FFI. V případě, že padesátý percentil nebyl v normách uveden, používali jsme zaokrouhlenou hodnotu. Používali jsme normy pro celý soubor, muže i ženy, dohromady.

7.1 Výsledky kvalitativní části výzkumu

7.1.1 Výzkumná otázka č. 1

Jaké motivy lze identifikovat u lidí, kteří se poprvé rozhodnou zúčastnit ayahuascové ceremonie?

Nejčastějším motivem k účasti na první ayahuascové ceremonii bylo **sebepoznání a sebezkušenost**, které uvedlo šest účastníků. Při popisu důvodu, proč chtějí navštívit ayahuascový rituál, používali tato slova: poznat blíže sebe sama, další krok k sebeobjevování, alternativní forma sebezkušenosti, zajímavá introspekce do mého nitra. Jedna z účastnic uvedla: „...vnímám to jako další možnost sebepoznání a způsob práce na sobě, lepší spojení se sebou samotnou a pochopení některých problémů, jejichž příčiny mi jsou nejasné.“

Druhým nejčastějším motivem byl **duchovní vývoj**, který zmínili čtyři účastníci. Jedna z účastnic jej například vyjádřila takto: „...po mnohaletém studiu a praktikování různých způsobů seberozvoje a duchovního růstu a po šamanské cestě do Mexika jsem intuitivně cítila, že Peru je pro mě další destinací.“

Mezi další motivy zmíněné vždy dvěma respondenty patří: **tělesná a duševní očista; rozšíření vědomí; zvědavost** („...já jsem zvědavý na to, co to se mnou udělá po všech stránkách“); **sebezdokonalení; hledání životního směru** („...jakým směrem bych se jakoby měla dát, protože si přijdu teď jakoby na rozcestí a jakoby nevím“). Účastníci, kteří uvedli jako svůj motiv sebezdokonalení, chtěli být vědomější, vnímavější, láskyplnější, tolerantnější a ayahuascovou zkušenost vnímali jako cestu, jak tyto schopnosti vylepšit. Jedním účastníkem byly zastoupeny následující motivy: **zlepšení zdravotního stavu, zlepšení psychického stavu, spontánní rozhodnutí a donucení**. Účastnice, která uvedla poslední zmíněný motiv, řekla, že jde na ayahuascovou ceremonii kvůli příteli, který ji již jednou absolvoval a v podstatě ji k účasti nutí, neboť říká, že bez této zkušenosti bude pro něj těžší s ní být.

Tabulka č. 1: **Motivy k účasti na ayahuascovém obřadu**

Motiv	
Sebepoznání a sebezkušenost	6
Duchovní vývoj	4
Tělesná a duševní očista	2
Rozšíření vědomí	2
Zvědavost	2
Sebezdokonalení	2
Hledání životního směru	2
Zlepšení zdravotního stavu	1
Zlepšení psychického stavu	1
Spontánní rozhodnutí	1
Z donucení	1

V rámci této výzkumné otázky jsme se účastníků také ptali, co od této zkušenosti očekávají. Co by jim tato zkušenost mohla přinést. Čtyři účastníci uvedli, že nemají žádná očekávání, nechávají tomu volný průběh, a co jim to přinese, to jim to přinese. Část účastníků měla očekávání spojená se změnami na **úrovni těla**. Mezi tato očekávání patřilo: zlepšení zdravotních problémů (3); očista těla (3) a redukce tělesné hmotnosti (1). Na **psychické úrovni** se jednalo o následující očekávání: sebepřijetí (1); rozvoj vnímavosti, tolerance, soustředěnosti (1); větší osobní spokojenost (1); objevení vlastních hranic a jejich překročení (1); pochopení příčin vlastních problémů (2); ponaučení se (1). **Úroveň sociální** byla zastoupena těmito očekávanými: zlepšení vztahů (1); poznání nových

lidí; kultury (1); pomoc v práci (1). Na **úrovni spirituální** očekávali: rozšíření vědomí (1); otevření se lásce a radosti (1); nalezení smyslu života (1); otevření se spirituálu (2).

7.1.2 Výzkumná otázka č. 2

Jaký je průběh ayahuascového obřadu (organizační i prožitková stránka)?

Organizační stránka

Účastníci našeho výzkumu měli zkušenost celkem se třemi různými pořadateli. Devět účastníků má zkušenost z České republiky. Šest účastníků podstoupilo ayahuascovou ceremonii v rámci sebezkušenostního semináře v Peru. Nejčastěji se účastníci dostali ke kontaktu na pořadatele skrze své přátele (8). Třem účastníkům doporučil pořadatele jejich kolega či kolegyně v práci. Dva účastníci se znali přímo s pořadatelem. A dva účastníci se o pořadatelí ayahuascových ceremonií doslechli od svých rodinných příslušníků (dcery a manželky).

Sebezkušenostní seminář v Peru trval deset dnů a zahrnoval v sobě kromě tří ayahuascových sezení také purgativní sezení, tři dny tzv. diety a přednášky o tradiční amazonské medicíně. Samotná ayahuascová sezení probíhala následovně: mše; bylinná koupel; převlečení se do bílého bavlněného oblečení; rituální otevření prostoru; očištění prostoru a všech účastníků pomocí tabáku a agua de florida; pití ayahuascového nápoje. Celý rituál probíhal ve tmě, v noci, za zpěvu ícaros.

První typ českého ayahuascového rituálu, se kterým mělo zkušenost sedm účastníků, měl následující organizační strukturu: sdílení, při kterém každý účastník řekne, co od ayahuascové zkušenosti očekává a organizátor popíše průběh rituálu a možné účinky ayahuascy; převlečení se do bílého bavlněného oblečení; posazení se do kruhu a chycení se za ruce; společně pronesená ochranná prosba; vypití inhibitoru; zpívání písní; vypití ayahuascy. Ayahuascový nápoj, který používá tento pořadatel, se svým složením liší od ayahuascového nápoje připravovaného domorodými curandery, neboť se připravuje z harmaly (*Peganum harmala*) a juremy (*Mimosa tenuiflora*). Pořadatel buď hraje na kytaru a zpívá, nebo pouští reprodukovanou hudbu. Po ukončení rituálu je pro účastníky připravena polévka a následující den dopoledne probíhá sdílení, při kterém účastníci vypráví o své zkušenosti.

Druhý typ českého ayahuascového obřadu, jež navštívili dva účastníci našeho výzkumu, začíná sdílením. Každý účastník má možnost říct, s čím přichází a co od ayahuascy očekává. Pořadatel popíše průběh obřadu, účinky ayahuascy a doporučí, jak správně sedět

a dýchat. Poté mají účastníci chvíli na zklidnění a uvolnění se. Uvolnění pak přicházejí do rituální místnosti. Před samotným zahájením ceremonie probíhá také očista tabákem, kdy je účastníkům tabákový výluh buď kapán do očí, nebo jej užívají nosem. Ceremonie začíná rituálním otevřením prostoru. V průběhu ceremonie mají účastníci také možnost jít na tzv. individuální očistu, při které jim pořadatel energeticky čistí tělo. Ceremonie probíhá ve tmě. Následující ráno probíhá v malých skupinkách sdílení zkušenosti.

Závěrečné sdílení probíhalo určitou formou u všech tří typů ceremonií, proto jsme se účastníků ptali, nakolik pro ně bylo přínosné. Většina účastníků (10) uvedla, že pro ně přínosné bylo. Považovali ho za důležité a zajímavé. Pro čtyři účastníky bylo částečně přínosné, ale místy je nudilo, neboť je vždy nebavilo poslouchat příběhy ostatních. Jeden účastník uvedl, že pro něj přínosné nebylo, neboť se nerad otvírá před ostatními.

Prožitková stránka

Na **tělesné úrovni** docházelo po vypití ayahuascy ke zvracení (8), nevolnostem (6), fyzickému neklidu (3), zimnici (2) a únavě (2). V ojedinělých případech (1) způsobilo vypití ayahuascy třes, průjem, křeče, bolesti, napětí ve svalech, orgasmus a neschopnost se nadechnout.

Po vypití ayahuascového nápoje došlo u účastníků také ke **změnám v percepci**. Nejčastějším typem percepčních změn byla *vizualizace* (13). U dvou účastníků se jednalo pouze o jednoduchou vizualizaci bez sémantického kontextu (barvy, mřížky). Obsah ostatních vizí lze rozdělit do těchto kategorií: **osobní a autobiografický materiál** (4) – vize na téma rodinných generačních problémů, obrazy z vlastního života, vize všech svých minulých životů a zkušeností, vize vlastního ega a jeho přijetí, vize tance sama se sebou a srovnání se sama se sebou; **přírodní svět** (4) – džungle, hmyz, rostliny; **duchovní obsah** (3) – energie, světlo, vize nebeské brány a Boha; **mytologické a fantazijní bytosti** (2) – démoni, duchové; **cestování** (1) – lety různými světy; **průvodce** (1) – vize ayahuascy jako nadpozemsky krásné ženy, která se stává průvodkyní. Účastníci také popisovali vizi, ve které se jim celý svět poskládal znovu dohromady; vizi 3D chobotnice poskládané z elementů, které mají své vědomí; vizi zelené matrix sítě, která je napojená na celý prales; a vizi splnutí dvou inteligencí. Nejzajímavější popisy jednotlivých vizí jsou uvedeny v příloze č. 3. Mezi další percepční změny patřily *sluchové* (2) a *vizuální halucinace* (3); *změněné vnímání zvuku* (1) – kvadrofonie a *zvýšené vnímání zvuků* (1). Na základě *pocitového vnímání* (5) účastníci prožívali smrt a znovuzrození; prenatální období;

pociťovali očistné proudy, které léčily jejich tělo; jak se jim léčí sluch; zažívali pocit ztráty kontroly nad sebou samým; pocit posednutí zlými silami; pocit stávání se ayahuascou.

Účastníci také popisovali následující **kognitivní prožitky**: vhledy (2); dialog s rostlinou (2); aha momenty (1); depersonalizace (1) – „*Pričom som akože prežívala aj mimo telový zážitok, mala som to tak, že som to prežívala, že už sa nikdy nevrátim späť do svojho tela. Proste, zažila som proste ako keby úplne vytrhnutie z hmotného sveta ako takého*“; zmatenost (1); dezorientace (1).

Co se týče **emoční stránky** ceremonie, účastníci zmiňovali pocity vděčnosti (2); hrdosti (1); našťvanosti (1) a strachu (1). Dvě účastnice dostaly v průběhu ceremonie záchvat smíchu, jedna účastnice během ceremonie plakala. Jeden účastník na sobě nepozoroval žádné účinky ayahuascy.

Účastníkům jsme se také ptali, zda obdrželi během ayahuascové ceremonie nějaké osobní poselství. Šest odpovědělo ne, zbývajících devět ano. Poselství byla velmi rozmanitá a individuální, týkala se poznání, uvědomění si a ujasnění. Poselství, která účastníci zmiňovali, uvádíme v příloze č. 4.

Účastníci byli rovněž dotazováni, co vnímají na ayahuascové zkušenosti jako nejcennější. Tři účastníci vnímali největší přínos zkušenosti v uvědomění („...*že je dobře být fakt v klidu a sám se sebou a že na tom není nic špatného; ...že to najhlbšie a najdôležitejšie je to, čo som najviac podceňovala a to je jednoducho tá úplne bežná každodenná realita; ...že tady jsme na návštěvě chvíli a jdeme si sem něco prožít, něco, co jsme si tam nahoře záukolovali*“). Pro tři účastníky byla nejdůležitější samotná zkušenost s touto rostlinou, kterou vnímají jako účinný prostředek jednak k tomu, jak člověku přiblížit a ukázat to, co má v sobě, jednak k léčení psychických problémů, duševních bolestí. Pro dva účastníky bylo na zkušenosti nejcennější sebepoznání a náhled na ego, pro dvě účastnice to byl ayahuascový prožitek. V prvním případě se jednalo o prožitek smrti a znovuzrození, ve druhém o prožitek úplného vnitřního klidu. Vztahové oblasti se týkal největší přínos následujících dvou účastníků. První z nich spatřoval největší přínos v seznámení se s novými lidmi, s jejich prací, která je dle jeho slov velmi inspirativní. Druhá účastnice oceňovala to, že ji to spojilo s jejím přítelem, že se mají mnohem raději. Pro další účastníky byl přínos spatřován v: otevření se lásce; potvrzení, že cesta, kterou dotyčný účastník nastoupil, je správná; v naději, že může daný účastník změnit věci, které se mu nelíbí.

Poslední otázka se týkala integrace ayahuascové zkušenosti. Účastníků jsme se ptali, zda mají v plánu dále pracovat s tím, co se dozvěděli. Všichni účastníci odpověděli ano, sedm z nich však nevedlo žádný konkrétní záměr. Vypověděli, že budou dále pokračovat ve svém životním směřování, v práci na sobě. U těch, kteří uvedli nějaký konkrétní plán, se nejčastěji objevil záměr jít na další ceremonii (4) a nějakým způsobem pracovat se svou spiritualitou (4) – více chodit do kostela, nastoupit přípravu na křest, více se zajímat o duchovní život, spirituálně růst. Ve dvou případech se objevil záměr zdravěji jíst a cvičit. Mezi další záměry patřila: práce s emocemi a myšlenkami skrze meditaci; snaha o integraci medicínských a paramedicínských přístupů; práce s tabákem; studium literatury zabývající se ayahuascou; najít si vhodného psychoterapeuta; užití lysohlávek.

7.1.3 Výzkumná otázka č. 3

Jaké změny u sebe účastníci pozorují po týdnu až dvou od absolvování ayahuascového obřadu?

Nejčastěji zmiňovanou změnou **na úrovni těla** bylo *vymizení bolesti* v oblasti páteře, kterou u sebe pozorovalo pět účastníků. Tři účastníci vypověděli, že se *cítí fyzicky velmi dobře*, a tři účastníci pocívali *přiliv energie*, jak fyzické, tak životní. Tři účastníci u sebe nezaznamenali žádnou změnu, která by se týkala jejich zdravotního nebo tělesného stavu. Dvě účastnice se cítily *fyzicky očistěné*, dvě byly po ceremonii *citlivější k potravinám*. Také *únava* byla pozorována ve dvou případech. Mezi další zmiňované změny na tělesné úrovni patřily tyto (1): *snížení váhy; zlepšení sluchu; vysazení léků* (antidepresiv, hypnotik, antihistaminik); *lepší soustředěnost; lepší kontakt s tělem; výrazné zeslabení tinnitu; vymizení problému se spánkem*. Účastníci také udávali (1), že *přestali kouřit; pít alkohol; zapáchat*, naučili se *sedět rovně* a začali *více sportovat*. Mezi negativní změny na úrovni těla, které účastníci zmiňovali, patří: *intenzivní bolest v noze* a *znovuobjevení tachykardií a latentních tetanií*.

Na **psychické úrovni** účastníci nejčastěji zmiňovali, že se po ayahuascové ceremonii cítí: *klidnější* (4); *spokojenější* (3); *uvolněnější* (2) a *vyrovnanější* (2). Rovněž si přijdou *upřímnější* (1); *pravdivější* (1) a *veselejší* (1). Tři účastníci došli na základě ayahuascové zkušenosti k *uvědomění si něčeho*. V prvním případě šlo o uvědomění si toho, co dotyčný dělá špatně, proč ho bolí záda. V druhém případě se jednalo o uvědomění si toho, že si lidé ztěžují život sami a řeší věci, které by řešit nemuseli. A v posledním případě to bylo

uvědomění si toho, že většina lidí má spíše duchovní problém než psychologický a že exorcismus není špatná věc. Tři účastníci se snaží o *integraci* toho, co se dozvěděli, a o *postupnou realizaci* změn, které si předsevzali. Dvě účastnice uvedly, že se již *nezabývají věcmi, které se jich netýkají*. Mezi dalšími změnami, které účastníci uváděli (1), najdeme: *otevřenější vnímání; jednání v souladu s prožíváním; změna v myšlení (neklade si překážky, které si kladl)* a schopnost *uvědomit si staré myšlenkové koncepty* a zastavit je. Na druhou stranu se účastníci také cítili (1): *nevyrovnaní; rozhození; rozcitlivějí; ohrožení a apatičtí*. Zažívali pocity paniky a strachu (2).

Co se týče **vztahu k sobě**, tak šest účastníků uvedlo, že nepozoruje žádnou změnu ve vztahu k sobě, ostatní vypověděli, že změnu pozorují. Udávali, že se nyní *mají raději* (3), že se změnil jejich *vztah k egu* (2) a již *nejsou závislí na mínění okolí*, méně jim záleží na tom, co si druzí myslí (2). Dvě účastnice uvedly, že u nich došlo k *sebepřijetí* a *vyrovnání se s vlastními nedostatky*. Jedna účastnice odpověděla, že je nyní *vděčná za život*. Dále bylo zmíněno (1): *hlubší spojení se sebou; větší důvěra v sebe sama* a pocit *vnitřní harmonie*.

Účastníci byli rovněž dotazováni, zda pozorují nějaké změny ve **vztazích k druhým lidem**. Pouze tři účastníci vypověděli, že žádné změny nepozorují. Tři účastníci vnímají *zlepšení* svých vztahů. Dvě účastnice uvedly, že se jim *otevřelo srdce*, srdeční čakra, jsou nyní *otevřenější ve vztazích*, jedna z nich doslova řekla, že intenzivně pociťuje lásku. Dva účastníci odpověděli, že teď kladou větší *důraz na to, s kým se bavit chtějí* a s kým ne. U dvou účastnic se jednalo o změny ve smyslu *ukončení některých starých přátelství*, která jim již nic nepřinášela. Dále se objevovaly tyto odpovědi (1): *zintenzivnění vztahů; větší pochopení a tolerance druhých; menší podezřívavost; větší sdílnost*. Jedna účastnice uvedla, že již není při kontaktu s druhými lidmi dopředu negativně naladěná, a jiná zase, že se po ayahuascové ceremonii více uzavřela do sebe.

Jedna z otázek se zaměřovala také na to, zda u účastníků došlo k nějakým změnám v **duchovním životě**. Pouze dva účastníci řekli, že k žádným změnám nedošlo, tři vypověděli, že u nich na základě ayahuascového prožitku došlo k *utvrzení či ujasnění* toho, v co věřili předtím. U tří účastníků se objevila chuť *rozvíjet* svůj duchovní život, více se o něj *zajímat*, dále ho studovat. Tři účastníci získali prostřednictvím ayahuascové zkušenosti *jiný pohled na křesťanství*. U dvou účastníků vedla tato zkušenost k *většímu pochopení duchovna* a *větší pokoře a otevřenosti*. Dále se objevovalo (1): *prohloubení víry*

a větší respekt. Jedna účastnice uvedla, že je nyní vědomější a vnitřně cítí jednotu všeho se vším, jiná si zase uvědomila všudypřítomnost lásky („že ta láska je jakoby všudypřítomná, ale že to člověk tak nějak nevnímá, anebo že ji hledá v těch ostatních lidech, nebo tak jakoby se snažil si ji nějakým způsobem přitáhnout... ta láska vlastně je a proudí, akorát že člověk nebyl tak nějak vnímavej na to“). Jedna účastnice vypověděla, že se její duchovní život velmi změnil, ale prozatím je její poznání velmi chaotické a neukotvené. U další účastnice vyústila ayahuascová zkušenost v to, že se rozhodla pro duchovní život, který se předtím snažila propojit se světským, ale nedařilo se jí to. Jednomu účastníkovi přijde, že má nyní ucelenější duši, říká, že shrabal kusy Já jako mozaiku.

7.1.4 Výzkumná otázka č. 4

Jaké změny u sebe účastníci pozorují po třech měsících od absolvování ayahuascového obřadu?

Na **úrovni těla** účastníci popisovali tyto změny: *snížení tělesné hmotnosti* (2); *správné držení těla a vymizení bolestí zad* (1). Účastnice trpící tinnitem vypověděla, že se jí jednou objevil znovu, což u ní ale vedlo k uvědomění si, co dělá špatně a čemu se má vyvarovat. Dva účastníci zmínili, že se teď daleko rychleji unaví, že toho nevydrží tolik co předtím, což si ale vysvětlují tím, že jsou více v kontaktu se svým tělem, reagují na to, že jejich tělo potřebuje odpočinek, a dovolí si ho. Jedna účastnice u sebe pozoruje zhoršení zraku („někde v sobě mám pocit, že je to přechodná záležitost související hodně s mým vnitřním vývojem“), zhoršení sluchu a vypadávání vlasů. U této účastnice se v průběhu tří měsíců od absolvování ayahuascové ceremonie střídala období sebepřijetí, lásky k životu a radosti ze života s obdobími, kdy sama sebe nepřijímala a měla tendenci se trestat za své chyby. Tato dvě období se u ní objevovala již před ceremonií, po jejím absolvování dlouho přetrvávalo období sebepřijetí, pak se tato období začala opět střídát („Ale vlastně, myslím si, i když to nebylo příjemný, i mému okolí, tak jsem vždycky z toho nějak vyšla vědomější, silnější a nějak celý to pro mě bylo víc uchopitelný“).

Na **psychické úrovni** účastníci pozorovali, že jsou nyní: *klidnější* (3); *vyrovnanější* (2); *uvolněnější*; *rozhodnější*; *spokojenější* a *sebevědomější* (1). Čtyři účastníci vypověděli, že se teď na některé věci dívají s *nadhledem* či z jiného úhlu pohledu, vidí v souvislostech. Dvě účastnice mají na základě ayahuascové zkušenosti *důvěru v život*, berou věci, tak jak jsou. Jedna z účastnic odpověděla, že nyní *více realizuje* to, co chtěla, více jedná a že také více ovládá své vědomí, umí si říct, že takto už přemýšlet nechce. Další účastník uvedl, že

již zbytečně *nelpí* na některých věcech a netrápí se jimi, jiný zase, že si *uspořádal životní priority*, začal *vědoměji žít* a větší měrou dá *na intuici*. Dále se také objevovalo *přijetí sebe sama* a *změna v myšlení*. U jedné účastnice došlo k *vyrovnání se s vlastním egem*, dodala také, že *nedokáže lhát* a začala navenek *prožívat své emoce*, předtím je držela v sobě. Tato účastnice také popisovala, že bezprostředně po ayahuascové ceremonii nepocítovala žádné emoce, byla apatická, tento stav byl vystřídán obdobím, kdy téměř čtrnáct dní v kuse plakala, a následně se její prožívání vrátilo do normálu.

V **oblasti vztahů** účastníci zmiňovali: *zlepšení vztahu* – s matkou, s přítelkyní (2); *prohloubení vztahů* (1) a *větší spokojenost ve vztazích* (1). Účastníci vypovídali, že jsou nyní ve vztazích (1): *srdečnější, trpělivější a mírnější*; dále také *chápující* a *tolerantní*. Jedna účastnice uvedla, že není k lidem tolik kritická jako dřív, jiná pak, že je víc uzavřená a nemá potřebu sdělovat ostatním všechny své myšlenkové pochody.

Mezi změny týkající se **duchovní oblasti** patřily tyto: *pravidelná návštěva kostela a příprava na křest* (1); *niterný pocit propojení se vším* (2); *vnímání energie, okouzlení přírodou, zcitlivění* (1) a *duchovní růst* (1). Jeden účastník uvedl, že poté, co se vrátil z Peru, byl hodně zmatený, poletoval ve vzduchu, nebyl duchovně, ani duševně usazený, pak zvolnil životní styl a trochu se usadil.

Dvě účastnice změny sice vnímají, ale nepřipisují je ayahuascové zkušenosti. V prvním případě došlo ke změnám v důsledku jiných seberozvojových seminářů, v druhém prostřednictvím meditační praxe. Jeden účastník odpověděl, že změny nepozoruje, ale má pocit, že tu jsou.

Účastníkům jsme se také ptali na to, zda si jejich okolí všimlo změn, které se jim odehrály. Jedenáct odpovědělo ano, dva ne a dva řekli, že neví. Změny, kterých si okolí všimlo, odpovídaly těm, které u sebe účastníci sami pozorovali.

Další naše otázka byla, zda účastníci navštívili v průběhu tří měsíců od první ayahuascové ceremonie další obřad, případně zda jej chtějí v budoucnu navštívit. Třináct účastníků další obřad nenavštívilo, dva ano. V prvním případě šlo o dvě další ceremonie, v druhém o jednu. Deset účastníků odpovědělo, že má v plánu jít na další ayahuascovou ceremonii.

Jedna účastnice již další ayahuascovou ceremonii podstoupit nechce, čtyři účastníci nejsou momentálně schopni dát jednoznačnou odpověď, berou to jako otevřenou záležitost.

Většina účastníků hodnotí ayahuascovou zkušenost velmi pozitivně (14), rádi na ni vzpomínají, vrací se k této zkušenosti (4). Jedna účastnice ji vnímá jako jednu z nejdůležitějších zkušeností ve svém životě, další jako dar a jiná zase jako obrovský duchovní přínos. Jedna účastnice odpověděla: „*Jako obrovsky mocnou zkušenost. Byla jsem překvapená tou silou, kterou ona má.*“ Jeden účastník na adresu ayahuascy řekl: „*Musím uznat, že opravdu je to entita, opravdu je to bytost, se kterou se dá mluvit, která ti odpovídá. A odpovídá ti velmi šalamounsky. Odpovídá ti velmi moudře.*“ Pouze pro jednu účastnici neměla ayahuascová zkušenost nijak významný přínos.

Dvanáct účastníků by ayahuascovou zkušenost doporučilo jiným lidem, zejména těm, kteří mají zkušenost s osobním rozvojem, jsou tomu otevřeni a mají dostatečné zdroje tuto zkušenost zvládnout a zpracovat. Tři účastnice vypověděly, že se o této zkušenosti samy nezmiňují, pokud se jich někdo vyloženě nezeptá.

V následující tabulce jsou uvedeny výsledky Dotazníku pozorovaných změn. U každé změny je uvedeno, kolik účastníků z celkových patnácti tuto změnu pozoruje.

Tabulka č. 2: **Pozorované změny**

Změna	1 týden po	3 měsíce po
Zostření smyslů	9	8
Nárůst životní energie	10	12
Zvýšení snové aktivity	8	12
Větší potřeba spánku	8	7
Kvalitnější spánek	9	7
Zvýšení chuti k jídlu	2	2
Zvýšení běžného vnímání vlastního těla	7	10
Lepší koordinace	5	6
Úleva od fyzické bolesti	6	6
Lepší pozornost a soustředěnost	10	10
Zbavení se závislostí	6	8
Větší péče o své tělo	10	8
Větší citlivost	12	11
Převaha pozitivních emocí	11	12
Emoční otupělost	2	0
Smutek	4	2
Úzkost	3	3
Hlubší poznání sebe sama	12	14
Přijetí sebe samého	12	14
Nárůst kreativity	8	6
Žití tady a teď	14	13
Pocit vnitřního klidu	12	12
Větší otevřenost k druhým	11	14
Obnovení a prohloubení vztahů	11	11
Větší intimita ve vztazích	11	9
Pocit harmonie a jednoty s okolím	10	13
Změna životní filosofie	5	6
Rozvoj spirituality	12	12

Doplňkové analýzy neukázaly signifikantní rozdíly mezi změnami pozorovanými týden po ayahuascové zkušenosti a změnami pozorovanými tři měsíce po této zkušenosti, tudíž lze říci, že změny pozorované po týdnu přetrvávaly a byly pozorovány i v období tří měsíců od první ayahuascové zkušenosti.

7.2 Výsledky kvantitativní části výzkumu

H1: Existuje statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Neuroticismus v NEO-FFI.

Nebyl nalezen statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Neuroticismus v NEO-FFI ($M_{e1} = 16,5$; $M_{e2} = 22$; $p > 0,05$). Hypotézu 1 nelze přijmout.

H2: Existuje statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Extraverze v NEO-FFI.

Nebyl nalezen statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Extraverze v NEO-FFI ($M_{e1} = 29$; $M_{e2} = 32$; $p > 0,05$). Hypotézu 2 nelze přijmout.

H3: Existuje statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Otevřenost vůči zkušenosti v NEO-FFI.

Byl nalezen statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Otevřenost vůči zkušenosti v NEO-FFI ($M_{e1} = 33,5$; $M_{e2} = 27$; $p < 0,05$). Hypotézu 3 přijímáme.

H4: Existuje statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Přívětivost v NEO-FFI.

Nebyl nalezen statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Přívětivost v NEO-FFI ($M_{e1} = 31,5$; $M_{e2} = 30$; $p > 0,05$). Hypotézu 4 nelze přijmout.

H5: Existuje statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Svědomitost v NEO-FFI.

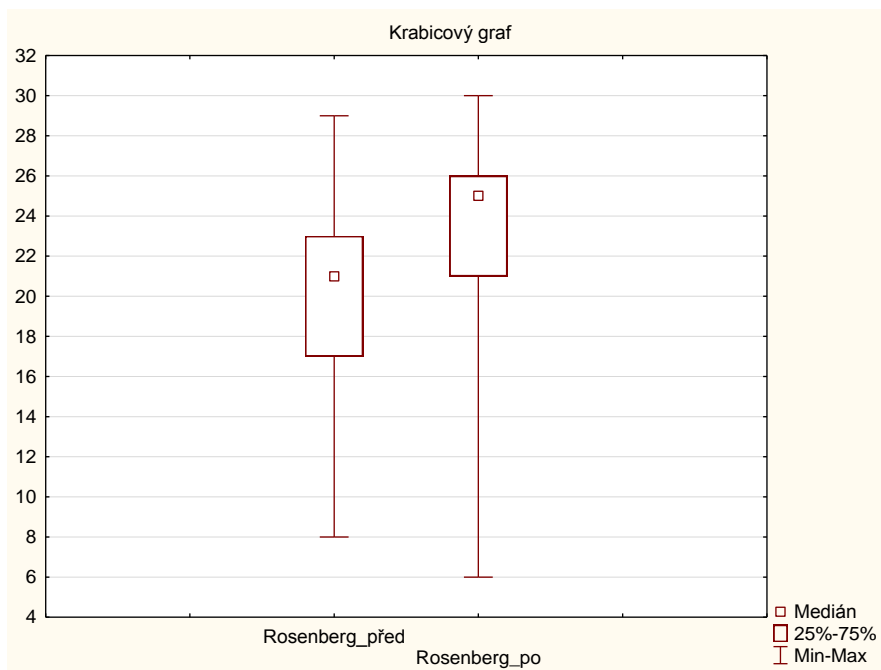
Nebyl nalezen statisticky významný rozdíl mezi výzkumným souborem a populačním vzorkem ve faktoru Svědomitost v NEO-FFI ($M_{e1} = 31$; $M_{e2} = 29$; $p > 0,05$). Hypotézu 5 nelze přijmout.

H6: Respondenti dosahují v Rosenbergově škále sebehodnocení statisticky významně vyššího skóre tři měsíce po požití ayahuascy než před jejím prvním užitím.

Nebyl nalezen statisticky významný rozdíl mezi dosaženými skóry v Rosenbergově škále sebehodnocení měřenými před prvním užitím ayahuascy a tři měsíce po požití ayahuascy ($M_{e1} = 21$; $M_{e2} = 25$; $p > 0,05$). Hypotézu 6 **nelze přijmout**.

Klinicky se jeví, že ke změně došlo (viz graf č. 1), zřejmě kvůli nízkému počtu respondentů však tento rozdíl není signifikantní.

Graf č. 1: Rozložení odpovědí v Rosenbergově škále sebehodnocení

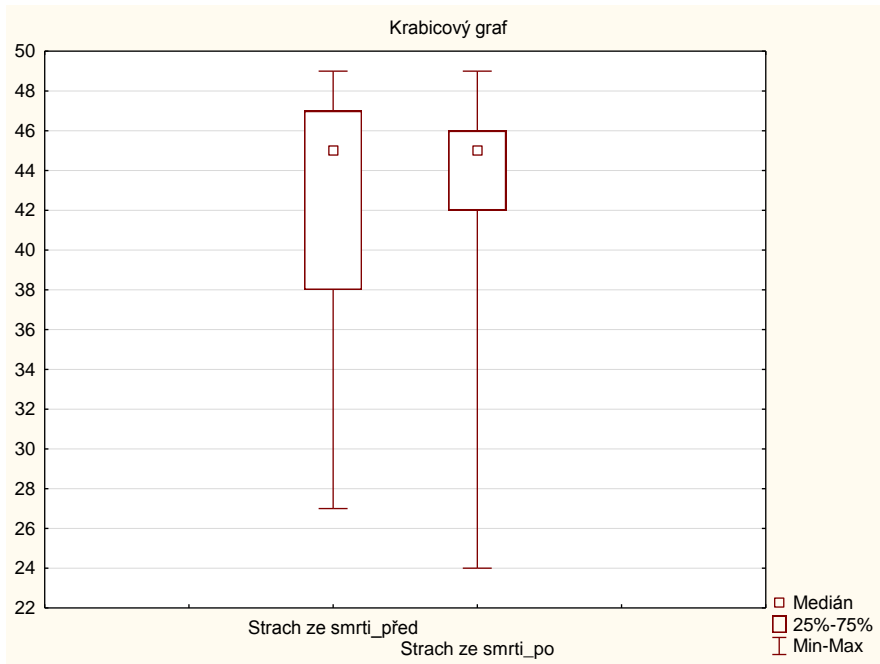

H7: Respondenti prožívají statisticky významně nižší míru strachu ze smrti tři měsíce po požití ayahuascy než před jejím prvním užitím.

Nebyl nalezen statisticky významný rozdíl v prožívané míře strachu ze smrti měřené před prvním užitím ayahuascy a tři měsíce po požití ayahuascy ($M_{e1} = 45$; $M_{e2} = 45$; $p > 0,05$).

Hypotézu 7 **nelze přijmout**.

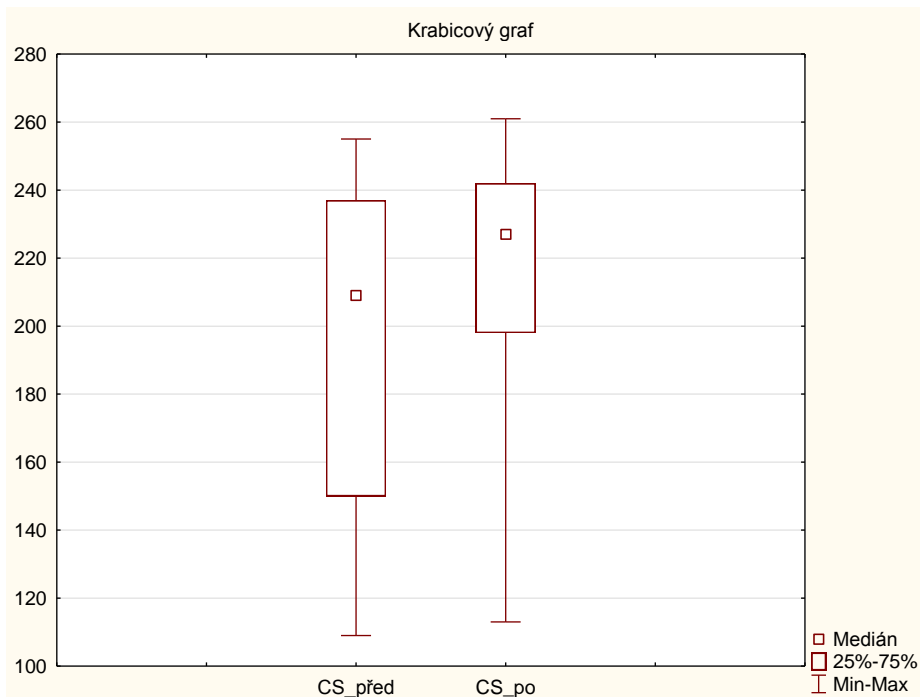
Graf č. 2: Rozložení odpovědí v DAP-R

H8: Existuje statisticky významný rozdíl mezi celkovým skóre v ESK měřeným před prvním užitím ayahuascy a celkovým skóre ESK měřeným tři měsíce po zkušenosti.

Nebyl nalezen statisticky významný rozdíl mezi celkovým skóre v ESK měřeným před prvním užitím ayahuascy a celkovým skóre ESK měřeným tři měsíce po zkušenosti ($M_{e1} = 209$; $M_{e2} = 227$; $p > 0,05$). Hypotézu 8 **nelze přijmout**.

Graf č. 3: Rozložení odpovědí v ESK

8 Diskuze

V této kapitole se zamyslíme nad zjištěnými výsledky, propojíme je s některými teoretickými poznatky a výzkumnými zjištěními, zaměříme se na limity a přínosy našeho výzkumu.

První výzkumnou otázkou jsme se snažili odpovědět na to, jaké jsou motivy lidí k účasti na první ayahuascové ceremonii. Na rozdíl od ostatních výzkumů, které měly podobný záměr, ale odpovědi zjišťovaly zpětně, leckdy i s větším časovým rozestupem, jsme se účastníků dotazovali předtím, než ayahuascovou ceremonii podstoupili. Nemohlo tedy dojít ke zkreslení odpovědi vlivem času uplynulého od této zkušenosti, či ke zkreslení danému zkušeností samotnou. Mezi nejčastější motivy účastníků našeho výzkumu patřilo sebepoznání a sebezkušenost a duchovní vývoj. Tento výsledek koresponduje se zjištěními jiných výzkumných studií (Winkelman, 2005; Harris, Gurel, 2012; Kavenská, Vosáhlová, 2013; Kavenská, Simonová, 2014). Za většinou motivů je patrná tendence pracovat na sobě, rozvíjet se. Tato podle našeho názoru zralá motivace může být daná vyšším věkem účastníků – průměrný věk byl 36, 6 let (pouze tři účastníci byli mladší třiceti let). Svůj vliv na to může mít také to, že většina účastníků provozuje nějakou formu duchovní praxe, nejčastěji se jedná o meditační praxi. Na tomto místě je vhodné poznamenat, že jsme se při realizaci výzkumu účastníků ptali i na otázky, které přímo nesouvisely s našimi výzkumnými cíli, proto nebyly analyzovány ve výsledkové části naší práce. Tyto otázky sloužily k hlubšímu proniknutí do zkoumané problematiky, k jejímu pochopení v širším kontextu. Účastníci našeho výzkumu podstoupili ayahuascový rituál v organizovaném a kontrolovaném prostředí, pod vedením zkušeného vedoucího rituálu. Nejednalo se tedy o „drogové turisty“ popisované v jiných výzkumech (Dobkin de Rios, 1994; Holman, 2010). V rámci našich doplňujících otázek jsme se účastníků ptali na to, zda mají nějaké jiné zkušenosti s psychedeliky a zda tato zkušenost nějak ovlivnila jejich rozhodnutí jít na ayahuascový rituál. Třetina účastníků zkušenost s psychedeliky neměla. Třetina měla zkušenost pouze s marihuanou (ve většině případů se jednalo o jednorázovou zkušenost). A třetina účastníků vyzkoušela minimálně tři jiná psychedelika (nejčastěji LSD, lysohlávkou a marihuanu). Ti, kteří měli psychedelickou zkušenost, však vypověděli, že to jejich rozhodnutí zúčastnit se ayahuascového obřadu nijak neovlivnilo.

Druhá výzkumná otázka se zabývala průběhem ayahuascových ceremonií. Tato otázka byla do výzkumu zařazena až v pozdější fázi, i když data, která tuto výzkumnou otázku sytí, byla získávána po celou dobu výzkumu. Pro její zařazení jsme se rozhodli z toho

důvodu, že změny, které účastníci po ceremonii pozorují, bezprostředně vyplývají z toho, jak rituál probíhal a co během něj prožívali. Znalost kontextu ayahuascové zkušenosti napomáhá pochopit její následný efekt.

V souvislosti s touto výzkumnou otázkou nacházíme také asi největší limit naší práce, kterým je nejednotnost ayahuascové zkušenosti, která je daná tím, že účastníci měli zkušenost se třemi různými pořadateli. Účastníci se od sebe lišili počtem ayahuascových ceremonií, kterých se zúčastnili. Ti, kteří pili ayahuascu v rámci sebezkušenostního semináře v Peru, podstoupili celkem tři ceremonie. Většina účastníků českých ceremonií podstoupila pouze dvě ceremonie, které proběhly v rámci jednoho víkendu. Dva účastníci pili ayahuascu dokonce pouze jedenkrát. Nejednotnost byla také dána samotným ayahuascovým nápojem, neboť každý pořadatel používá ayahuascu složenou z jiných příměsí. Součástí sebezkušenostního semináře v Peru byla tzv. dieta – izolovaný pobyt v pralese, v rámci kterého se mimo jiné pijí nápoje připravované z rostlin se specifickým účinkem. Pro mnoho účastníků byla tato „dieta“ stejně důležitá jako ayahuascová zkušenost a měla patrně také vliv na následující změny v jejich životě. Této nejednotnosti jsme si byli po celou dobu výzkumu vědomi a pro další studie bychom doporučovali nastavení stejných podmínek – spolupráce pouze s jedním pořadatelem, nebo shodný počet absolvovaných ceremonií, či sehnání většího počtu účastníků od každého pořadatele a následné porovnání mezi nimi.

Zjištěné výsledky o průběhu ceremonií a účincích ayahuascy se shodují s teoretickými poznatky (Luna, 2002; Metzner, 2006; Strassman a kol., 2010; Shanon, 2010, in Liester, 2013), které jsou uvedeny v první části naší práce. V návaznosti na výzkum Harrise a Gurela (2012) jsme se účastníků ptali, zda obdrželi v průběhu ayahuascového obřadu nějaké osobní poselství, nějaký vzkaz nebo instrukci. Většina účastníků našeho výzkumu toto poselství obdržela.

Třetí výzkumná otázka se týkala krátkodobých změn čili změn, které u sebe účastníci pozorovali týden až čtrnáct dní po zkušenosti. Velkou výhodou spatřujeme v tom, že účastníci se do našeho výzkumu přihlásili v době, kdy nevěděli, jak jejich zkušenost s ayahuascou dopadne, zda vůbec bude mít nějaký vliv na jejich následující život. Vyhnuli jsme se tak tomu, že by se nám do výzkumu přihlásili jen účastníci, kteří měli pozitivní ayahuascovou zkušenost, o kterou se chtějí podělit s ostatními. Na druhou stranu se rozhodně nejedná o reprezentativní vzorek a další limit naší práce vnímáme právě ve způsobu výběru výzkumného souboru. Vzhledem k povaze našeho výzkumu, trojí sběr dat, třikrát investovaný čas, museli být účastníci velmi motivovaní k výzkumu. Dalším limitem

našeho výzkumu, který bezprostředně souvisí s touto výzkumnou otázkou, je to, že se ve všech případech jednalo o subjektivní pohled daného účastníka. Data vycházejí pouze z toho, co daný účastník explicitně vyjádřil. Neměli jsme možnost postihnout jevy, o kterých účastníci mluvit nechtěli, či si je neuvědomovali. Tento limit jsme se částečně snažili omezit tím, že jsme do výzkumu zařadili také dotazníkové šetření, jímž jsme chtěli postihnout některé změny zmiňované v předchozích výzkumech.

Změny byly pozorovány na všech úrovních bio-psycho-socio-spirituálního modelu a v naprosté většině se jednalo o změny pozitivní. Negativní změny pozorované po ceremonii úzce souvisely s povahou ayahuascové zkušenosti a objevovaly se převážně u účastníků, kteří během obřadu zažívali velmi těžké fyzické i psychické stavy.

Krátkodobé a dlouhodobé změny, které u sebe účastníci pozorovali, odpovídají výsledkům jiných studií (Barbosa a kol., 2005; Barbosa a kol., 2009; Kjellgren a kol., 2009; Harris, Gurel, 2012; Kavenská, Vosáhllová, 2013; Simonová, 2014). Jednalo se zejména o tyto změny: zbavení se bolesti, příliv nové energie, vnitřní klid, vyrovnanost, zlepšení interpersonálních vztahů, pocit spojení všeho se vším.

Otázkou zůstává, na kolik se dají změny pozorované po třech měsících od ayahuascového obřadu považovat za dlouhodobé. Při stanovování výzkumného záměru se nám tři měsíce zdály jako dostatečně dlouhá doba, v průběhu realizace výzkumu jsme svůj názor přehodnotili. Účastníci sami vypovídali: „*No, je otázka, jestli ty tři měsíce nebo kolik to je, se dá nazvat jako dlouhodobý.*“ Z rozhovorů s některými účastníky vyplynulo, že to pro ně ještě není ukončený proces, naopak je to období, kdy změny pomalu doznívají, usazují se.

Dalším zdrojem nepřesností může být i výzkumník sám. Tato nepřesnost může vycházet z nejednotnosti v kladení otázek. V prvních fázích výzkumu jsme se drželi docela zpátky, málo jsme se doptávali. Iniciativu jsme nechávali převážně na účastnících. V pozdějších fázích jsme se snažili být aktivnější, více se doptávat, abychom lépe porozuměli tomu, co daný účastník popisuje. Naším počátečním přístupem mohla být ztracena některá cenná data.

Dotazníkem pozorovaných změn jsme se snažili postihnout změny, které se u účastníků sice udály, ale spontánně je v rozhovoru nezmínili. Dotazník byl sestaven na základě výsledků předchozích studií a jeví se jako docela dobrý nástroj ke zjišťování změn způsobených ayahuascovou zkušeností. Při zadávání tohoto dotazníku jsme narazili pouze na jeden problém, kterým bylo špatné formulování jedné položky. Jednalo se o položku „obnovení a prohloubení vztahů“, která v sobě obsahuje dvě změny. Při případném dalším použití by měla být tato položka rozdělena na dvě.

Statistická část sloužila k ověření některých našich předpokladů, které jsme si vytvořili jak na základě studia literatury, tak na základě vlastní zkušenosti. Při statistické analýze jsme naráželi na další limit naší práce, kterým je nízký počet respondentů v kvantitativní části ($n = 13$). Tento nízký počet nám znemožňoval použití parametrických metod a mohl být také důvodem toho, proč některé výsledky nedosáhly statistické významnosti. Prvním naším předpokladem bylo, že ayahuascová zkušenost povede u účastníků k zlepšení jejich vztahu k sobě. Vycházeli jsme z výsledků studie Kavenské (2012). Náš předpoklad však nebyl statisticky potvrzen, neboť nebyl nalezen signifikantní rozdíl mezi sebehodnocením měřeným před ayahuascovou zkušeností a po ayahuascové zkušenosti. Klinicky se však jeví, že ke změně došlo. Téměř všichni respondenti skórovali po třech měsících v Rosenbergově škále sebehodnocení výše. Největší posun pozorujeme u účastnic, které během ayahuascového obřadu zažívaly velmi těžké fyzické a psychické stavy. V prvním případě se jednalo o nepříjemné fyzické prožitky – zvracení, bolesti, křeče. V druhém případě o nepříjemné psychické prožitky – ztráta kontaktu s vlastním tělem, pocit posednutí. U této respondentky došlo také k výraznému posunu v celkovém skóru Existenciální škály.

Náš druhý předpoklad byl, že ayahuascová zkušenost vede člověka k vědomějšímu a smysluplnějšímu žití. Při formulaci této hypotézy jsme vycházeli ze zjištění studií (Winkelman, 2005; Barbosa a kol., 2009; Harris, Gurel, 2012; Kavenská, Vosáhlová, 2013), které udávají, že účastníci ayahuascových obřadů žijí více v přítomném okamžiku, jsou lépe spojeni se životem, nezávislejší a dochází u nich k pozitivní změně v životním směřování. Tento předpoklad nebyl statisticky potvrzen, i když se klinicky opět jeví, že ke změně došlo.

Rovněž jsme předpokládali, že by u účastníků mohlo v důsledku ayahuascové zkušenosti dojít ke snížení strachu ze smrti. V literatuře jsou popsány četné případy lidí, kteří během ayahuascové ceremonie prožijí vlastní symbolickou smrt, která následně může vést k přehodnocení vlastního života a změně hodnot (Horák, 2010, Mabit, 2007). Tato hypotéza opět nebyla statisticky potvrzena. Jedním z důvodů, proč ke změně nedošlo, může být to, že respondenti již před absolvování první ayahuascové ceremonie vykazovali nízkou míru strachu ze smrti. Dalším důvodem může být to, že pouze u pěti účastníků došlo ke změně životní filozofie, ostatní vypovídali, že si pouze utvrdili to, čemu již věřili předtím. A také pouze dvě účastnice prožily určitou formu symbolické smrti.

Poslední otázka, kterou jsme si položili, byla, zda se lidé, kteří vyhledají ayahuascovou zkušenost, nějak odlišují od běžné populace, v našem případě od populačního vzorku

NEO-FFI. Z výsledků analýzy vyplývá, že lidé, kteří se rozhodnou poprvé užít ayahuascu, skórují ve faktoru Otevřenost vůči zkušenosti signifikantně výš než populační vzorek. Lidé s vysokým skórem v této škále se často chovají nekonvenčně, zkoušejí nové způsoby jednání, dávají přednost změně. Jsou originální, tvořiví a mají bohatou fantazii. Při analýze však mohlo dojít ke zkreslení vlivem toho, že jsme používali souhrnné normy pro muže i ženy. Otevřenost vůči zkušenosti dle manuálu PSSI (Kuhl, Kazén, 2009) koreluje s intuitivním osobnostním stylem. A právě osobnostní inventář PSSI používala ve svém výzkumu Simonová (2014), která dospěla k závěru, že účastníci ayahuascových obřadů skórují signifikantně výše na škále intuice. Náš výsledek tudíž koresponduje s výsledkem Simonové (2014).

Z výsledků našeho výzkumu vyplývá, že již po prvním kontaktu s ayahuascovým nápojem dochází u účastníků ke změnám v jejich životě. Změny jsou pozorovány jak na rovině tělesné, psychické, vztahové, tak na rovině duchovní. Ayahuascová zkušenost má pozitivní přínos na život účastníků a může být cenným nástrojem k seberozvoji, sebepoznávání a léčbě. Je však důležité, aby probíhala v kontrolovaném prostředí, v rámci rituálu a pod vedením zkušeného vedoucího. Dle našeho názoru je rovněž důležité, aby tento druh zkušenosti vyhledávaly pouze osoby, které mají dostatečné vlastní zdroje k její integraci, neboť ayahuascová zkušenost může vést k dočasné nestabilitě či dekompenzaci.

Závěry

Prezentovaný výzkum se zabývá jednak motivy, které člověka vedou k jeho první účasti na ayahuascové ceremonii, jednak krátkodobými a dlouhodobými změnami, které v důsledku této zkušenosti u sebe pozoruje. Na tomto místě shrneme naše nejdůležitější zjištění.

Mezi nejčastěji zmiňované motivy k účasti na první ayahuascové ceremonii patří: sebepoznání a sebezkušenost a duchovní vývoj. Dále se objevovaly také tyto motivy: tělesná a duševní očista; rozšíření vědomí; zvědavost; sebezdokonalení; zlepšení zdravotního a psychického stavu; spontánní rozhodnutí a donucení.

Krátkodobé i dlouhodobé změny byly pozorovány na všech úrovních – tělesné, psychické, vztahové i spirituální a v naprosté většině se jednalo o změny pozitivní.

Týden až čtrnáct dní po ayahuascové ceremonii popisovali účastníci tyto změny: vymizení bolestí v oblasti páteře; příliv fyzické i životní energie. Rovněž udávali, že se cítí fyzicky velmi dobře, jsou nyní klidnější, spokojenější, uvolněnější a vyrovnanější. Změnil se jejich vztah k sobě, k jejich egu a jsou méně závislí na mínění druhých. U některých docházelo k zlepšení jejich vztahů s druhými, k větší otevřenosti ve vztazích a k většímu důrazu na to, s kým se chtějí bavit a s kým ne. Ayahuascová zkušenost vedla u účastníků k utvrzení toho, čemu věřili; k chuti se duchovně rozvíjet; k jinému pohledu na křesťanství; k většímu pochopení duchovna a k větší pokoře a otevřenosti.

Tři měsíce po ayahuascové ceremonii účastníci pozorovali tyto změny: snížení tělesné hmotnosti; větší klid; vyrovnanost; nadhled; důvěru v život; zlepšení vztahů a pocit propojení se vším.

Změny, které u sebe pozorovala více než polovina účastníků týden i tři měsíce po ayahuascové zkušenosti a které byly zjišťovány pomocí Dotazníku pozorovaných změn, byly následující: zostření smyslů; nárůst životní energie; zvýšení snové aktivity; kvalitnější spánek; zvýšení běžného vnímání těla; lepší pozornost a soustředěnost; větší péče o své tělo; větší citlivost; převaha pozitivních emocí; hlubší poznání sebe sama; přijetí sebe samého; žití tady a teď; pocit vnitřního klidu; větší otevřenost k druhým; obnovení a prohloubení vztahů; větší intimita ve vztazích a rozvoj spirituality.

Lidé, kteří se rozhodnou poprvé užít halucinogenní nápoj ayahuasca, skórují výše ve faktoru Otevřenost vůči zkušenosti v NEO-FFI než populační vzorek.

Souhrn

Tato práce se zabývá první zkušeností s ayahuascou, silně halucinogenním nápojem, který užívají domorodé amazonské kmeny při svých rituálech. Tento nápoj vzniká kombinací dvou rostlin, ayahuascy (*Banisteriopsis caapi*) a rostliny obsahující DMT. Nejčastěji používanou příměsí bývá chacruna (*Psychotria viridis*). Z hlediska chemického složení obsahuje ayahuasca alkaloidy harmin, harmalin, tetrahydroharmin a DMT (dimethyltryptamin) (Luna, 2002).

Po fyzické stránce ayahuasca velmi často působí jako detoxikační činitel. Účastníci často pociťují nevolnost, zvrací, mají průjem (Strassman a kol., 2010). Prvotní somatické projevy se začínají objevovat po 15 až 30 minutách, psychické projevy po 30 až 60 minutách. Jak somatické, tak psychické účinky ayahuascy dosahují nejvyšší intenzity mezi 60 a 120 minutami. Poté se postupně snižují a kolem 240 minuty po požití plně vymizí (Riba a kol., 2001).

Mezi percepční změny, které jsou vyvolány užitím ayahuascy, patří: halucinace, zvýšené smyslové vnímání a vizualizace (Shanon, 2010; in Liester, 2013). Často se objevují synestetické zážitky. A může docházet ke změněnému vnímání času a prostoru (Metzner, 2006). V některých případech účastníci popisují, že prožili svou vlastní smrt. Tomuto fenoménu se říká tzv. iniciační či symbolická smrt (Horák, 2010, Mabit, 2007).

Mohou se objevit stavy depersonalizace, kdy má jedinec pocit oddělení se od vlastního já, od vlastního těla, nebo derealizace, kdy dochází ke změnám vnímání reality. Také se může měnit vnímání vlastního těla a jednice může zažívat pocity, že vymizely hranice mezi ním a ostatními (Metzner, 2006).

V průběhu ayahuascového sezení dochází k zesílení prožívaných emocí, které se mohou pohybovat na škále od extáze po hrůzu či děs (Metzner, 2006). Ayahuasca může vyvolat mystické prožitky jednoty a harmonie s okolím, transcendence prostoru a času, prožitky blaženosti, radosti, míru, štěstí, lásky, vděčnosti a prožitky nesdělitelnosti, kdy lidé často uvádějí, že jejich zkušenost nelze slovy popsat (Shanon, 2010; in Liester, 2013; Kubíčková, 2014).

V posledních dvaceti letech je pozorován obrovský nárůst počtu turistů, kteří cestují do Amazonie s cílem navštívit deštný prales, seznámit se s domorodou kulturou a hlavně zúčastnit se ayahuascové ceremonie vedené místním šamanem. Tento fenomén je nazýván šamanský turismus (Metzner, 2006).

Mnoho výzkumníků si kladlo otázku, jaká je motivace lidí k účasti na ayahuascové ceremonii. Dle Winkelmana (2005) lze motivaci účastníků ayahuascových ceremonií rozdělit do těchto sedmi kategorií: kontakt s posvátnem, osobní duchovní vývoj, citový problém, záměr a cíl, problém s drogami, vědecký zájem a hédonismus. Hariss a Gurel (2012) ve své studii zjistili, že původní záměr většiny lidí k účasti na ayahuascovém obřadu byl osobní nebo spirituální růst. Podle Kavenské a Vosáhlové (2013) jsou nejčastějšími motivacemi účastníků českých ayahuascových obřadů touha po seberozvoji a vyřešení si nějakého psychického problému. Třetí nejčastěji zmiňovanou motivací je kombinace sebepoznání a léčení duše. Méně časté, ale rovněž se vyskytující motivy, jsou zvědavost a zkušenost s dalším halucinogenem. 2/3 respondentů studie Simonové (2014) zmiňovaly jako svou motivaci zvědavost a touhu po dobrodružství. Polovina respondentů navštívila ayahuascovou ceremonii se záměrem lépe poznat sám sebe a třetina pak s přáním zbavit se svých psychických problémů.

Řada výzkumů se rovněž snažila vypátrat, jaké změny účastníci po absolvování ayahuascových obřadů pozorují. Účastníci Winkelmanovy studie (2005) udávali zvýšení sebedůvěry, emoční a fyzické léčení, spirituální zážitek a pozitivní změnu v životním směřování. Evroptští účastníci ayahuascových obřadů u sebe pozorovali větší sebevědomí, lepší spojení se sebou samým. Dále uvedli, že se naučili milovat sebe, druhé a život. Došlo u nich ke zlepšení interpersonálních vztahů a stali se více empatickými (Kjellgren a kol., 2009). Většina účastníků výzkumu Harisse a Gurela (2012) pociťuje ve svém životě změny k lepšímu. Cítí se více klidní, více otevření a láskyplní, pociťují nárůst v spirituálním povědomí a žijí více v přítomném okamžiku. Účastníci českých ayahuascových obřadů uváděli tyto změny: vnitřní klid, lepší spojení se životem, hlubší poznání sebe sama, zlepšení vztahů s druhými, poznání toho, že všechno se vším souvisí, zbavení se psychických bloků, přival nové energie, pozitivní vliv na uměleckou tvorbu (Kavenská, Vosáhlová, 2013).

Cílem našeho výzkumu bylo popsat: motivaci účastníků, kteří se rozhodnou poprvé navštívit ayahuascový obřad; průběh ayahuascového obřadu včetně jeho prožitkové stránky; krátkodobé a dlouhodobé efekty ayahuascové zkušenosti na rovině fyzické, psychické, vztahové a duchovní; pomocí relevantních výzkumných metod osobnost účastníků, zda u nich dochází ke změnám ve vztahu k sobě, ke smrti a v jejich schopnosti zacházet se sebou a se světem.

Z metodologického hlediska se jedná o kvantitativně-kvalitativní výzkum, který kombinuje dva typy výzkumných metod. První výzkumnou metodou bylo polostrukturované interview. Vzhledem k tomu, že náš výzkum probíhal ve třech etapách, používali jsme tři různé polostrukturované rozhovory. Druhou výzkumnou metodou bylo dotazníkové šetření. Pro účely našeho výzkumu jsme zvolili následující metody: NEO pětifaktorový osobnostní inventář (NEO-FFI), Existenciální škála (ESK), Rosenbergova škála sebehodnocení (Self-Esteem Scale), Death Attitudes Profile-Revised (DAP-R) a Dotazník pozorovaných změn.

Výzkum byl realizován v období únor až prosinec 2014. První etapa proběhla před absolvováním respondentovy první ceremonie a zahrnovala v sobě krátký polostrukturovaný rozhovor a online dotazníkové šetření. Druhá etapa se uskutečnila týden až dva týdny po absolvování ayahuascové ceremonie a její součástí byl polostrukturovaný rozhovor a administrace Dotazníku pozorovaných změn. Poslední etapa se odehrála přibližně tři měsíce po absolvování ayahuascové ceremonie a opět se jednalo o krátký polostrukturovaný rozhovor a online dotazníkové šetření.

Výzkumný soubor byl vybrán na základě samovýběru a tvořilo ho 15 lidí – 9 žen a 6 mužů ve věku od 19 do 54 let. Průměrný věk respondentů byl 36, 6 let.

Rozhovory byly nahrávány na diktafon a poté přepsány do textového editoru MS Word. Data byla následně analyzována pomocí metody vytváření trsů a metody prostého výčtu. K analýze kvantitativních dat jsme použili neparametrické metody, a to z důvodu nízkého počtu respondentů ($n = 13$). Ve všech případech jsme k ověření hypotéz zvolili Wilcoxonův párový test.

Mezi nejčastěji zmiňované motivy k účasti na první ayahuascové ceremonii patří: sebezpoznání a sebezkušenost a duchovní vývoj. Dále se objevovaly také tyto motivy: tělesná a duševní očista; rozšíření vědomí; zvědavost; sebezdokonalení; zlepšení zdravotního a psychického stavu; spontánní rozhodnutí a donucení.

Účastníci našeho výzkumu měli zkušenost celkem se třemi různými pořadateli. Devět účastníků má zkušenost z České republiky. Šest účastníků podstoupilo ayahuascovou ceremonii v rámci sebezkušenostního semináře v Peru. Všechny tři typy obřadů probíhaly dle podobného scénáře, jen s drobnými odchylkami, a odpovídaly schématu tradičních domorodých amazonských ceremonií. Na tělesné úrovni docházelo po vypití ayahuascy ke zvracení, nevolnostem, fyzickému neklidu, zimnici a únavě. V ojedinělých případech způsobilo vypití ayahuascy třes, průjem, křeče, bolesti, napětí ve svalech, orgasmus a neschopnost se nadechnout. Nejčastějším typem percepčních změn byla vizualizace, dále

se objevovaly sluchové a vizuální halucinace, změněné vnímání zvuku, zvýšené vnímání zvuků a pocitové vnímání. Kognitivní prožitky byly následující: vhledy; dialog s rostlinou; aha momenty; depersonalizace; zmatenost; dezorientace. Co se týče emoční stránky ceremonie, účastníci zmiňovali pocity vděčnosti, hrdosti, našťvanosti a strachu.

Krátkodobé i dlouhodobé změny byly pozorovány na všech úrovních – tělesné, psychické, vztahové i spirituální a v naprosté většině se jednalo o změny pozitivní.

Týden až čtrnáct dní po ayahuascové ceremonii popisovali účastníci tyto změny: vymizení bolestí v oblasti páteře; příliv fyzické i životní energie. Rovněž udávali, že se cítí fyzicky velmi dobře, jsou nyní klidnější, spokojenější, uvolněnější a vyrovnanější. Změnil se jejich vztah k sobě, k jejich egu a jsou méně závislí na mínění druhých. U některých docházelo k zlepšení jejich vztahů s druhými, k větší otevřenosti ve vztazích a k většímu důrazu na to, s kým se chtějí bavit a s kým ne. Ayahuascová zkušenost vedla u účastníků k utvrzení toho, čemu věřili; k chuti se duchovně rozvíjet; k jinému pohledu na křesťanství; k většímu pochopení duchovna a k větší pokoře a otevřenosti.

Tři měsíce po ayahuascové ceremonii účastníci pozorovali tyto změny: snížení tělesné hmotnosti; větší klid; vyrovnanost; nadhled; důvěru v život; zlepšení vztahů a pocit propojení se vším.

Nebyly nalezeny statisticky významné rozdíly v sebehodnocení, prožívané míře strachu a celkovém skóru ESK měřenými vždy před ayahuascovou ceremonií a tři měsíce po ceremonii. Lidé, kteří se rozhodnou poprvé užít halucinogenní nápoj ayahuasca, skórují výše ve faktoru Otevřenost vůči zkušenosti v NEO-FFI než populační vzorek.

Výsledky našeho výzkumu korespondují s výsledky jiných výzkumů zaměřených na motivaci k účasti na ayahuascových ceremoniích a na přínosy této zkušenosti (Winkelman, 2005; Barbosa a kol., 2005; Kjellgren a kol., 2009; Hariss, Gurel, 2012; Kavenská, Vosáhlová, 2013; Simonová, 2014). Limity tohoto výzkumu jsou: nereprezentativnost vzorku, nízký počet respondentů, subjektivnost pohledu účastníků, chyba na straně výzkumníka a nejednotnost ayahuascové zkušenosti.

Z výsledků našeho výzkumu vyplývá, že již po prvním kontaktu s ayahuascovým nápojem dochází u účastníků ke změnám v jejich životě. Ayahuascová zkušenost má pozitivní přínos na život účastníků a může být cenným nástrojem k seberozvoji, sebepoznávání a léčbě.

Seznam použitých zdrojů a literatury

- Araujo, D. B., Ribeiro, S., Cecchi, G. A., Carvalho, F. M., Sanchez, T. A., Pinto, J. P., Martinis, B. S., Crippa, J. A., Hallak, J. E. C., Santos, A. C. (2012). Seeing With the Eyes Shut: Neural Basis of Enhanced Imagery Following Ayahuasca Ingestion. *Human Brain Mapping*, 33, 2550–2560.
- Balcar, K. (2001). *ESK – Existenciální škála*. Praha: Testcentrum.
- Barbanoj, M. J., Riba, J., Clos, S., Giménez, S., Grasa, E., Romero, S. (2008). Daytime Ayahuasca administration modulates REM and slow-wave sleep in healthy volunteers. *Psychopharmacology*, 196, 315–326.
- Barbosa, P. C. R., Giglio, J. S., Dalgalarrrondo, P. (2005). Altered States of Consciousness and Short-Term Psychological After-Effects Induced by the First Time Ritual Use of Ayahuasca in an Urban Context in Brazil. *Journal of Psychoactive Drugs*, 37 (2), 193–201.
- Barbosa, P. C. R., Cazorla, I. M., Giglio, J. S., Strassman, R. (2009). A Six-Month Prospective Evaluation of Personality Traits, Psychiatric Symptoms and Quality of Life in Ayahuasca-Naive Subjects. *Journal of Psychoactive Drugs*, 41 (3), 205–212.
- Bowie, F. (2008). *Antropologie náboženství*. Praha: Portál.
- Bouso, J. C., Gonzáles, D., Fondevila, S., Cutchet, M., Fernández, X., Barbosa, P. C. R., Alcázar-Corcóles, M. A., Araújo, W. S., Barnanoj, M. J., Fábregas, J. M., Riba, J. (2012). Personality, Psychopathology, Life Attitudes and Neuropsychological Performance among Ritual Users of Ayahuasca: A Longitudinal Study. *Plos One*, 7 (8), 1–13.
- Bouso, J. C., Fábregas, J. M., Antonijoan, R. M., Rodríguez-Fornells, A., Riba, J. (2013). Acute effects of ayahuasca on neuropsychological performance: differences in executive function between experienced and occasional users. *Psychopharmacology*, 230, 415–424.
- Callaway, J. C., Raymon, L. P., Hearn, W. L., McKenna, D. J., Grob, C. S., Brito, G. S., Mash, D. C. (1996). Quantitation of N,N-dimethyltryptamine and harmala alkaloids in human plasma after oral dosing with Ayahuasca. *Journal of Analytical Toxicology*, 20, 492–497.

- Callaway, J. C., Grob, C. S. (1998). Ayahuasca preparations and serotonin uptake inhibitors: A potential combination for severe adverse interaction. *Journal of Psychoactive Drugs*, 30, 367–369.
- Callaway, J. C., McKenna, D. J., Grob, C. S., Brito, G. S., Raymon, L. P., Poland, R. E., Andrade, E. N., Andrade, E. O., & Mash, D. C. (1999). Pharmacokinetics of hoasca alkaloids in healthy humans. *Journal of Ethnopharmacology*, 65, 243–256.
- Campos, J. (2011). *The Shaman and Ayahuasca*. USA: Divine Arts.
- Dobkin de Rios, M. (1994). Drug tourism in the Amazon: Why Westerners are desperate to find the vanishing primitive. *Omni*, March, 16–19.
- Dobkin de Rios, M. (2005). Interview with Guillermo Arrévalo, a Shipibo Urban Shaman, by Roger Rumrill. *Journal of Psychoactive Drugs*, 37 (2), 203–207.
- Dobkin de Rios, M. (2009). *The psychedelic journey of Marlene Dobkin de Rios. 45 years with Shamans, Ayahuasqueros, And Ethnobotanists*. Toronto: Park Street Press.
- DuBois, T. A. (2011). *Úvod do šamanismu*. Praha: VOLVOX GLOBATOR.
- Eliade, M. (1997). *Šamanismus a nejstarší techniky extáze*. Praha: Argo.
- France Control Ayahuasca Plants & Chemicals. (5. května 2005). Získáno 26. ledna 2015 z The Vaults of Erowid website: https://www.erowid.org/chemicals/ayahuasca/ayahuasca_law21.shtml
- Frecska, E., Móré, C. E., Vargha, A., Luna, L. E. (2012). Enhancement of Creative Expression and Entoptic Phenomena as After-Effects of Repeated Ayahuasca Ceremonies. *Journal of Psychoactive Drugs*, 44 (3), 191–199.
- Furst, P. T. (1996). *Halucinogeny a kultura*. Praha: DharmaGaia a Maťa.
- Halpern, J. H., Sherwood, A. R., Passie, T., Blackwell, K. C., Rutenber, A. J. (2008). Evidence of health and safety in American members of a religion who use a hallucinogenic sacrament. *Med Sci Monit*, 14 (8), 15–22.
- Hariss, R., Gurel, L. (2012). A Study of Ayahuasca Use in North America. *Journal of Psychoactive Drugs*, 44 (3), 209–215.
- Harner, M. (2010). *Cesta šamana. Jak probudit svůj vnitřní potenciál*. Praha: DharmaGaia.
- Holman, Ch. L. (2010). *Spirituality for Sale. An Analysis of Ayahuasca Tourim*. (Disertační práce). Získáno 28. března 2013 z ProQuest Dissertations and Theses.

- Holman, Ch. (2011). Surfing for a Shaman. Analyzing an Ayahuasca Website. *Annals of Tourism research*, 38 (1), 90–109.
- Homan, J. E. (2011). *Charlatans, Seekers, And Shamans: The Ayahuasca Boom in Western Peruvian Amazonia*. (Disertační práce). Získáno 28. března 2013 z ProQuest Dissertations and Theses.
- Horák, M. (2010). *Případ Takiwasi*. (Nepublikovaná disertační práce). Univerzita Karlova, Praha.
- Hřebíčková, M., Urbánek, T. (2001). *NEO pětifaktorový osobnostní inventář*. Praha: Testcentrum.
- Kavenská, V. (2012). *Léčba v centru Takiwasi a její vliv na proces formování vztahu k sobě*. (Nepublikovaná disertační práce). Univerzita Palackého v Olomouci.
- Kavenská, V., Vosáhlová, Š. (2013). Zkušenosti s ayahuaskou v Evropě – motivace, možné přínosy a rizika. *E – psychologie* 7 (4), 28–39. Získáno 22. ledna 2015 z http://www.e-psycholog.eu/pdf/kavenska_vosahlova.pdf. ISSN 1802-8853 .
- Kjellgren, A., Eriksson, A., Norlander, T. (2009). Experiences of Encounters with Ayahuasca – "the Vine of the Soul". *Journal of Psychoactive Drugs*, 41 (4), 309–315.
- Krippner, S., Sulla, J. (2011). Spiritual Content in Experiential Reports from Ayahuasca Sessions. *NeuroQuantology*, 9 (2), 333–350.
- Kubíčková, P. (2014). *Subjektivní prožitky účastníků ayahuaskových sezení na území České republiky*. (Bakalářská diplomová práce). Získáno 29. ledna 2015 z <https://theses.cz/id/ujsxuh>
- Kuhl, J., Kazén, M. (2002). *PSSI – Inventář stylů osobnosti a poruch osobnosti*. Praha: Testcentrum.
- Kuchař, J. (1998). *Ayahuasca aneb Tanec s bohy*. Praha: Eminent.
- Labate, B. C. (2011). Paradoxes of ayahuasca expansion: The UDV–DEA agreement and the limits of freedom of religion. *Drugs: education, prevention and policy*, 19 (1): 19–26.
- Labate, B. C., Feeney, K. (2012). Ayahuasca and the process of regulation in Brazil and internationally: Implications and challenges. *International Journal of Drug Policy*, 23, 154–161.

- Lewis, S. E. (2009). Ayahuasca and Spiritual Crisis: Liminality as Space for Personal Growth. *Anthropology of Consciousness*, 19 (2), 109–133.
- Liester, M. B. (2013). Near-Death Experiences and Ayahuasca induced Experiences - Two Unique Pathways to a Phenomenologically Similar State of Consciousness. *The Journal of Transpersonal Psychology*, 45 (1), 24–48.
- Luna, L. E. (2002). *Vegetalismo. Šamanismus mezi mestickým obyvatelstvem peruánské Amazonie*. Praha: DharmaGaia.
- Luna, L. E. (2011). Indigenous and mestizo use of ayahuasca. An overview. In: Dos Santos, R. G. (Ed.). (2011). *The Ethnopharmacology of Ayahuasca*. Kerala: Transworld Reasearch Network.
- Mabit, J. (2007). Ayahuasca in the treatment of addictions. In Winkelman, M. J., Roberts, T. B. (Eds.). *Psychedelic medicine. New evidence for hallucinogenic substances as treatments. Volume 2*. Westport: Praeger Publishers.
- McKenna, D., Towers, G. H. N., & Abbott, F. S. (1984). Monoamine oxidase inhibitors in South American hallucinogenic plants: tryptamine and h-carboline constituents of ayahuasca. *Journal of Ethnopharmacology*, 10, 195–223.
- McKenna, D. J. (2004). Clinical investigations of the therapeutic potential of ayahuasca: rationale and regulatory challenges. *Pharmacology & Therapeutics*, 102, 111–129.
- Metzner, R. (2006). *Sacred Vine of Spirits: Ayahuasca*. Rochester: Park Street Press.
- Ministerstvo vnitra (2013). 463/2013 Sb. – o seznamech návykových látek – Struktura předpisu – Portál veřejné správy. Získáno 26. ledna 2015 z webu Portál veřejné správy: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonStruct.jsp?page=0&idBiblio=81277&recShow=0&fulltext=seznam~20n~C3~A1vykov~C3~BDch~20l~C3~A1tek&rpp=50#parCnt>
- Narby, J. (2006). *Kosmický had*. Praha: Rybka Publishers.
- Owen, B. J. (2006). *Marketing Mysticism and the Purchase of Pilgrimage the Rise of Spiritual Tourism In Cusco and Iquitos, Peru*. (Disertační práce). Získáno 8. ledna 2015 z ProQuest Dissertations and Theses.
- Peru declares Ayahuasca as National Heritage*. (22. července 2008). Získáno 26. ledna 2015 z Psychedelic Medicine website: <http://www.psychointegrator.com/2008/07/peru-declares-ayahuasca-as-national-heritage/#more-25>

- Riba, J., Rodríguez-Fornells, A., Urbano, G., Morte, A., Antonijoan, R., Montero, M., Callaway, J. C., Barbanoj, M. J. (2001). Subjective effects and tolerability of the South American psychoactive beverage Ayahuasca in healthy volunteers. *Psychopharmacology*, 154, 85–95.
- Riba, J., Valle, M., Urbano, G., Yritia, M., Morte, A., & Barbanoj, M. J. (2003). Human pharmacology of ayahuasca: subjective and cardiovascular effects, monoamine metabolite excretion, and pharmacokinetics. *Journal of Pharmacology and Experimental Therapeutics*, 306, 73–83.
- Riba, J., Anderer, P., Jané, C., Saletu, B., Barbanoj, M. J. (2004). Effects of the South American Psychoactive Beverage Ayahuasca on Regional Brain Electrical Activity in Humans: A Functional Neuroimaging Study Using Low-Resolution Electromagnetic Tomography. *Neuropsychobiology*, 50, 89–101.
- Riba, J., Romero, S., Grasa, E., Mena, E., Carrió, I., Barbanoj, M. J. (2006). Increased frontal and paralimbic activation following ayahuasca, the pan-amazonian inebriant. *Original Investigation*, 186, 93–98.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Santos, R. G., Landeira-Fernandez, J., Strassman, R. J., Motta, V., Cruz, A. P. M. (2007). Effects of ayahuasca on psychometric measures of anxiety, panic-like and hopelessness in Santo Daime members. *Journal of Ethnopharmacology*, 112, 507–513.
- Shanon, B. (2002). *The Antipodes of the Mind: Charting the Phenomenology of the Ayahuasca Experience*. Oxford: Oxford University Press.
- Simonová, H. (2014). *Výpravy za ayahuaskou a její užívání v kontextu tradičního šamanského rituálu*. (Magisterská diplomová práce). Získáno 30. ledna 2015 z <http://theses.cz/id/nchnbk>
- Strassman, R. a kol. (2010). *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru*. Praha: Dybbuk.
- Schultes, R. E., Hoffman, A. (1996). *Rostliny bohů. Jejich posvátná, léčebná a halucinogenní moc*. Praha: Mat'a.
- Trichter, S., Klimo, J., Krippner, S. (2009). Changes in Spirituality Among Ayahuasca Ceremony Novice Participants. *Journal of Psychoactive Drugs*, 41 (2), 121–134.

- Trichter, S. (2010). Ayahuasca Beyond the Amazon the Benefits and Risks of a Spreading Tradition. *The Journal of Transpersonal Psychology*, 42 (2), 131–148.
- Tupper, K. W. (2009). Ayahuasca healing beyond the Amazon: The globalization of a traditional indigenous entheogenic practice. *Global Networks: A Journal of Transnational Affairs*, 9 (1), 117–136.
- Tupper, K. W. (2011). Ayahuasca in Canada: Cultural phenomenon and policy issue. In Labate, B. C., Jungaberle, H. (Eds.). (2011). *The internationalization of ayahuasca*. Zurich: Lit Verlag.
- Valíček, P. (2000). *Rostlinné omamné drogy*. Benešov: START.
- Vitebsky, P. (1996). *Svět šamanů*. Praha: Knižní klub, Práh.
- Winkelman, M. (2005). Drug tourism or spiritual healing? Ayahuasca seekers in Amazonia. *Journal of Psychoactive Drugs*, 37(2)
- Wong, P. T. P., Reker, G. T., Gesser, G. (1994). Death Attitude Profile – Revised: A Multidimensional Measure of Attitudes Toward Death. In R. A. Neimeyer (Ed.), *Death Anxiety Handbook: Research, Instrumentation and Application* (121–146). Washington: Taylor and Francis.
- Zelený-Atapana, M. (2007). *Malá encyklopedie šamanismu*. Praha: Libri.

Abstrakt diplomové práce

Název práce: Ayahuascové obřady – motivace a efekty

Autor práce: Šárka Vosáhllová

Vedoucí práce: Mgr. Martin Kupka, PhD.

Počet stran/znaků: 70/ 130 415

Počet příloh: 8

Počet titulů použité literatury: 68

ABSTRAKT

Výzkumným problémem této práce je první zkušenost s ayahuascou, jihoamerickým halucinogenním nápojem. Cílem našeho výzkumu bylo popsat: motivaci účastníků, kteří se rozhodnou poprvé navštívit ayahuascový obřad; průběh ayahuascového obřadu; krátkodobé a dlouhodobé efekty ayahuascové zkušenosti na rovině fyzické, psychické, vztahové a duchovní; pomocí relevantních výzkumných metod osobnost účastníků, zda u nich dochází ke změnám ve vztahu k sobě, ke smrti a v jejich schopnosti zacházet se sebou a se světem. Jedná se o kvantitativně-kvalitativní výzkum, který kombinuje metodu polostrukturovaného rozhovoru s dotazníkovým šetřením. Výzkumný soubor byl vybrán na základě samovýběru a tvořilo ho 15 účastníků. Mezi nejčastěji zmiňované motivy k účasti na první ayahuascové ceremonii patří: sebepoznání a sebezkušenost a duchovní vývoj. Krátkodobé i dlouhodobé změny byly pozorovány na všech úrovních – tělesné, psychické, vztahové i spirituální a v naprosté většině se jednalo o změny pozitivní. Z výsledků kvantitativní části vyplývá, že lidé, kteří se rozhodnou poprvé užít halucinogenní nápoj ayahuasca, skórují výše ve faktoru Otevřenost vůči zkušenosti v NEO-FFI než populační vzorek.

Klíčová slova: *ayahuasca, ayahuascové obřady, motivace, efekty*

Abstract of Thesis

Title: Ayahuasca sessions – motivation and effects

Author: Šárka Vosáhlová

Supervisor: Mgr. Martin Kupka, PhD.

Number of pages and characters: 70/ 130 415

Number of appendices: 8

Number of references: 68

ABSTRACT

The research problem of this work is the first experience with Ayahuasca, a South American hallucinogenic tea. The aim of our research is to describe: the motivation of participants who decided to visit the ayahuasca ceremony for the first time; the form of the ceremony; the short and long term effects of Ayahuasca experience at the physical level, the mental level, the level of relationships and the spiritual level; the personality of the participants by using relevant research methods and whether they experienced changes in relation to themselves and to death and in their ability to deal with themselves and with the world. It is a quantitative-qualitative research that combines semi-structured interview with a survey using a questionnaire method. The research sample was selected on the basis of self-selection and consisted of 15 participants. The most frequently mentioned motives to attend the first Ayahuasca ceremony include: self-knowledge and self-experience and spiritual development. The short and long term changes were observed at all levels - the physical level, the mental level, the level of relationships and the spiritual level, and in the vast majority they were positive. The results of the quantitative part show that people who decided to take the hallucinogenic tea, Ayahuasca, for the first time had a higher score in the factor of Openness to experience in the NEO-FFI than population sample.

Keywords: *ayahuasca, ayahuasca sessions, motivation, effects*

Seznam příloh

Příloha 1: Formulář zadání diplomové práce

Příloha 2: Dotazník pozorovaných změn

Příloha 3: Obsah vizí některých účastníků

Příloha 4: Osobní poselství jednotlivých účastníků

Příloha 5: Otázky polostrukturovaných rozhovorů

Příloha 6: Ukázka úvodního rozhovoru

Příloha 7: Ukázka rozhovoru týden po zkušenosti

Příloha 8: Ukázka rozhovoru tři měsíce po zkušenosti

Příloha 1: Formulář zadání diplomové práce

Příloha 2: Dotazník pozorovaných změn

Pozorujete na sobě některé z těchto změn?

(1 – vůbec nepozoruji, 2 – spíše nepozoruji, 3 – nevím, 4 – spíše pozoruji, 5 – rozhodně pozoruji)

Na tělesné úrovni:

Zostření smyslů	1	2	3	4	5
Nárůst životní energie	1	2	3	4	5
Zvýšení snové aktivity	1	2	3	4	5
Větší potřeba spánku	1	2	3	4	5
Kvalitnější spánek	1	2	3	4	5
Zvýšení chuti k jídlu	1	2	3	4	5
Zvýšení běžného vnímání vlastního těla	1	2	3	4	5
Lepší koordinace	1	2	3	4	5
Úleva od fyzické bolesti	1	2	3	4	5
Lepší pozornost a soustředěnost	1	2	3	4	5
Zbavení se závislostí (cigarety,...)	1	2	3	4	5
Větší péče o své tělo (zdravá výživa, sport,...)	1	2	3	4	5

Na psychické úrovni:

Větší citlivost	1	2	3	4	5
Převaha pozitivních emocí – radost, vyrovnanost, otevřenost k druhým	1	2	3	4	5
Emoční otupělost	1	2	3	4	5
Smutek	1	2	3	4	5
Úzkost	1	2	3	4	5
Hlubší poznání sebe sama	1	2	3	4	5
Přijetí sebe samého	1	2	3	4	5
Nárůst kreativity	1	2	3	4	5
Lepší spojení se životem (žití tady a teď)	1	2	3	4	5
Pocit vnitřního klidu	1	2	3	4	5

V oblasti mezilidských vztahů:

Větší otevřenost k druhým	1	2	3	4	5
Obnovení a prohloubení vztahů	1	2	3	4	5
Větší intimita ve vztazích	1	2	3	4	5

V duchovní oblasti:

Pocit harmonie a jednoty s okolím	1	2	3	4	5
Změna životní filozofie (jiný pohled na život)	1	2	3	4	5
Rozvoj spirituality	1	2	3	4	5

Příloha 3: Obsah vizí některých účastníků

- A vlastně jsem tam měla jakoby vizi toho, že jsem viděla v podstatě všechny své minulé životy a minulé zkušenosti v podobě jakýchsi diamantů. Kdy vlastně to, řekněme, ta hlavní myšlenka toho byla, že každá zkušenost, ať už teď tady můžeme vnímat jako dobrou nebo špatnou, tak má svoji hodnotu a není méněhodnotná, než ty ostatní, a je jedinečná.
- A já jsem tam na chvíli měla okamžik, kdy jsem tam měla takový to jako vědomí, tak jako teď nevím, povídám si tady s tím duchem tý ayahuascy, nebo si povídám jenom sama se sebou ve své hlavě? A v tu chvíli mi tam přišlo já, moje já, stouplo si vedle ayahuascy a začlo si ze mě dělat prdel a tak jako tančili do rytmu a začali zpívat „we speak same language“, takže jsem se zase začla strašně smát, trochu mi to připomnělo Harryho Pottera, jak je tam taková ta scéna, myslím, že v tom posledním díle, kdy vlastně je mrtvej a teď se ho jako ptá, jestli je to skutečný, nebo se to děje jenom v té hlavě a on mu odpovídá, samozřejmě, že se to děje jen v tvé hlavě, ale to neznamena, že to není skutečný.
- Ztělesnila se do takový, něco mezi bohyní Gaiou a vílou s prostě takovýma dlouhýma, fakt nádherná prostě žena, ale úplně ona byla tak krásná, až to bylo pro mě šílený, až to bylo pro mě jakoby nesnesitelný, ale ne z nějakýho důvodu žárlivosti nebo tak, ale že ona byla fakt tak strašně plná energie, když jsem se na ní koukala. A tý její oči, ty byly prostě úplně neuvěřitelný, to bylo prostě až nesnesitelný se do nich dívat, já bych řekla až skoro d'ábelský, ale ono to nebylo d'ábelský. Já jsem v životě takovou energii nepoznala, pro mě to bylo prostě šílený se na ní dívat. Ona byla nádherná, neuvěřitelně plná, smysluplná, krásná, ale jakoby ta její energie byla tak jako obrovská, že to pro mě bylo až jako nesnesitelný, prostě strašně těžký to nějakým způsobem vstřebat tu její přítomnost, že jo.
- A v těch vizích najednou koukám, kde to jsem, všude bláto, nějaký hybridi se tam jako pohybují. A tak koukám a říkám si, týjo, tak já jsem asi v pekle. Já jsem normálně v pekle. Tak na to koukám a oni si mě všimli, že jo. Jako s tím uvědoměním, když jsem si všimla, že koukám jako do pekla, že jsem v pekle, tak se mi ti hybridi, co se tam pohybovali, to byli démoni prostě různých podob hnusných, jo prostě nějaký příšery.
- Zavřela jsem oči a viděla jsem něco jako ve smyslu, jak máš film Predátor, jak tam byl ten predátor, taková obrovská jako hnusná ještěrka, nějakéj jako fakt slizkej

hmyz. Si pamatuju jakoby, ne jenom tohle, ale to mě na tom uchvátilo jako úplně nejvíc. Měl takový jako trojitý kusadla, taková blána s takovýma jakoby kusadlama, za tou blánou dál do té pusy byla jakoby další blána a ještě jakoby větší kusadla a vypadalo to fakt hrozně v tu chvíli, teď to tak nevyzní, ale bylo to fakt hnusný, ještě ty červený oči, když jsem to viděla.

- A pak si pamatuju, že jsem, to bylo po té druhý skleničce, že se mi zdálo, měla jsem zavřené oči, a zdálo se mi, jak hraje taková hrozně krásná hudba, taková neurčitá, myslím, že tam byla jenom melodie, určitě tam nikdo nezpíval a já jsem tam tancovala, ne jako tancovala, jenom jsem se objímala s nějakou holkou, ta holka vypadala de facto jako já a bylo to hrozně intenzivní objetí, že jsem, takový hrozně intimní v té chvíli jsem cítila, že jsem si s tím člověkem hrozně blízka. No a tak to pokračovalo, já jsem tam s tou holkou furt tančila, objímaly jsme se, byly jsme k sobě přitulený a najednou mi došlo, že ta holka, ta, se kterou tancuju, že to jsem já.
- To bolo niečo, čo som si ani nepredstavovala, že zažijem a v priebehu toho som zažívala, že je aj taká možnosť, že sa nemusím vrátiť späť. Že viem, že to nemusím prežiť. To bol ako možno taký zážitok, ako ja som si to v tom stave nepopisovala, že zážitok smrti a znovuzrodenia, ale ono to bolo ako by som sa dostala do sveta mŕtvych, alebo proste úplne mimo zem, mimo, ja som proste nevedela, kde je zem, nevedela som, kde sú, alebo mne sa stratil fyzikálne zmysel priestoru, akože smery hore, dolu, doľava, proste hmat, čuch, ja som necítila vlastné telo. Ja som nevedela, to bol jeden šedý priestor a ja som bola len čisté vedomie bez vedomia toho, že mám nejaké telo, že mám potrebné nejaké zmysly. Ja som nevedela, ako sa dostať naspäť do svojho tela, ako sa dostať naspäť. Ja som stratila úplne kontakt, že som nepočula icar. Tam nebolo nič. A tam nebolo nič, čoho sa chytiť, a potom som sa vrátila naspäť. A ja vlastne ani neviem, ako som sa vrátila naspäť, ale postupne sa mi. Potom som mala takú víziu, že sa mi postupne neskladal ten vesmír naspäť do seba ako vo vízii najskôr. Pričom som zažívala obrovskú úľavu, obrovskú vďačnosť za to, že bol svet stvorený, za to že bol stvorený život, za to že bol stvorený v takej forme, v akej bol stvorený. Že to je úžasný zázrak.

Příloha 4: Osobní poselství jednotlivých účastníků

- I to poselství, nevím, že spíš jsem si ujasnila, že ta duše si toho prošla hodně, jako že jsem si to chtěla i potvrdit, že je to tak, jak jsem to cítila předtím jako že, takže to tak je.
- Měla jsem tam závěr, který jsem tam i sharingovala, že jsem láska a že jsem všude. Láska není jenom úsměv a objetí, láska je prostě ta upřímnost a to, že prostě, nevím, jak to mám vyjádřit, že tady jsem, že jsem všude, že jsme všichni všude, prostě rozptýlení, že to vnímám a možná jsem naštvaná, že to nevnímají ti druzí.
- Podvědomě asi jo, na prvním místě jsem viděl v té chobotnici, že každý si zvolil sám své místo v celku a stejně mám místo i já.
- Že to, čo považujeme za samozrejmosť, že človek až v tejto chvíli zistí, že je to obrovský rozdiel, byť len v nejakom spirituálnom priestore, že to je obrovský rozdiel, že to je obrovské šťastie. A že to je niečo, že to je ten samotný zázrak. A fakt ako obrovský vďaka za život a také to vedomie toho, že to je boží zámer, že tento svet existuje.
- Mám pracovať s jednou látkou a zatiaľ vôbec nevím jak, mám pracovať s medem. Dostala som poselství, jak pracovať se svým mužem. Dostala jsem ukázkou toho, jak se vyrovnat, jako vyrovnávat s negativními emocemi.
- Poznání svého života, svých chyb, jako opravdu taková rekognoscace svého dosavadního života a vlastně poznání, že na těchto těch chybách, že můžu v nich pořád pokračovat, ale že si teda moc nepomůžu, anebo že to můžu změnit.
- Že nemám být lehkovážný, ale to mi řekl spíš tabák. Já v některých situacích nevnímám vůbec riziko, jako necítím. Takže tohle mi přišlo jako takové hlavní upozornění, nezabít své děti.
- Že musím dávat víc pozornosti tělu, aby si toho napětí a uvolnění užilo víc.
- Ukázala mi, že existuje mnohem, mnohem větší energie, než jsem si myslela. A že i ve mně existuje mnohem, mnohem větší energie, než jsem si myslela. Že tu energii můžu nějakým způsobem jakoby investovat a to, co je špatný, že můžu transformovat.

Příloha 5: Otázky polostrukturovaných rozhovorů

PŘED CEREMONIÍ

1. Jaký je důvod Vašeho prvního užití ayahuascy? Co stojí za Vaším rozhodnutím?
2. Jaká máte očekávání (nějaké změny týkající se tělesného stavu, vztahu k sobě, mezilidských vztahů,...)?
3. Máte nějakou jinou zkušenost se změněnými stavy vědomí? Nějakými jinými psychedeliky? Co jste si z této zkušenosti odnesl/a? Do jaké míry to ovlivnilo Vaše rozhodnutí zúčastnit se ayahuascového obřadu?
4. Jak jste se k ayahuasce dostal/a (včetně kontaktu na pořadatele)?
5. Máte nějaké obavy (jaké)? Souvisí tyto obavy s předchozími zkušenostmi s psychedeliky?
6. Jakou roli hraje ve Vašem životě víra?
7. Provozujete nějakou formu duchovní praxe? Jakou?
8. Věříte v kontinuitu vědomí (v život po smrti, formu posmrtné existence)?

TÝDEN PO

1. Jak obřad probíhal? Co jste během něj prožíval/a?
2. Pozorujete u sebe nějaké změny?
3. Jak je na tom teď Váš zdravotní stav? Pozorujete nějaké změny (pozitivní i negativní) na tělesné úrovni?
4. Změnil se nějak Váš vztah k sobě?
5. Pociťujete změny ve vztazích k druhým lidem?
6. Jak je na tom teď Váš duchovní život?
7. Dostal/a jste nějaké poselství od ayahuascy?
8. Bylo pro Vás důležité sdílení, které probíhalo po obřadu? V čem konkrétně bylo přínosné?
9. Co vnímáte na této zkušenosti jako nejcennější?
10. Máte v plánu pracovat dále s tím, co jste se dozvěděl/a? Jak konkrétně?

3 MĚSÍCE PO

1. Vedla tato zkušenost k nějakým dlouhodobým změnám ve Vašem životě?
2. Jak zpětně hodnotíte tuto zkušenost?
3. Všimlo si Vaše okolí změn, které se Vám odehrály?
4. Absolvoval/a jste v průběhu těchto tří měsíců další obřad? Případně jak probíhal? Co Vám přinesl? Chtěl/a byste navštívit další obřad?
5. Doporučil/a byste tuto zkušenost jiným?

Příloha 6: Ukázka úvodního rozhovoru

Demografické údaje: žena, 54 let.

- 1. Jaký je důvod Vašeho prvního užití ayahuascy? Co stojí za Vaším rozhodnutím?** Já si chci rozšířit vědomí, moje úzce zaměřené. Tečka. Nevím, jak bych to měla jinak nazvat. **V jakém smyslu?** No, mám různé pohledy na svět, omezené nějakými smysly a nějakým vnímáním a nějakými dosavadními zkušenostmi, realitou, která mě obklopuje a tak a protože jsem se s tím setkala, to možná bude jako dvojka, trojka, poprvé jsem se s tím potkala, když jsem četla, nebo viděla na internetu od Igora Chauna nějaké setkání právě s tím, nějaké popisy a tak, no tak mě to začalo zajímat, protože jsem to do té doby neznala a nevěděla jsem, co to je. Ty stavy mě jednak jakoby děsí, na jedné straně mám trochu strach, jak mi bude fyzicky a na druhé straně, no já ten strach přiznám, já ho prostě mám, protože jsem omezená svým strachem hodně. Já mám za sebou hodně takových životních zkušeností. Kdy jsem, kdy mě ten strach jakoby omezil a válcoval. Jednak se chci zbavit strachu, překonat ten strach a jednak jsem tam fikaně nejdřív vyslala moje děti, syna a dceru. Přežili to, měli z toho každý různé zážitky, každý jiné, diametrálně odlišné. *(Následující část byla vynechána z důvodu zachování anonymity.)*
- 2. Jaká máte očekávání (nějaké změny týkající se tělesného stavu, vztahu k sobě, mezilidských vztahů,...)?** No, ten záměr je to rozšířené vědomí, vidět, pocítit, prožít něco, co jinak, než jsem schopná teď. Nevím, jestli je to správně, že si tím pomáhám jakoby drogou, abych se k tomu dostala. ... Zatím se vyskytuju v takovéhle realitě, která na to tak pohlíží, tak i já si to chci prostě tak osahat, abych, no a navíc předpokládám, že mi to třeba pomůže v mé práci, v tom nadhledu ze stran práce s těmi lidmi a s tou mou vírou, že buďto si ji utvrdím nebo si ji posunu někam. Asi tak. **Máte nějaká očekávání, co se týče fyzického stavu?** No to mám. No tak trošku i jo. Nemám žádné zásadní problémy, nejím žádné léky, na nic se neléčím, ale subjektivně jsem vždycky trpěla bolestmi páteře a tak, teďka ne, ale nějaký takový ozdravný proces možná, ale ne nějaký konkrétní. Nemám nějaké konkrétní bubáky, které prostě teďka potřebuju řešit, ale takové ozdravení bych očekávala. No, v podstatě bych se těšila, kdyby tam mohlo být.

- 3. Máte nějakou jinou zkušenost se změněnými stavy vědomí? Nějakými jinými psychedeliky? Co jste si z této zkušenosti odnesl/a? Do jaké míry to ovlivnilo Vaše rozhodnutí zúčastnit se ayahuascového obřadu?** Ne, jednou jsem byla zase pod vedením doktorky xxx, co léčí konopím, tak v její asistenci jsem kouřila marijánu a to bylo všechno, jinak opravdu ne. *Co jste si z té zkušenosti odnesla?* Nic, protože to se mnou nic neudělalo. Žádnou zkušenost nemám, jenom že to teda kouřím a že jsem se do toho pustila ve svých tolika letech. Zase jsem překonala ten strach, že jsem to nechtěla nikdy do toho jít, do takových nějakých pomocných berliček v uvozovkách, jak jsem to dřív nazývala, jo. Chci si to prostě osahat, abych buďto změnila názor, nebo si na něm trvala.
- 4. Jak jste se k ayahuasce dostal/a (včetně kontaktu na pořadatele)?** Takže vlastně tím, že ona mi o tom vyprávěla, že to existuje, tak jsem pojala rozhodnutí, že to zkusím, přihlásila jsem se, v tom únoru nebo kdy jsem se fakt bála, že jsem to vzdala, poslala jsem tam syna, protože já jsem chtěla jít původně se synem. Syn jel, ale místo mě vzal svoji dívku. Takže tam byli ve dvojici. V pravdě tam nechtěli jet, takže já jsem prostě přihlásila dva lidi s tím, že do toho půjdu, ale měla jsem takovou jako obavu, že to možná nedám. *A v čem konkrétně?* No tady v tom, že mi třeba bude tak špatně, nebo že prostě, že mi bude špatně. Že, měla jsem prostě strach, neuchopitelný. Nevím, prostě jsem to tak cítila, vyplynulo to ze situace, že se chtěla přihlásit ta holka, xxx, tak já jsem jí to jakoby přenechala, jako že jed' a tak dál. Takže asi tak. Takže jsem jako chtěla jet, vzdala jsem to a teď si myslím, že nazrál jakoby čas, že jsem si to jakoby osahala přes ty svoje děti, přes to jejich, oni přijeli prostě fakt jiní, dcera teda měla hnusné zážitky, úplně šílené zážitky a říkala, že by možná už znovu nejela. To byla jakoby první zkušenost, tak ten můj strach se jakoby ještě zvětšil. Pak tam jel za týden možná za čtrnáct dní syn a ten přijel zase s úplně jinými zážitky, úplně prostě úžasnými, i ta xxx, tak jsem jakoby, nechtěla jsem to úplně vzdávat i po té mé dceři, ale teďka už mám trochu obavu, to se přiznám. Tím, že se xxx rozhodl, že taky pojede, tak se cítím dobře.
- 5. Jakou roli hraje ve Vašem životě víra?** Byla jsem původně těžká ateistka, vychovaná v komunistickém duchu a postupně mou prací a nějakým osobním rozvojem se čím dál více, si myslím, že nějaké duchovní zákony, věřím tak, že jsem schopna říct, že tomu věřím. Jo, že jsem naladěná na to věřit, jak jsem řekla na začátku, že prostě nějaké vibrace, zákon přitažlivosti a tak dále. Zákon akce a reakce.

- 6. Provozujete nějakou formu duchovní praxe? Jakou?** Nevím, jak to nazvat, tak cvičení jógy, medituju si občas, ale tak jako normálně nohama na zemi a myslím, že žádné úlety a tak.
- 7. Věříte v kontinuitu vědomí (v život po smrti, formu posmrtné existence)?** Nevěřila jsem a věřím. Nemám představu. Patří to k té formě duchovní zákonů, že to tak je, že se ta duše prostě nějak vyvíjí v různých tělech, takže věřím. Nevěřila jsem, věřím.

Příloha 7: Ukázka rozhovoru týden po zkušenosti

Demografické údaje: žena, 45 let

- 1. Jak obřad probíhal? Co jste během něj prožíval/a?** Tak první jsme měli tu purgativní část, vlastně očistu tělesnou. První den jsme měli, jakoby dostali jsme na průjem. A druhý den jsme měli na zvracení. A teprve třetí den jsme měli sezení s ayahuascou. A po tom sezení jsme odcházeli za dva dny za tři dny do džungle na dietu, která trvala tři dny. A vlastně ten první večer to bylo to druhé sezení s ayahuascou, kterého jsem se já teda nezúčastnila. A po dietě jsme se vraceli zpátky do centra, kde bylo poslední sezení s ayahuascou. Takže dohromady tři jsme měli, plus teda mezitím ta dieta. ***Jak u Vás probíhala ayahuascová ceremonie, když vezmete tu první a pak tu druhou, co jste zažila?*** Tak ta první ayahuasca bylo to takový opravdu vkročení do neznáma. To vlastně i to při tom prvním podání toho nápoje naše skupina kromě asi dvou účastníků neměla téměř žádné vize, že to jakoby v uvozovkách nepůsobilo, což tomu curanderovi bylo nejdříve, nejdříve s podivem, proč se to tak dělo. A já teda jsem měla nástup až při tom druhém použití toho nápoje, kdy jsem vlastně měla takový opravdu, bych řekla, velký, rychlý nástup. Až takové katapultování do nějakých, já nevím, jiných dimenzí, kde vlastně jsem se dostala do nějakého světa, kde jsem nechtěla být, jo, já jsem byla v barevném takovém zvláštním světě a vlastně jsem to hrozně pociťovala na fyzickém těle. Měla jsem třes, byla mi zima a bylo mi špatně od žaludku na zvracení a vůbec jsem se v tom stavu necítila dobře, takže to byl začátek, kdy vůbec nedokážu odhadnout, jak dlouho se mi to dělo. Ale při pozdějším rozebírání té situace, tak nám bylo vlastně zodpovězeno, že první se to projevuje na tom fyzickém těle, takže ten třes a toto všechno asi byla první součást, kdy já jsem to pociťovala hrozně nepříjemně. Potom vlastně po nějakém zklidnění a uzemnění, nebo po takovém si nějakém ubezpečení, že jsem jakoby v místě, kde jsem seděla, tak teprve mi začly přicházet vize. Vize většinou na jedno téma, které jsem chtěla řešit. A ta druhá ceremonie, tak tam jsem byla už jakoby zklidněná, taková, že jsem byla uvolněnější, a když při prvním vlastně nápoji, bylo to také slabší, a teprve až po tom druhém požití té ayahuascy, tak jsem vlastně vize, nebo vize, měla jsem spíš takové pocity, jako by to šlo, protínala mě ta energie jakoby tělem, že jsem ji vnímala v celém tom těle. A vize jsem sice měla, ale taková ta telepatie, nebo

komunikace s tou rostlinou tam jakoby neprobíhala tak jako při té první. Tam jsem spíš byla, jakoby spíš vnitřně jsem pociťovala ty proudy té energie, takové jakési očištné. Takže tam rozdíl byl veliký. *Uměla jste si vysvětlit, co ty vize znamenají?* Jo, já jsem to neměla symbolický, já jsem spíše měla vizuálně takové, já jsem spíš řešila rodinné jakoby rodinné generační problémy, kde jsem viděla ženskou linii a tam jsem viděla své předky, ať už jako babičku, maminku, sebe i mou dceru, v takové jako jedné linii a v takové jakoby jednotě a to samé u mužů. Ale neměla jsem tam symboly, takže já jsem si spíš řešila tady to rodové zatížení, nebo takové věci. *A jak u Vás probíhala ta dieta?* Tu dietu, vlastně jsme byli v osamocení. První den byl půst a kdo chtěl, mohl v tom půstu pokračovat. A každý měl určenou rostlinu, kterou požíval, kterou vlastně požíval třikrát denně. A já jsem třeba měla rostlinu, která měla u mě vyvolávat vzpomínky zpět a projevit emoce, které u mě nebyly projevené buďto radosti, nebo smutku. Takže tam jsem spíš přemýšlela o tom a dostávaly se mi vzpomínky třeba na dětství a na takové, nevím, kdy jsme s rodinou prožívali různé okamžiky, tak tam to spíš byly tyto věci. Že se opravdu člověk začal i smát do toho. Ale první dva dny jsem spíš byla hodně i s přírodou jakoby v té symbióze a tam jsem pak pociťovala hodně jakoby vtažená do té přírody, jakoby k té Matce Zemi a bylo mi tam hrozně dobře a pozorovala jsem tam různý hmyz a různý živočichy, který třeba u nás nejsou a bylo to takové jako spíš s tou Matkou Zemí. A pak se mi předposlední večer neudělalo zrovna dobře. Z mého zdravotního hlediska jsem měla takový menší, takové motání hlavy, takže já jsem poslední den zůstávala jakoby na lůžku, v tom úkrytu, a tam jsem buďto spala, nebo jsem teprve měla takové vnitřní jakoby vnímání sebe sama a takového vnitřního uvědomění. Kdybych to řekla jakoby hlubokou meditaci a hluboké uvědomění. Takže ta dieta tam byla naprosto přesně načasovaná, kdy jsem si fakt uvědomila, že ty dny a ty noci měly svůj význam, že to tam to uvědomění sebe sama bylo fakt jako důležitý.

- 2. Pozorujete u sebe nějaké změny?** Já si pozoruju na sobě spíš, že jsem taková klidnější a že spíš se zabývám, nebo tak jako, že se nezabývám, nebo věci, které mě dříve nějakým způsobem narušovaly, takže mě nechávaj klidnou. A že se, já nevím, řekla bych, že jsem taková víc vyrovnanější a spokojenější, by se dalo říct.
- 3. Jak je na tom teď Váš zdravotní stav? Pozorujete nějaké změny (pozitivní i negativní) na tělesné úrovni?** No, to bylo i jeden z důvodů, proč jsem i se rozhodla odjet do Peru. Já jsem na to docela jako brala velkou důležitost, ale

vlastně ani na té dietě, jak jsem řekla, že se mi tam neudělalo dobře, tak bylo jedno z toho, že jsem nevěděla proč. Vlastně ještě, když je člověk v klidu, tak proč se mi to dělo. A vlastně i přitom druhém sezení, tak jsem vlastně slyšela takové nepříjemný, já mám vlastně takový šum, tomu se říká tinnitus v uchu, takže šum v uchu, takže ten přetrvával. Takže takový to, že by se mi to mělo zlepšit, tak jsem si řekla, no dobře, tak se to asi nestane. No tak, nás si vlastně při tom druhém sezení, nás totiž bylo méně, a brali si nás jako jednotlivce k těm curanderům a vlastně se oni věnovali přímo jakoby nám po dobu nějakou. Takže já jsem si uvědomila, že vlastně se mi ten zdravotní problém tam jakoby nevyřešil a tak jsem přijmula, že to tak je, a teprve až vlastně při těch cestách, tak tam se mě udělalo zle z nějakých pachů. My jsme vlastně po té dietě byli citliví na různé podněty a jedno z toho byly vlastně intenzivní pachy. A my jsme byly v obchodě s drogérií, se mi tam udělalo zle a znovu jsem měla takovou nestabilitu a musela jsem vlastně asi minimálně deset, já nevím, pět hodin být v klidu. A až teprve po tady této události se mi ten šum, nechci říct, že úplně zmizel, ale že ho nevnímám, že je hrozně slabý a pocit toho zalehnutí ucha nemám vůbec, což u mě bylo ve větší nebo menší míře. Takže já teďka se cítím z téhle té zdravotní stránky dobře. Že mě to neobtěžuje, tak. Jako když si vzpomenu dříve, tak já nevím, i třikrát za měsíc se mi stalo, že mě to vyřadilo úplně z mého života, kdy jsem nebyla schopna vstát z postele, ta nestabilita byla taková, že mi to nedovolovala. Takže já v tuto chvíli se cítím velice dobře.

4. **Změnil se nějak Váš vztah k sobě?** No, tak já říkám, že jsem, jaksi pocit'uju nějaké uklidnění vnitřní a jakoby víc si důvěřuji, nebo já nevím, jak to říct, ale je to tak, že člověk, jak kráčí tou cestou, tak jsem se snažila, jak se říká, mít se sama ráda a neubližovat si, tak mi připadne, že jsem teď víc v harmonii.
5. **Pocit'ujete změny ve vztazích k druhým lidem?** No, tak jak už jsem řekla předtím, že vlastně některé věci, jak člověka iritují, nebo už by na to reagoval nějakou poznámkou, takže teď vlastně to nechávám plynout, já nevím, prostě nemám potřebu se zapojovat do takových rádoby hádek nebo něco takového. Takže vlastně já si myslím, je to možná krátká doba, ale já si myslím, že má reakce byla občas dříve taková, že jsem prostě reagovala na ty podněty od těch druhých třeba zbytečně. Že některé ty věci, jsem si pak říkala, že je zbytečně řeším, že to není moje věc. Takže si myslím, že to je zatím na takové úrovni, že jsem sama se sebou spokojená i s tím, i s tou komunikací s jinými.

- 6. Jak je na tom teď Váš duchovní život?** Tak tam vlastně, kde jsme byli v tom místě, tak ta duchovní a spirituální část tam je jakoby hodně silná. A jedno z těch mých přání bylo se vlastně přiblížit k tomuto. A já jsem vlastně při tom prvním sezení s ayahuascou měla vize k těm rodinným příslušníkům a takové uvědomění, že dříve mí předci vlastně věřili a možná ta víra je pro ten život, byli taková spokojenější. A já jsem si tam uvědomila, že vlastně naše generace a vlastně i mých rodičů, že jakoby nějakým způsobem o tu víru přišli. A já nevím, já třeba jsem tam prožívala takové jako pocity lásky a uvědomila jsem si, že ta láska je jakoby všudypřítomná, ale že to člověk tak nějak nevnímá, anebo že ji hledá v těch ostatních lidech, nebo tak jakoby se snažil si ji nějakým způsobem přitáhnout a že vlastně já asi nemám potřebu chodit do nějakých kostelů. Ale že jsem si uvědomila, že fakt jakoby v kontaktu s těma lidma, že ta láska vlastně je a proudí, akorát že člověk nebyl tak nějak vnímavý na to.
- 7. Dostal/a jste nějaké poselství od ayahuascy?** Ne, nemůžu říct. Tam se mi to nepodařilo. Mě to pořád táhlo k těm rodovým, k té očistě rodové, láskyplné. A žádné poselství jsem nedostala.
- 8. Bylo pro Vás důležité sdílení, které probíhalo po obřadu? V čem konkrétně bylo přínosné?** Hm. No, tak my jsme měli vlastně tu skupinku našich lidí, kde s naší vedoucí jsme po těch ceremoniích seděli a vlastně se sdílelo. A někteří lidé to potřebovali říct dopodrobna. A já si myslím, že já jsem řekla to podstatné, ale ty pocity, takové ty už niterní, ty už ani jako nejde sdělit. Ale zas naopak si cením toho, že některé ty věci, co říkali ostatní, tak jakoby se člověkově, tak vzpomene si třeba na něco. Nebo viděl tam takový psychologický příklad toho, že i ostatní, co sdělují, že je pro ně asi důležité. Takže určitě to bylo, ale pak si myslím, že i sdílení s moji nejbližší, co taky měla zkušenost, tak to pro mě bylo taky důležité. Vzájemně si říct pocity a vlastně jsme z rodu jednoho, tak jsme měly tu první ayahuascy obdobnou, takže to bylo hrozně zajímavý.
- 9. Co vnímáte na této zkušenosti jako nejcennější?** Já jsem totiž většinou byla člověk extrovertní a umím jako, zařizovala jsem různé výlety s přáteli a měla jsem pocit, že vlastně musím být obklopena lidmi, a teprve nyní jsem si uvědomila, že i člověk sám se sebou, a že si vlastně vystačí a že vlastně i tak, jak jsem byla sama na té dietě, úplně sama, tak že mi tam bylo moc dobře. Takže to je jedno z uvědomění, že je dobře být fakt v klidu a sám se sebou a že na tom není nic

špatného. A naopak si myslím, že těch rušivých momentů a řekla bych, že jsem je vyhledávala a že jich bylo zbytečně moc.

10. Máte v plánu pracovat dále s tím, co jste se dozvěděl/a? Jak konkrétně? No, tak asi teď v tuto dobu mě asi nezbyde nic, než si pročítat mé zápisky, který jsem si jako dopodrobna dělala a věřím tomu, že tam člověk občas najde i něco, co buďto zapomněl, nebo co se mu obnoví. A asi ta práce na sobě. Jako pokračovat v té cestě dál a uvidíme. Určitě to byla zkušenost vlastně s tím otevřeným vnímáním pro mě poprvé a myslím si, že to není už konečná jakoby verze, takže uvidíme, jestli se poštěstí třeba znovu spolupracovat s touto rostlinou a jako určitě bych za to byla jako vděčná taky. Ale nepřikláním se k tomu až tak stoprocentně, že bych to musela mít, jako jo, že vidím, že člověk vlastně tady v Evropě je zde posazenej a že ta práce, že každý by měl na sobě tak dělat, aby byl spokojenější a že takovýma jako krůčkama se k tomu postupně jako nějak dopracovává. Tady ta zkušenost byla spíš taková přímá, jako rychlejší a nevím, bylo to takové nenásilné, i když z toho měl člověk trochu obavu.

Příloha 8: Ukázka rozhovoru tři měsíce po zkušenosti

Demografické údaje: žena, 45 let

- 1. Vedla tato zkušenost k nějakým dlouhodobým změnám ve Vašem životě? Já si myslím, že určitě ano. Teď jsem taková klidnější a řekla bych, že fakt nic tak jako nerozhází, že jsem, já nevím, jestli říct rozhodnější, to nevím, ale že jako určitý věci vidím tak jako s nadhledem, že neřeším takový věci, který by se mě fakt neměly týkat, nebo jak bych to řekla, že vlastně kolikrát to rozhodnutí jsem si řekla, že jsem udělala já jako rychle, zbytečně, a že teďka to nechávám jakoby opravdu i ať se rozhodují i ti ostatní lidé, že se tak spíš jako bych měla snahu všechno tak většinou řídit, takže to si myslím, že to je velká změna. A že jsem taková spokojenější. A ze zdravotního hlediska tak jsem vlastně chtěla, něco tam teda, tam teda jednou došlo, že jsem, že ten zdravotní problém se mně znovu objevil, ta nestabilita, takovej ten, takové to vyřazení jeden den ze života, tak to tam jako by bylo, ale tam jsem si zase uvědomila, že bych měla dodržovat nějaký svůj životní program, že mi opravdu nedělají různé věci dobře a už vím, že to tak je a že si fakt musím dávat i na tohle pozor. Tam trošku jsem měla takový větší očekávání, ale je to tak, že vlastně musím spojit tyto, to, že vlastně musím dávat pozor na nějaké věci, co mi nedělají dobře.**
- 2. Jak zpětně hodnotíte tuto zkušenost? Jako občas, nebo tak jako že se mi stane, že vezmu třeba zápisky a že se ráda vracím do té zkušenosti, jakoby opravdu že to mělo význam, že to není v zapomnění, že se k tomu ráda vracím.**
- 3. Všimlo si Vaše okolí změn, které se Vám odehrály? Tak mně se asi, já si spíš všímám, jak asi reaguju jinak, tak třeba v tom blízkým, třeba partnerství, tak třeba ten partner se chová jinak, tak já nevím, jestli on mně dokáže říct, jestli já jsem se třeba změnila, ale je to tak, že vlastně je to takový, že já vidím, že ti lidé se ke mně třeba chovají jinak. A samozřejmě třeba nejbližší přátelé, s těma jsem se většinou setkala hnedka na začátku, když jsem se vrátila, a není to tak, že bychom se zase scházeli častějc, takže tam jako já nedokážu říct, jestli oni ve mně vidí nějakou změnu. Takže nevím jako, jak to uzavřít.**
- 4. Absolvoval/a jste v průběhu těchto tří měsíců další obřad? Případně jak probíhal? Co Vám přinesl? Chtěl byste navštívit další obřad? Ne. Já jsem o tom uvažovala, ale já tuším, že určitě bych někdy, ale nevím v jaké dohledné době, bych**

chtěla znova jakoby pracovat s tou ayahuascou a vlastně se sebou samotnou, ale zatím nevím kdy. Ale zatím jsem, jenom že mi to blesklo, že bych chtěla, ale teďka v této době. Takže to ještě musím nějakou dobu jako nechat pracovat.

- 5. Doporučil/a byste tuto zkušenost jiným?** Já nikomu nic nedoporučuju, já svým blízkým řeknu, proč jsem vlastně tam jela, a co se se mnou dělo, a většina těch známých říká, že by asi neměla odvahu jet, takže jako doporučovat je jedna věc, ale ti lidi se mi sami otevřou, že, málokdo řekne, jo, já bych do toho teda šel, takže je to asi taková, že třeba asi jeden z deseti lidí by jako řekl, že by se mnou šel, nebo že by šel. Takže ono je těžký doporučovat, vykládat něco lidem, když ty zážitky jsou fakt jako konkrétní pro toho člověka.